

Veterinaarseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus

- I. Probleem, sihtrühm ja eesmärk
- II. Hetkeolukord, uuringud ja analüüsid
- III. Probleemi võimalikud mitteregulatiivsed lahendused
- IV. Probleemi võimalikud regulatiivsed lahendused
- V. Regulatiivsete võimaluste mõjude eelanalüüs ja mõju olulisus
- VI. Kavandatav õiguslik regulatsioon ja selle väljatöötamise tegevuskava

I. Probleem, sihtrühm ja eesmärk

1. Probleemi kirjeldus ja selle tekke põhjus

Eestis ja mujal maailmas on kasvutrendis lemmikloomade pidamine ja nendega nii kohalikul kui rahvusvahelisel turul kauplemine, millega käib kaasas potentsiaal loomahaiguste levikuks, ebaseaduslike aretustegevuse kasvuks ning majanduspettusteks¹. Samuti on lemmikloomade pidamisel oht, et nad pääsevad omaniku (edaspidi ka *loomaomanik*) juurest lahti ja lähevad kaduma või pannakse toime ebaseaduslik võõrandamine. Üheks oluliseks meetmeks nende riskide maandamisel ja loomade heaolu tagamisel on lemmikloomade identifitseerimise tõhusam korraldamine.

Eestis on lemmikloomade identifitseerimise nõuded kehtestatud veterinaarseadusega² (edaspidi *VS*), mille kohaselt võib looma identifitseerida märgistades ta elektroonse identifitseerimisvahendiga (edaspidi *kiibistada*) ehk mikrokiibiga (edaspidi *kiip*) või muu püsiva kunstliku tunnusega, näiteks kaelarihmaga, millel on looma ja ta omaniku andmed, või tätoveeringuga. Looma puhul, keda ei ole asjakohane märgistada, võib kasutada tuvastamiseks looma kirjeldust. Kui liigi isendid on väliselt väga sarnased ja kirjelduse põhjal ei ole võimalik loomi üksteisest eristada, saab identifitseerida neid kuuluvuse põhjal. Seega lemmikloomade identifitseerimine Eestis on küll kohustuslik, kuid võimaldab omanikule teatavat paindlikkust. Identifitseerimise meetodi valikul peaks omaniku esmane huvi olema lemmiklooma võimalikult kiire tagasi saamine tema lahti pääsemise korral.

Ometigi on kõrget efektiivsust näidanud lemmiklooma identifitseerimisel just kiibistamine. Inglismaal³ ja Ameerika Ühendriikides⁴ tehtud uuringud näitavad, et võrreldes teiste identifitseerimise meetoditega on omaniku juurest lahti pääsenud lemmiklooma tagastamine omanikule tõenäolisem, kui lemmikloom on kiibistatud. Lisaks on oluline kiibi andmed kanda selleks ettenähtud andmebaasi ja seostada seal loomaomanikuga, et vajaduse tekkimisel oleks võimalik looma kiibi numbri põhjal omanik tuvastada ja temaga ühendust võtta.

Alates juulist 2001⁵ peavad kohaliku omavalitsuse üksused (edaspidi *KOV*) korraldama koerte ja vajadusel teiste lemmikloomade kohta arvestuse pidamist oma haldusterritooriumil. Sel eesmärgil on iga *KOV* kehtestanud koerte ja kasside pidamise eeskirja⁶, millega on lisaks lemmikloomade pidamisega

¹ Euroopa Komisjon. EU Enforcement Action on illegal trade of cats and dogs, 2023. https://food.ec.europa.eu/safety/eu-agri-food-fraud-network/eu-coordinated-actions/illegal-movement-pets_en

² RT I, 11.03.2023, 51

³ C. Sietou. Evaluating the recently imposed English compulsory dog microchipping policy. Evidence from an English Local Authority. Preventative Veterinary Medicine: 2019. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167587718305099>

⁴ P.A. Dingman, J.K. Levy, L.E. Rockey, M.M. Crandall. Use of visual and permanent identification for pets by veterinary clinics. The Veterinary Journal: 2014. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090023314002068>

⁵ RT I 2001, 3, 4

⁶ RT I 2002, 63, 387

seotud sotsiaalsetele ja heakorra aspektidele õigus olnud sätestada ka täpsem viis, kuidas loomaomanik on kohustatud konkreetsetes KOVis oma lemmiklooma identifitseerima. Erinevused kehtestatud kordades on KOVide vahel nii lemmikloomade kohta arvestuse pidamise viisides kui ka identifitseerimise meetodites.

Enamik KOVIDest on teinud kohustuslikuks vaid koerte kiibistamise ja teiste lemmikloomade, eeskätt kasside kiibistamine, on jäetud omanikule vabatahtlikuks. Eestis on kokku 79 KOVi, neist 67⁷ on 2023. aasta oktoobri seisuga lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks sõlminud lepingu elektroonse andmekogu ehk lemmikloomaregistri teenuse pakkujaga (66 IT ettevõttega Spin TEK AS⁸ (edaspidi *Spin TEK*), 6⁹ Eesti Väikeloomaarstide Seltsi (edaspidi *EVS*) lemmikloomaregistriga¹⁰). Viiel KOVil on sõlmitud leping mõlema teenusepakkujaga. Lemmikloomaregistri teenust kasutavates KOVIDes on lisaks koerte ja mõnel juhul ka kasside kiibistamise kohustusele nõutav kiibistatud looma andmete kandmine mõnda eelnimetatud registrisse.

Oma haldusterritooriumil peetavate lemmikloomade kohta elektroonilise arvestuse pidamine puudub 12 KOVil. Vaatamata sellele, et mõnes neist KOVIDest on koerte ja kasside pidamise eeskirjaga ettenähtud kiibistatud lemmiklooma ja tema omaniku andmete kandmine andmekogusse (edaspidi ka *registreerimine*) (üleriigilises) lemmikloomade registris, ei ole neil KOVIDel ligipääsu registrisse kantud lemmikloomade ja nende omanike andmetele, kuna puudub leping lemmikloomaregistriga ja seetõttu ei ole võimalik KOVil nende kiibistatud lemmikloomade kohta ka arvestust pidada. Kuigi teoreetiliselt on võimalik nii paber kandjal kui ka mõnes arvutiprogrammis (näiteks Exceli tabelit kasutades) arvestust pidada selliselt, et loomaomaniku isikuandmete töötlemine toimuks süsteemselt ja isikuandmete kaitse seaduse¹¹ nõuetele vastavalt, on see seatud eesmärkide saavutamiseks küllalt keerukas ja ametnike tööaja kasutuse mõttes tõenäoliselt ebaefektiivne ja ebamugav.

Puudulik ülevaade enda territooriumil peetavate lemmikloomade üle ei võimalda KOVIDel lemmikloomaomanikele olulisi teenuseid (näiteks veterinaarteenuse osutamise kohad (edaspidi *loomakliinikud*), koerte jooksuplatsid, väljaheidete kastid) pakkuda, sest puudub ülevaade nende teenuste kasutamise vajalikkuse üle. Selliste teenuste puudumine muudab loomaomanikele lemmiklooma pidamise ja tema heaolu ning tervise tagamise KOVis keerulisemaks ja võib mõjuda negatiivselt ka ülejäänud KOVi elanikele, kes lemmiklooma ei pea.

Elektroonse andmekogu kasutamine on oluline, kuna lemmikloomale paigaldatud kiip üksi ei taga, et kaduma läinud lemmikloom jõuab tagasi omanikuni. Kiip sisaldab koodi, mis on vaja siduda lemmiklooma omaniku andmetega. Praktikas on esinenud juhtumeid, kus loom varustatakse küll kiibiga, kuid sellega seotud andmeid ei edastata andmekogusse. Sellisel juhul ei täida kiibistamine oma esmast ülesannet aidata leida looma omanik. Niisiis oleme praegu olukorras, kus lemmikloomi kiibistab vaid osa loomaomanikke ning kõik peetavad, nende hulgas ka kiibistatud lemmikloomad ei ole kantud elektroonsesse andmekogusse.

Lisaks eelnevale on oluline, et KOVID kasutaksid sellist elektroonilist andmekogu, millele pääsevad ligi ka teised õigustatud isikud, nende hulgas teised KOVID, järelevalveametnikud, veterinaararstid ning varjupaiga pidajad, et lahti pääsenud kiibistatud looma omanikku oleks võimalik lihtsalt ja kiirelt tuvastada vaatamata sellele, millisest Eesti piirkonnast loom leitakse. See pole aga võimalik, kui KOV andmekogule on ligipääs olemas vaid KOVil endal. Just sel asjaolul on tähtis elektroonilise andmekogu

⁷ Spin TEK AS. Liitunud omavalitsused, 2023. <https://www.spin.ee/Arvamused-LLRi-kohta>

⁸ Spin TEK AS. LLR Lemmikloomaregister, 2023. <https://www.llr.ee/>

⁹ Kadri Kaugeranna kõne Julia Abramile 04.05.2023

¹⁰ Eesti Väikeloomaarstide Selts. Eesti Lemmikloomaregister, 2023. <http://lemmikloomaregister.ee/>

¹¹ [RT I, 04.01.2019, 11](#)

kasutuselevõtt kõigis KOVides ning KOVide kasutatavate andmekogude ühtse süsteemina toimimine. Edaspidi peetakse andmekogu (edaspidi ka *register* ja *lemmikloomaregister*) all silmas just nimelt elektroonilist andmekogu.

Oluline on siinjuures asjaolu, et KOVide ülesanne on loomakaitseaduse (edaspidi *LoKS*) § 5 lõike 4 alusel kehtestatud määruse¹² kohaselt korraldada oma haldusterritooriumil hulkuvate loomade püüdmine, pidamine, nende omaniku kindlakstegemine ja hulkuvate loomade hukkamine. Hulkuv loom tuleb esimesel võimalusel kinni püüda ja kontrollida, kas loom on identifitseeritav ja kas teda on võimalik kohe omanikule tagastada. Kui loom ei ole identifitseeritav, tuleb paigutada loom varjupaika ja alustada tema omaniku tuvastamist. Esimesed 14 päeva peetakse looma varjupaigas eeldusega, et loomal on omanik olemas. Kui omanik loomale selle aja jooksul järele ei tule või loomal omanikku ei ole, kannab selle looma 14-päevase varjupaigas pidamise eest ülalpidamiskulud (nt sööt, jook, hädavajalikud ravimid, nagu sise- ja välisparasiitide tõrje, vajadusel valuvaigisti, eutaneerimise korral selleks vajalikud preparaadid) KOV. Kui pärast 14-päevast varjupaigas viibimist ei ole võimalik loomale uut omanikku otsida, katab KOV ka selle looma hukkamise kulu. Varjupaigal on õigus looma pärast selle aja möödumist edasi pidada oma kuludest ja sellisel juhul KOVi vastutus varjupaika jäänud looma eest lõppeb. Kui 14 päeva jooksul loom omanikule tagastatakse, siis katab ülalpidamiskulud KOVi asemel looma omanik.

Sellest saab järeldada, et neis KOVides, kus on tõhus lemmikloomade üle arvestuse pidamine, sh kohustuslik lemmikloomade kiibistamine ja registreerimine, on hulkuvate loomadega seonduvale tegevusele kulud väiksemad kui neis KOVides, kus seda kohustust pole. Eeldatavalt vähendab lemmikloomade kiibistamine ka varjupaikade koormust. Looma sattumine võõrasse keskkonda, näiteks varjupaika, põhjustab üldiselt loomale stressi, põhjuseks muuhulgas võõrad inimesed, teised loomad, võõrad lõhnad ja omaniku juuresolekust tuleneva turvatunde puudumine. Loomad võivad hirmu korral muutuda agressiivseks ja ohustada teisi loomi ning inimesi. Loomaomaniku ennetav tegevus oma lemmiklooma tulemuslikul moel märgistamisel ja KOVi ennetustöö tõhusta lemmikloomade kohta arvestuse pidamise abil vähendab tõenäosust, et loom satub omaniku juurest lahti pääsemise järel varjupaika ja sellest tulenevalt vähenevad looma heaolu- ja terviseriskid ning vähenevad loomaomaniku kulutused varjupaigast looma tagasi saamisel, kui loom sinna siiski satub.

Lemmikloomade kohta arvestuse pidamisega seoses ühtse süsteemi kujundamise vajalikkust on rõhutanud nii Põllumajandus- ja Toiduamet¹³ (edaspidi *PTA*), veterinaararstide esindajad¹⁴, loomakaitseorganisatsioonid¹⁵ kui ka Riigikogu¹⁶, mis on lemmikloomade kiibistamise ning kiibistatud loomade andmete kogumise suhtes ülesse näidanud kõrgendanud avalikku huvi. Seetõttu analüüsitakse käesoleva väljatöötamise kavatsusega (edaspidi *VTK*) võimalikke lahendusi praeguse olukorra parendamiseks.

PTA on huvitatud lemmikloomade kohta arvestuse pidamise süsteemi parendamisest, sest PTA teeb riiklikku järelevalvet lemmikloomade pidamise ja kaubandusliku liikumise üle. Koostöö tõhustamiseks piirikontrolli tegemisel on PTA sõlminud koostöölepe Maksu- ja Tolliametiga (edaspidi *MTA*), kes teeb järelevalvet mittekaubanduslikul eesmärgil reisijatega kaasasolevate lemmikloomade Eestise

¹² [RT I, 25.11.2021, 10](#)

¹³ Urmas Kirtsu e-kiri Hendrik Kuusele 17.04.2023

¹⁴ Riigikogu dokumendiregister. Eesti Väikeloomaarstide Seltsi arvamus loomatauditõrje seaduse § 11 muutmise seaduse eelnõu 307 SE kohta.

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/d5515f66-b259-402e-9a14-5ba1de191a03>

¹⁵ Rahvaalgatus.ee koduleht. AITAB! Rahvaalgatus Loomakaitseaduse ja sellega seonduvate õigusaktide muutmiseks, 14.08.2020. <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/84efbff9-b3ee-4aa2-96d8-298301cabb07>

¹⁶ Riigikogu täiskogu istung, kolmapäev, 10.03.2021 14.00

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/202103101400?phrase=307%20SE&type=ALL#PKP-132308>

sisenemise üle. Mõlema riigiasutuse hinnangul on piiriületuse, nii kaubandusliku kui ka mittekaubandusliku liikumise, probleemistik tõsine. Näiteks tuuakse lemmikloomadeks enim koeri ja kasse, vahel ka eksootilisi lemmikloomi ja Eestisse sisenetakse nii maanteetranspordi kui ka õhustranspordiga. Eestisse jõuab 150-200 looma kuus, peamiselt Venemaalt või läbi Venemaa, kuid ka mujalt. Mõned inimesed ostavad endale välismaalt lemmikloomi ja toovad ta ise Eestisse, kuid enamik lemmikloomi jõuab meile professionaalsete vedajate ja vahendajate kaudu, kes koeri ja kasse siia müügiks toovad. Loomad, kellel ei ole nõuetekohast dokumentatsiooni kaasas, kuuluvad piirilt tagasisaatmisele. On tuvastatud ka võltsitud dokumente ja sel puhul antakse juhtum menetlemiseks üle Politsei- ja Piirivalveametile (edaspidi PPA). Täheldada võib võltsitud Euroopa Liidu (edaspidi EL) lemmikloomi identifitseerimisdokumentidega (edaspidi *lemmikloomapass*) piiriületuskatsete juhtumite kasvu.^{17,18}

Lemmikloomade kaubanduse ja nendega reisimise valdkonnas on pettuste hulk suur ja seda mitte ainult Eestis. Lemmikloomi on võimalik mittekaubandusliku liikumise sildi all viia riigist välja ja tuua sisse. EL otsekohalduvate õigusaktide kohaselt tohib isikuga koos mittekaubanduslikul eesmärgil liikuda EL liikmesriikide vahel korrakauni viie lemmikloomaga. Siiski võib isik käia korduvalt loomi viiekaupa üle piiri viimas nendega justkui reisides ehk mittekaubanduslikul eesmärgil, kuid tegelikult viiakse loomi riigist välja nende müümiseks. Ebapiisavad andmed piiriületuste arvu kohta ei võimalda sellistele olukordadele ja lemmikloomade vedajatele asjakohaselt reageerida. Loomade heaolu on ebaeetiliselt käituvate aretajate (edaspidi ka *lemmikloomavabrikute*) ja nende aretatud lemmikloomade professionaalsete vedajate jaoks samuti tihtipeale ebaoluline ja seetõttu esineb lisaks kehvadele pidamis- ja veotingimustele ka dokumentide (näiteks lemmikloomapassi, vaktsineerimisandmete jm) võltsimist. Seda on piirikontrolli käigus keeruline tuvastada, eriti kuna Eestis on puudulik ülevaade Eestis peetavatest lemmikloomadest ja lemmikloomadele väljastatud lemmikloomapasside andmetest. Olukorda aitaks tõenäoliselt leevendada KOVides lemmikloomade kohta arvestuse pidamise tõhustamine ja vajalikele andmetele ligipääsu tagamine PTA-le ja MTA-le.

KOVid, kaasates selleks Eesti Linnade ja Valdade Liitu (edaspidi *ELVL*) ja loomakaitseorganisatsioonid on aastaid avaldanud soovi, et kehtestataks riiklik nõue lemmikloomade kiibistamiseks ja loodaks riigile kuuluv lemmikloomaregister lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks. **Lähenebgi lemmikloomade identifitseerimise teemale esmajoones KOVidele pandud ülesannete täitmiseks vajalike tegevuste vaatenurgast lähtuvalt ning selgitame, kuidas lemmikloomade heaolu on võimalik parandada, tõhustades KOVides lemmikloomade kohta arvestuse pidamist.** Eesmärgipärane lemmikloomade kohta arvestuse pidamine annab lisaks KOVidele endile võimalusi oma ülesannete täitmisel ka teistele riigiasutustele, nagu PTA ja MTA. **Seetõttu analüüsime ka lemmikloomade kaubandusega ja nendega reisimisega seotud probleemide lahendamise võimalusi, võttes arvesse PTA ja MTA vajadusi.**

Eelpool kirjeldatust kerkib esile kolm analüüsi vajavat probleemkohta:

1.1. Eesti KOVide, veterinaararstide ja loomaomanike valmisolek kohustuslikuks lemmikloomade identifitseerimiseks kiibiga.

Eestis KOVides puudub ühtne lähenemine lemmikloomade märgistamisele, mistõttu erineb ka lemmikloomade üle arvestuse pidamise viis. Erisusi on nii selles, kas KOVi haldusterritooriumil on lemmikloomade pidamise eeskirjaga loomaomanikule oma lemmikloomi kiibistamise kohustus üldse pandud kui ka selles, millist liiki lemmikloomi tuleb kohustuse olemasolu korral kiibistada. Selle probleemi lahendamiseks analüüsitakse VTKs Eesti ühiskonna valmisolekut üleriigilise lemmikloomade kiibistamise nõude kehtestamiseks ja milliste loomaliikide pidamise puhul see nõue kehtestada.

1.2. Identifitseerimisandmete kandmine andmekogusse.

¹⁷ Kadri Kaugeranna e-kiri Elina Brosile 20.09.2023

¹⁸ Kadri Kaugeranna e-kiri Darja Trohhatšovale 18.09.2023

Lemmiklooma kiibistamise korral puudub praegu riiklik kohustus kanda kiibi ja lemmiklooma omaniku andmed asjakohasesse registrisse, mis omakorda ei kindlusta kiibistatud lemmiklooma kaduma minekule järgneval lemmiklooma leidmisel tema tagastamist omanikule, eriti kui lemmiklooma ei ole väliste identifitseerimisvahendite (näiteks kaelarihm loomaomaniku andmetega) puudumisel võimalik omanikuga seostada. Selle olukorra lahendamiseks kaalutakse kiibistatud lemmiklooma ja tema omaniku andmete registrisse kandmise kohustuslikuks muutmist, analüüsitakse, kellele anda pädevus andmete registrisse kandmiseks ning milliste andmete kandmine sinna on sihipärane, võttes arvesse ka järelevalveasutuste vajadusi oma ülesannete täitmisel. Oluline on välja selgitada, kellel peab olema ligipääs andmekogusse kantud andmetele ja kuidas peaks toimuma andmete hoidmine ajakohasena ning kes peaks saama juba sisestatud andmeid muuta. Veel vajab analüüsi, kuidas toimub andmete sisestamine hulkuvate kiibistamata loomade leidmise korral ja kes tasub sellise looma kiibistamise kulud ning millised tingimused on vaja täita välisriigist toodud lemmiklooma registrisse kandmiseks.

1.3. Lemmiklooma andmeid haldavate andmekogude kasutamisega seotud võimaluste kaardistamine.

Lemmiklooma kiibi andmete registrisse kandmisel tõusetub küsimus, millist andmekogu kasutada, sest kehtiva korra kohaselt otsustab iga KOV ise, kuidas lemmikloomade kohta arvestust pidada ning kas ja millise andmekoguga liituda. Analüüsi tulemusena soovitakse välja selgitada, kas jätkata praeguse praktikaga või on vaja andmekogude süsteemi muuta. Muutmisvajaduse tuvastamise korral analüüsitakse muuhulgas kõigi andmete ühte kesksesse andmekogusse koondamise võimalusi ja kes täidaks sellisel juhul registripidaja rolli.

2. Sihtrühm

2.1. Loomaomanikud

Eestis puudub täpne info lemmikloomaomanike arvu kohta. Sellegi poolest on võimalik teatud andmetele toetudes kaardistada hinnanguline sihtrühma suurus. Aastal 2021, mil Eesti rahvaarv oli 1 330 068¹⁹, avaldas If Kindlustus Balti riikides tehtud lemmikloomateemalise uuringu tulemused²⁰, millest selgus, et 54 % Eesti elanikest on lemmikloomad. Uuringust selgus, et 37 % Eesti elanikest on kodus kass, 27 % peab koera ning 14 % on võtnud lemmikuks mõne muud liiki looma. Jääb selgusetuks, kas ühe lemmiklooma omanikuks võivad end tehtud uuringu põhjal pidada korraga mitu sama leibkonna liiget. Sama aasta kohta avaldas Euroopa Lemmiklooma Toidutööstuse Liit raporti²¹, mille põhjal on ELis vähemalt üks lemmikloom 46 % leibkondadest. Raporti alusel on müüdnud loomatoidu põhjal Eestis eeldatavalt koeri-kasse kokku umbes 525 000 isendit, muude lemmikloomade kohta andmed puudusid. Eestis on vähemalt 1 kass 31 % leibkondadest ja vähemalt üks koer 22 % leibkondadest ehk koera ja/või kassi omab 53 % leibkondadest. Kuigi If Kindlustuse uuringu ja Euroopa Lemmiklooma Toidutööstuse Liidu raporti andmed on võrreldavad, ei saa nende põhjal hinnata täpselt loomaomanike arvu, kuna ühel omanikul võib olla korraga mitu lemmiklooma. Statistikaameti andmete kohaselt oli aastal 2021 Eestis 626 500 leibkonda²². Hinnanguliselt võib öelda, et ligi pooltes Eesti leibkondades on lemmikloomaks koer ja/või kass, teiste lemmikloomade omanike kohta ei ole statistilisi andmeid. Väga ligikaudsete arvutuste järgi on Eestis koera ja/või kassi omanikke suurusjärgus 290 000 (288 190). Kuna viidatud uuringud ei hõlmanud kõiki lemmikloomi, võib tegelik loomaomanike arv osutuda tunduvalt suuremaks, sest lemmikloomadeks on näiteks ka valgetuhkrud, pisinärilised, dekoratiivsed veeloomad ja linnud. Praeguste andmekogude põhjal ei ole võimalik

¹⁹ Statistikaameti andmebaas [e-andmebaas]. RV021. https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV021/

²⁰ If P&C Insurance AS. Uuring: lemmikloomad on 54 protsendil Eesti elanikest, 31.08.2021.

<https://www.if.ee/ifist/pressiruum/2021/uuring-lemmikloomad-on-54-protsendil-eesti-elanikest>

²¹ FEDIAF EuropeanPetFood. Annual report, 2022. <https://europeanpetfood.org/about/annual-report/>

²² Statistikaameti andmebaas [e-andmebaas]. LEM01.

https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_leibkonnad_leibkondade-uldandmed/LEM01/

tuvastada registritesse kantud loomade ega nende omanike täpset arvu, sest andmed on registrites osaliselt dubleeritud ja registreülene ülevaade ja/või koondandmestik puudub.

2.2. Veterinaararstid

Veterinaararstide registris on 2023. aasta 2. oktoobri seisuga 868²³ tegevusluba omavat veterinaararsti, kuid nad kõik ei tegele otseselt veterinaararsti teenuse pakkumisega. 2022. aastal avaldatud uuringu²⁴ tulemuste põhjal tegeleb lemmikloomadega neist ligikaudu 400 (väikeloomadega 332, segapraksisega 97). Veterinaararste koondab kaks organisatsiooni: Eesti Loomaarstide Ühing (edaspidi *ELÜ*) ja EVS. EVS on keskendunud just lemmikloomadega tegelevate arstide ühendamisele.

2.3. Loomakliinik

Täpne loomakliinikute arv ei ole Eestis teada, kuna neil puudub kohustus teavitada oma tegevusest PTA. PTA teeb järelevalvet veterinaararstide tegevuse üle. Siiski on üldiselt lemmikloomade puhul koondunud veterinaararstid lepingulise suhte alusel loomakliinikute kaudu veterinaararstiteenust pakkuma. Tuginedes interneti otsingumootorites tehtavatele päringutele, on veterinaaria valdkonnas ettevõtteid, nende hulgas loomakliinikuid, vahemikus 100-200^{25,26}. Samuti ei paku kõik need loomakliinikud veterinaararstiteenust vaid väikeloomade raviks.

2.4. KOVid

KOV korraldab koerte ja vajaduse korral teiste lemmikloomade kohta arvestuse pidamist enda haldusterritooriumil ning kehtestab selleks vastava eeskirja. Eestis on 79 KOVi, millest 67 on 2023. aasta oktoobri alguse seisuga kehtestanud teatud lemmikloomade kohustusliku kiibistamise nõude ja nende lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks sõlminud lepingu elektroonse andmekogu ehk lemmikloomaregistri teenuse pakkujaga. Üldiselt on igas KOVis üks ametnik, kelle vastutusvaldkondade hulka kuulub ka lemmikloomadega seonduv.

2.5. Varjupaigad

Organisatsioone, kes pakuvad hulkuvate ja koduta loomade pidamiseks varjupaiga teenust, on üle Eesti mitmeid. Mõned suurematest varjupaikadest ja hoiukodudest on: Varjupaikade MTÜ, mis koondab enda alla seitse varjupaika üle Eesti, MTÜ Kasside Turvakodu, MTÜ Loomade Hoiupaik, Tartu Koduta Loomade Varjupaik, MTÜ Tartu Kassikaitse ja Pesaleidja MTÜ. KOViga sõlmitud lepingu hulkuvate või omanikult ära võetud loomade pidamise teenuse osutamiseks on ainult osadel varjupaikadel.

2.6. Andmekogu teenuse pakkuja

Hetkeseisuga on Eestis kasutusel kaks peamist lahendust, mida kasutavad nii KOVid, veterinaararstid kui ka varjupaigad. Populaarseim neist lahendustest on Spin TEKi KOVidele liitumiseks pakutav IT platvorm, millega on liitunud 2023. aasta oktoobri seisuga 66 KOVi⁷. Teiseks peamiseks lahenduseks on liitumine EVS-i lemmikloomaregistri ja seda võimalust on kasutanud kuus KOVi (Tartu linn, Tartu vald, Nõo vald, Kose vald, Pärnu linn, Põhja-Sakala vald)⁹. Viiel EVSi lepingulisel KOVil on leping mõlema teenusepakkujaga. Varjupaigad on liitunud Spin TEKi loodud platvormiga. Lisaks on tõukoeri võimalik kanda Eesti Kennelliidu (edaspidi *EKL*) tõuregistrisse. EKL tõuregister on veebis kättesaadav ja otsingu tegemiseks kasutatav kõigile soovijatele, kuid ükski KOV seda andmekogu lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks ei kasuta ning kumbki lemmikloomaregister sellega liidestatud ei ole.

²³ Põllumajandus- ja toiduameti järelevalve infosüsteem. Veterinaararstide register, 2023.

<https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#vetarstparing>

²⁴ M. Leivits. Põud veterinaariamaastikul. Eesti loomaaarstlik ringvaade, lk 12-15, sügis 2022.

²⁵ Kliendihalduse OÜ koduleht. Veterinaaria, loomakliinikud, loomaaarstid, 2023. <http://infotelefon.ee/p/Q380-TERVIS-ILU-Veterinaaria-loomakliinikud-loomaaarstid/X-%C3%9Cle-Eesti>

²⁶ Nobel Tech OÜ koduleht. Veterinaaria ja loomakliinikud, 2023. <https://www.1182.ee/veterinaaria-loomakliinikud>

2.7. PTA

PTA teeb riiklikku järelevalvet lemmikloomade nõuetekohase pidamise üle riski- ja vihjepõhiselt. Selle valdkonnaga on otseselt seotud umbes 10 ametnikku üle Eesti, siiski on osaliselt seotud kõik loomatervise ja -heaolu kontrolle teostavad ametnikud (umbes 30 ametnikku²⁷). Järelevalvet tehakse kõigi loomaomanike (VS § 5 lg 1 tähenduses loomapidajate) ehk nii eraisikute kui ka äriühingute üle. Kaebusi lemmikloomade pidamise nõuete rikkumise ja loomade väärkohtlemise kohta esitatakse aina rohkem. Kõigist PTA-le laekunud vihjetest ja kaebustest loomaheaolu valdkonnas jõuti järelevalvemenetlus lõpuni viia ligi pooltel. Lemmikloomade pidamise üle tehti 2022. aastal 378 kontrolli, 10 neist olid plaanilised, 322 vihjepõhised ning 46 järelkontrolli. Kõrvalekaldeid tuvastati 55 % juhtudest. Loomade nõuetekohase pidamise kohustuse ülevõtmist kohaldati 197 looma puhul, kellest valdava osa moodustasid kassid, koerad, veised ja pisinärlised.²⁸ Lisaks on kaks piiripunkti (Luhamaa ja Narva), kus PTA teostab kontrolle lemmikloomade kaubandusliku liikumise nõuetekohasuse üle Eestisse ja Eestist välja. Aastatel 2020-2023 on esitatud Eestist väljaveo taotlus 1289 looma, peamiselt koerte ja kasside kohta²⁹. PTA on sõlminud riikliku järelevalve otstarbekamaks teostamiseks ja koostöö tõhustamiseks piirikontrolli tegemisel koostöölepe MTAg.

2.8. Kiipide maaletoojad ja edasimüüjad

Eestis on neli ettevõtjat, kes toovad maale VS § 33 alusel heaks kiidetud koerte, kasside ja valgetuhkrute märgistamiseks kasutatavaid kiipe³⁰ ja neid loomakliinikutele või veterinaararstidele müüvad. Kiipide müük on vaid väike osa nende pakutavatest teenustest ja toodetest.

2.9. PPA

PPA on LoKSis sätestatud lemmikloomavastaste väärtegude kohtuväline menetleja lisaks PTA-le. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse³¹ (edaspidi KOKS) alusel menetleb PPA ka koerte ja kasside pidamise eeskirjade rikkumisega kaasnevaid väärtegusid, millega on põhjustatud varaline kahju või tervisekahjustus inimesele. PPAs registreeritud võimalike süütegude arv (menetlused on suures osas veel pooleli, mistõttu pole selge, kas süütegu on tegelikult toime pandud), kus on astunud loomade, kuid mitte ainult lemmikloomade, heaolu vastu (loomade julm kohtlemine, looma suhtes lubamatu teo toimepanek, loomapidamisnõuete rikkumine ja looma tapmise või hukkamise nõuete rikkumine), oli 2021. aastal 51, 2022. aastal 38, 2023. aasta esimese üheksa kuuga 39. Üldistatult on loomaga seotud juhtumite alla liigitatud 2021. aastal ~5600, 2022. aastal ~4400 ja 2023. aasta esimese üheksa kuuga ~2600 juhtumit. Nende seas on teated võimalikest looma halvasti kohtlemisest, lahti pääsenud loomast, keda peetakse ohtlikuks või kes on rünnanud inimest või teist looma, samuti pöördumised veebikonstaablite poole info saamiseks kas ja kuhu üht või teist laadi loomaga seotud märkamise puhul pöörduda. Seega ei kajasta need andmed üksnes olukordi, kui politsei on vahetult sekkunud looma kaitseks ja nende andmete puhul ei ole rangelt tegemist ainult lemmikloomadega seotud juhtumitega. Spetsiaalselt loomade terviseseisundit või heaolu hindama väljaõpetatud ametnikke PPAs ei ole, juhtumite lahendamisel kaasatakse vajalike teadmistega partnereid³².

2.10. MTA

²⁷ Põllumajandus- ja Toiduameti koduleht, Kõik kontaktid. 19.10.2023. <https://pta.agri.ee/ametist-uidised-ja-kontaktid/kontakt/koik-kontaktandmed>

²⁸ Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi avalik dokumendiregister. Põllumajanduse ja kalanduse tulemusvaldkonna 2022. aasta tulemusaruanne. Viida nr 1.1-2/78. https://dhsavalik.agri.ee/?page=pub_view_dynobj&pid=43553815&desktop=10016&u=20231002100816

²⁹ Kadri Kaugeranna e-mail Darja Trohhatšovale 18.09.2023

³⁰ Põllumajandus- ja Toiduameti koduleht. Kiipimine ja registreerimine. Veterinaarseaduse § 33 alusel heaks kiidetud koerte, kasside ja valgetuhkrute märgistamiseks kasutatavate süstitavate elektroonsete identifitseerimisvahendite (mikrokiipide) nimekiri, 15.09.2022. <https://pta.agri.ee/tarbijale-ja-eraisikule/lemmikloomad/kiipimine-ja-registreerimine>

³¹ RT I, 30.06.2023, 28

³² Kadri Kaugeranna e-mail Politsei- ja Piirivalveameti infomeilile 20.09.2023

MTA teostab järelevalvet mittekaubanduslikul eesmärgil reisijatega kaasasolevate lemmikloomade Eestisse sisenemise nõuetekohasuse üle. Riiki sisenemine on võimaldatud läbi kõikide rahvusvaheliseks liikluseks, sealhulgas reisijatele, avatud piiripunktide kaudu. Valdkonnaga on seotud Narva, Luhamaa ja Koidula piiripunkti, Tallinna lennujaama reisiterminali ja vähemal määral ka lennujaama kaubakäsitlusega seotud ametnikud. Kokku suurusjärgus 70 ametnikku. Lemmikloomade piiriületusega seonduvate küsimustega tuleb tegeleda keskmiselt iga päev.

2.11. Lemmikloomapassi väljastaja

Lemmikloomapassi on vaja juhul kui reisitakse lemmikloomaga Eestist välja, sh EL liikmesriikide vahelisel liikumisel. PTA selgitab konkursi korras välja teenusepakkuja, kellele anda volitus tagada Eestis kvaliteetne ja järjepidev lemmikloomapasside trükkimine, väljastamine ja nende kohta arvestuse pidamine. Teenusepakkuja puudumisel väljastab lemmikloomapasse PTA.

2.12. Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi PRIA)

Isikud, kes peavad tavapäraselt lemmikloomana peetavaid loomaliike kaubanduslikul eesmärgil ning ka varjupaigad ja kogumiskeskused, kes viivad loomi teise liikmesriiki, peavad oma tegevusest teavitama või tegevusele heakskiitu taotlema st andmed kandma PRIA põllumajandusloomade registrisse. See võimaldab PTA-l teostada järelevalvet neis tegevuskohtades peetavate lemmikloomade heaolu ja tervise nõuete täitmise üle. Oma tegevusest on PRIA põllumajandusloomade registrit teavitanud 179 kaubanduslikul eesmärgil lemmikloomade pidajat. Tegevusluba on väljastatud kahele varjupaigale ja ühele kogumiskeskusele.³³

3. Eesmärk ja saavutatava olukorra kirjeldus

3.1. Eesti KOVide, veterinaararstide ja loomaomanike valmisolek kohustuslikuks lemmikloomade identifitseerimiseks kiibiga (VTK I osa punkt 1.1).

Kuna lemmikloomade kohta arvestuse pidamise korraldamise viisi otsustab praegu iga KOV oma haldusterritooriumil ise, siis selleks, et igas Eesti piirkonnas oleks tagatud teataval määral ühtne lähenemine, oleks asjakohane kehtestada miinimumnõuded sellele tegevusele. Eesmärk on saavutada arvestuse pidamise tõhustamiseks olukord, kus kõikjal Eestis kiibistatakse kõige levinumad lemmikloomana peetavad loomad ja muud lemmikloomad, kelle kohta arvestuse pidamine on asjakohane.

3.2. Identifitseerimisandmete kandmine andmekogusse (VTK I osa punkt 1.2).

Lemmiklooma ja tema omaniku andmed on vaja omavahel siduda, et omaniku juurest lahti pääsenud lemmiklooma leidmise korral oleks võimalik tuvastada tema omanik eesmärgiga loom omanikule tagastada. Seetõttu on oluline, et iga kiibistatud looma ja tema omaniku andmed oleksid võimalikult väikese viivitusega loomale kiibi paigaldamise järgselt kantud selleks ettenähtud andmekogusse, vaatamata sellele, kes kande tegemise eest vastutab. Andmekooslus peab tagama sellised lemmiklooma ja loomaomaniku andmed, et lemmikloom oleks seotud õige omanikuga. Samuti on oluline, et KOVil oleks ülevaade enda territooriumil peetavate loomade liigilise koosluse ja arvukuse üle, et pakkuda lemmikloomaomanikele vajalikke teenuseid. Andmekooslus peab omakorda toetama ka järelevalveasutuste vajadusi oma ülesannete täitmisel, et tuvastada rikkumisi loomade heaolule ja tervisele nende pidamisel, nendega reisimisel ja kauplemisel. Andmekogus olevatele andmetele tuleb tagada ligipääs erinevatele asutustele ja isikutele vastavalt nende konkreetsele tegevuspõhisele vajadusele, tagades andmekogus olevate isikutele kaitse nende isikuandmete väärkasutuse eest.

3.3. Lemmikloomaandmeid haldavate andmekogude kasutamise ja seotud võimaluste kaardistamine (VTK I osa punkt 1.3).

³³ Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti koduleht. Lemmikloomad, 30.09.2022.
<https://www.pria.ee/registrid/lemmikloomad>

On oluline, et lemmikloomade kohta arvestuse pidamine toimuks ühtsetel alustel ja viisil üle kogu Eesti. Olukord on saanud lahenduse, kui on olemas üleriigiliselt kasutatav süsteem, mida saavad oma ülesannete täitmiseks kasutada KOVID, varjupaigad, veterinaararstid, PTA, MTA ja vajadusel PPA.

II. Hetkeolukord, uuringud ja analüüsid

4. Kehtiv regulatsioon, seotud strateegiad ja arengukavad

Lemmikloomade pidamise üldnõuded on sätestatud LoKSis³⁴ ja selle alusel kehtestatud põllumajandusministri 24. juuli 2008. a määruses nr 76 „Lemmikloomade pidamise nõuded“¹², mis täpsustab liigipõhiselt miinimumnõudeid, mis peavad lemmiklooma pidamisel olema tagatud.

LoKSi alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2002. a määrus nr 130 „Hulkuvate loomade püüdmise, pidamise ja nende omaniku kindlakstegemise ning hulkuvate loomade hukkamise kord“³⁵ reguleerib hulkuvate loomade püüdmist, pidamist, nende omaniku kindlakstegemist ja hulkuvate loomade hukkamist. Neid tegevusi korraldab KOV oma haldusterritooriumil.

Lemmikloomade märgistamise ja nende kohta arvestuse pidamise üldnõuded on sätestatud VSis², mille kohaselt korraldab koerte ja vajadusel teiste lemmikloomade kohta arvestuse pidamist KOV. Lisaks tuleneb VSist kohustus kanda identifitseerimisvahendi andmed arvestuse pidamiseks kasutatavasse andmekogusse.

Avaliku teabe seaduse³⁶ § 43⁹ lõike 1 punkti 5 ja sama paragrahvi lõike 3 kohaselt on riigi infosüsteemi kindlustavate süsteemide, sealhulgas infosüsteemide andmevahetuskihi, kasutamine kohustuslik kõigi riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogude pidamisel. See tähendab, et kui KOV kasutab lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks andmekogu, peab see olema ühildatud X-teega.

KOV pädevuses on vastu võtta koerte ja kasside pidamise eeskiri tulenevalt KOKSist³¹. Koerte ja kasside pidamise eeskirjaga saab KOV määrata täpsemad nõuded koerte ja kasside märgistamisele ning muud lemmikloomade pidamistingimused oma haldusterritooriumil elavatele loomaomanikele.

VTK koostamine on kooskõlas Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukavaga aastani 2030³⁷ (peatükk 3.2), mille üheks alameesmärgiks on lemmikloomade heaolu parandamiseks vajalike meetmete koostamine ja kehtestamine.

Mikroobide antibiootikumiresistentsuse vähendamise tegevuskava veterinaarmeditsiini valdkonnas aastateks 2021–2026³⁸ hõlmab antibiootikumide vastutustundlikku kasutamist lemmikloomadel. Antibiootikumide loomaliigiti kasutamise andmekogus on plaanis lemmikloomadel kasutatavate antibiootikumide koguste kohta hakata andmeid esitama alates 2030. aastast. Nende andmete kogumine võimaldab antibiootikumide kasutamisele hinnanguid anda ja leida mooduseid tegevuskava eesmärkide täitmiseks vaid siis, kui on teada kvaliteetsed andmed Eestis peetavate lemmikloomade kohta. Käesoleval hetkel sellised andmed puuduvad.

³⁴ RT I, 16.12.2022, 11

³⁵ RT I, 11.12.2021, 19

³⁶ RT I, 07.03.2023, 11

³⁷ Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030. Valdkonna arengukava. Maaeluministerium 2021. <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>

³⁸ Mikroobide antibiootikumiresistentsuse vähendamise tegevuskava veterinaarmeditsiini valdkonnas aastateks 2021–2026. Tegevuskava. Maaeluministerium 2021. <https://www.agri.ee/toiduohutus-toidumargistus/toiduohutus/mikroobide-resistentsus-amr>

Lemmikloomade identifitseerimise tõhustamisele ja nende kohta peetava arvestuse kättesaadavuse vajadusele teiste KOVide poolt on tähelepanu juhtinud ka õiguskantsler (nt juba 03.04.2006. a kirjas 6-1/051354/0602317)³⁹.

Määrus nr 576/2013⁴⁰ reguleerib lemmikloomade mittekaubanduslikku liikumist ühest EL liikmesriigist teise või kolmandast riigist EL liikmesriiki. Selle määruse kohaselt on muude tingimuste hulgas ka nõuded, mille kohaselt koer, kass ja valgetuhkur peavad olema kiibistatud (erandina on lubatud vaid selgelt loetav tätoveering, mis on tehtud enne 3. juulit 2011. a) ja temaga peab reisil olema kaasas lemmikloomapass.

Loomatervise määrus⁴¹ (edaspidi *LTM*) käsitleb peetavate loomade taudiennetus- ja tauditõrjemeetmeid ning kuigi määrus ei sisalda loomade heaolu reguleerivaid sätteid, rõhutatakse LTMi preambulas, et parem loomatervis aitab kaasa paremale loomade heaolule ja vastupidi ning seetõttu tuleb määruse rakendamisel arvestada mõju loomade heaolule ELi toimimise lepingu artikli 13 tähenduses, et säästa loomi igasugusest välditavast valust, piinast ja kannatustest. LTMiga nähakse ette eeskirjad lemmikloomade identifitseerimise ja mittekaubandusliku liikumise kohta EL liikmesriikide vahel ja kolmandast riigist või territooriumilt EL liikmesriiki ning lemmikloomi pidavate isikute tegevuskoha registreerimisega seotud nõuded.

5. Tehtud uuringud

Tallinna Linnakantselei tellimusel on tehtud lemmikloomade teemalised uuringud aastatel 2014⁴², 2017⁴³ ja 2020⁴⁴, mille eesmärk on olnud saada ülevaade lemmikloomade pidamisest Tallinnas ning selgitada välja tallinlaste teadlikkus ja hoiakud seoses lemmikloomade pidamisega ning rahulolu linna vastava valdkonna teenustega. Tallinnas tehtud uuringute tulemustest nähtuvat hoiakute muutumist võib üle kanda ka ülejäänud Eestile, nagu nähtub punktis 6 kirjeldatud lemmikloomaomanike seas tehtud küsitluse tulemustest.

2016. aastal avaldas Eesti Loomakaitse Selts 2014-2015 aastatel KOVide seas tehtud uuringu tulemused hulkuvate loomadega seotud probleemistiku kohta⁴⁵. Valdkonnas on pärast selle uuringu avaldamist tehtud mõnevõrra edusamme ja toimunud on haldusreform, mille tõttu on muutunud nii KOVide kui ka maakondade piirid. Seetõttu ei saa seltsi uuringu tulemusi otse üle kanda praegustele maakondadele, isegi kui murekohad võivad piirkonniti olla jäänud varasemaga võrreldes sarnaseks.

Riiklikke uuringuid ei ole VTK koostamisele eelnevalt tehtud.

³⁹ Riigikogu avalik dokumendiregister. Ettepanekute põhjendused - Kollektiivne pöördumine "AITAB! Rahvaalgatus Loomakaitseeaduse ja sellega seonduvate õigusaktide muutmiseks", 26.01.2021.

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/b6eaedca-3927-41de-b9d8-93f397fcb983>

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 576/2013 lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 998/2003 (ELT L 146, 13.06.2003, lk 1–9)

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/429 loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84 31.03.2016, lk 1–208)

⁴² Tallinna uuringute infosüsteem. Lemmikloomade uuring.

<https://uuringud.tallinn.ee/uuring/vaata/2014/Lemmikloomade-uuring>

⁴³ Tallinna uuringute infosüsteem. Lemmikloomade uuring 2017.

<https://uuringud.tallinn.ee/uuring/vaata/2017/Lemmikloomade-uuring-2017>

⁴⁴ Tallinna uuringute infosüsteem. Lemmikloomad Tallinnas 2020.

<https://uuringud.tallinn.ee/uuring/vaata/2020/Tallinna-lemmikloomade-teemaline-uuring>

⁴⁵ Eesti Loomakaitse Selts. Hulkuvate loomadega seotud probleemistik Eesti kohalikes omavalitsustes. 2015.

aasta uuring. 2016. https://www.loomakaitse.ee/wp-content/uploads/2016/05/Hulkuvate-loomadega-seotud-probleemistik-Eesti-kohalikes-omavalitsustes_2015.pdf

6. Kaasatud osapooled

Kaasatud osapoolteks VTK väljatöötamisel on: Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA), Maksu- ja Tolliamet (MTA), Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Eesti Loomaarstide Ühing (ELÜ), Eesti Väikeloomaarstide Selts (EVS), Spin TEK, Eesti Linnade ja Valdade Liit (ELVL), kohalikud omavalitsused (KOVid), Eesti Kennelliit (EKL), loomakaitseorganisatsioonid (Eesti Loomakaitse Liit ja Eesti Loomakaitse Selts) ning aktiivsemad loomaomanikud.

Loomakaitseorganisatsioonid on andnud teema kohta sisendeid toimunud ümarlaudadel ja kohtumistel. Samuti on nad esitanud oma ettepanekud „Aitab“ petitsiooni¹⁵ ühe punktina (punkt 11, millega taotleti kasside ja koerte kiibistamise kohustuse kehtestamist seadusega ning samas ka üleriigilise lemmikloomade registri loomist), mille põhjal pooldavad nad kohustuslikku lemmikloomade kiibistamist ning ühtse andmekogu loomist.

2021. aasta märtsis viidi läbi küsitlus, kuhu kaasati teemaga seotud sidusrühmad, kes on võimalikest lahendusest ja nendega kaasnevatest mõjudest kõige rohkem mõjutatud.

Kõigil kaasatud osapooltel oli võimalik vastata just neile suunatud küsimustikule, vastamiseks oli aega kaks nädalat (03.03.-21.03.2021). Erinevatele gruppidele esitati sarnaseid küsimusi, et hiljem oleks võimalik vastuseid omavahel võrrelda.

VTK väljatöötamisel küsiti arvamust järgnevate kaalutlemist vajavate teemade kohta:

1. Loomaomanikelt: lemmiklooma kiibistamise olulisus, lemmiklooma kiibi andmete kandmine ühtsesse andmekogusse, kohustuslikule kiibistamisele üleminek ning kiibi paigaldamise hind. Vastata sai avalikule küsitlusele, mis postitati Maaeluministeeriumi (alates 1.07.2023 Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, edaspidi *ReM*) kodulehele. Infot küsitluse olemasolust jagati ReM Facebookilehel, kus seda omakorda jagati edasi üle 2000 korra (vt Lisa 1).

2. Veterinaararstidelt ning EVS ja ELÜ juhatuselt: kiibistamise kohustuslikuks muutmise kõikides KOVides, loomaomanike valmisolek kohustuse täitmiseks, loomaliigiti kiibistamise määratlemine, kiibi andmete kandmine andmekogusse ning nende andmete kooslus, andmete andmekogusse kandja määratlemine ning rahulolu hetkel kasutuses olevate andmekogudega. Küsitlus saadeti elektroonselt veterinaararstide meilinimekirja (vt Lisa 2).

3. ELVLilt ja KOVIDelt: kiibistamise kohustuslikuks muutmise kõikides KOVides, loomaomanike valmisolek kohustuse täitmiseks, loomaliigiti kiibistamise kohustuse määratlemine, kiibi andmete kandmine andmekogusse ning vajalike andmete kooslus, KOVide kasutuses olevate andmekogude võimaluste hinnang, ning argumendid lemmikloomade kiibistamise kohustuslikuks muutmise ning lemmikloomade andmekogu teenust pakkuvate lahendustega liitumise vastu (vt Lisa 3).

Hinnanguliselt on Eestis lemmikloom ligi pooltes peredes, küsitlusele vastas 3059 inimest. Veterinaararstide registris oli küsitluse läbiviimise ajal 839 tegevusluba omavat veterinaararsti, neist lemmikloomadega tegeleb ligikaudu 400 ning küsitlusele vastas kokku 109. Eestis on 79 KOVi, neist 30 vastas küsimustikule. Pärast vastamistähtaja lõppu vastused koondati ja analüüsiti.

III. Probleemi võimalikud mitteregulatiivsed lahendused

7. Kaalutud võimalikud mitteregulatiivsed lahendused

• Avalikkuse teavitamine	JAH
• Rahastuse suurendamine	JAH
• Mitte midagi tegemine ehk olemasoleva olukorra säilitamine	JAH
• Senise regulatsiooni parem rakendamine	JAH

7.1. Kaalutud võimalike mitteregulatiivsete lahenduste võrdlev analüüs ja järeldused

Võimalikeks mitteregulatiivseteks meetmeteks on eelkõige meetmed *status quo* säilitamiseks: olemasoleva regulatsiooni parem rakendamine kooskõlas EL õigusaktide mõttega, avalikkuse teavitamine ning elanikkonna teadlikkuse tõstmine.

Praegu on KOVidel kohustus kehtestada lemmikloomade pidamise eeskiri ja pidada arvestust oma territooriumil peetavate lemmikloomad kohta, kuid siiski ei ole kõikides KOVides kohustuslik kiibistada oma lemmiklooma, mistõttu seda teeb vaid osa loomaomanikest. Kuid ka ainuüksi lemmiklooma kiibistamisest ei piisa, sest kiip ise ei võimalda luua seost lemmiklooma ja tema omaniku vahel. Kiibi paigaldus peab toimuma koos looma ja tema omaniku andmete kandmisega vastavasse andmekogusse koos vajadusel nende andmete hilisema uuendamise, kuid osad KOVid ei ole liitunud andmekogu teenusepakujaga. Andmekoguga liitumine tagaks asjakohase ja ajakohase arvestuse pidamise ja leitud lemmiklooma omaniku kindlakstegemise, sõltumata sellest, millise KOVi territooriumilt lemmikloom on leitud, sest lemmikloomad ei ole paiksed, vaid liiguvad sageli kas iseseisvalt või oma omanikega erinevate KOVide vahel.

Võimalik on teavitada avalikkust kiibistamise vajalikkusest ja soovitada loomaomanikel kiibistada enda peetavad lemmikloomad ning kanda kiibi andmed andmekogusse. Eelkõige mõjutab kiibistamise vajalikkusest teavitamine tavainimese käitumist ning toob kaasa ühekordse väljamineku. Kuigi kõikide lemmikloomade kiibistamine on oluline, on enamik KOVidest selle teinud kohustuslikuks vaid koortele. Seetõttu jäetakse teised lemmikloomad, eeskätt kassid, kiibistamata.

Varjupaikades on rohkel arvul loomi (eelkõige kasse), kelle omanikku ei ole võimalik tuvastada, kuna nad ei ole kas üldse identifitseeritud või on seda tehtud ebaefektiivsel moel, mis ei võimalda omanikku tuvastada. See tekitab väljaminekuid KOVidele, kes on oma lepingulistest varjupaikades kohustatud omanikuta looma pidama KOVi kulul 14 päeva enne kui loomale saab otsida uue omaniku. Kiibistatud lemmikloomad see-eest vähendavad varjupaikade koormust ja sellega langeb ka KOVi kulu, kuna loomad jõuavad kiiremini koju ja omanik tasub oma looma ülalpidamiskulud varjupaigas oldud aja eest ise. Muuhulgas väheneb tänu kiibistamisele ka negatiivne mõju looma heaolule (tulenevalt stressist võõras kohas võõraste inimeste ja loomade seltsis olemisest) ja tõenäosus terviseriskide esinemiseks (varjupaigas võib olla teadmata tervisestaatusega loomi, kellega kokkupuutel võivad ka teised haigestuda).

Võimalik on koostada juhendmaterjale ja anda soovitusi ning korraldada erinevaid kampaaniaid, mis annaksid selge sõnumi looma kiibistamise ning andmekogusse andmete kandmise olulisusest. Selliseid kampaaniaid on teinud nii PTA kui ka loomakaitseorganisatsioonid. Kampaaniatega on KOVid katnud osaliselt lemmikloomaomaniku kantava lemmikloomade kiibistamise kulu, kuid see ei ole olulisel määral suurendanud kiibistatud loomade arvu. Seega ei ole kampaaniate ega ka soodustingimustel kiibistamiseks võimaluste loomise tulemused olnud ootuspärased - paljud loomaomanikud ei ole soovinud oma lemmikloomi kiibistada või ei ole nendega jõutud piisava hulga sihtgruppi kuuluvate isikuteni.

KOVide seas tehtud küsitlusele esitatud vastuste kohaselt ei pea osad KOVid lemmikloomade kohta arvestuse pidamist oluliseks teemaks, millega tegeleda, mistõttu rahastuse suurendamine nendes KOVides eesmärki ei täidaks. Toodi välja, et isegi kui KOV kehtestaks nõude lemmikloomade kohustuslikuks kiibistamiseks, siis selle kohustuse täitmise üle järelevalve tegemiseks ei ole KOV ametnikel piisavalt ressursi, sh aega, oskuseid ja vahendeid. KOV on riigieelarvest eraldatava tulude kasutamisel ja kohaliku elu küsimuste üle otsustamisel iseseisev, mistõttu rahastuse suurendamine ei

pruugi olla tulemuslik ka neis KOVIDes, kus on olemas soov selle teemaga tegelemiseks, sest KOVIDis võib olla prioriteetsemad valdkondi, kuhu lisaraha suunata.

Lisaks eelnevalt väljatoodule puudub Eestis ühtne andmekogu lemmikloomade andmete koondamiseks. Kasutusel on kolm peamist lahendust:

- a) EVS lemmikloomaregistriga on liitunud kuus KOVi, kuid sellese registrisse on võimalik kanda lemmikloomi üle Eesti, st ka neist KOVIDest, kes ei ole lepingulised teenusekasutajad. Samas ei ole KOVIDel, kellel puudub registriga liitumise leping, võimalik oma haldusterritooriumil peetavate EVS registris registreeritud lemmikloomade kohta andmeid saada. Registrisse saavad andmeid kanda ainult veterinaararstid. 26. juuni 2023. a seisuga on registris 79 214 kiibi andmed (56 739 koera, 22 188 kassi ja 263 tuhkru). Otsing lemmiklooma kiibi alusel tema omaniku tuvastamiseks toimib registriüleselt, sõltumata sellest, kas EVS registris registreeritud lemmiklooma peetakse lepingulises KOVIDis või mujal Eestis. EVS registri eeliseks teiste ees on see, et nad on liitunud üleeuroopalise lemmikloomaregistriga Europetnet⁴⁶.
- b) Spin TEK on loonud platvormi lemmikloomaregistri teenuse pakkumiseks. Platvormiga on liitunud 66 KOVi ning andmeid saab sisestada vaid neist KOVIDest, kes on lepingulised teenusekasutajad. 26. juuni 2023. a seisuga on Spin TEKi andmekogusse kantud kiipide arv 179 262 (99 322 koera, 79 453 kassi ja 343 tuhkru). Andmekogusse saavad andmeid kanda loomaomanikud, veterinaararstid ja varjupaiga pidajad. Olemas on ka varjupaikade moodul, kus liitunud KOV näeb andmeid oma piirkonnast püütud hulkuvate loomade kohta ning saab aruande koos ülevaatega igale varjupaigas peetud loomale tehtud kulutustest. Lemmikloomaregistriga liitunud KOVIDe andmetest saab otsingu abil tuvastada leitud looma ja tema omaniku, vaatamata sellele, millises lepingulises KOVIDis lemmikloom on registreeritud. Otsing on registriülene. Siiski on iga andmekogu omanik KOV ise, mitte Spin TEK, mistõttu ligipääsu konkreetsele andmekogule tuleb küsida igast KOVIDist eraldi.
- c) Tõukoeri on võimalik kanda EKL tõuregistrisse. EKL nõuab juba praegu oma sisemistes regulatsioonides kõigi Eestis sündivate tõukoerte kiibistamist. Tänu Eestis sündivate tõukoerte kiibistamise kohustusele ja EKL tõuregistrisse kuulumisele on võimalik tuvastada kadunud koerte kasvataja (omanike andmed muutuvad või ei pruugi EKLi jõuda). EKL tõuregister on veebis kättesaadav ja kasutatav kõigile soovijatele. Ükski KOV ei kasuta selle andmekogu teenuseid lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks.

Oleme olukorras, kus kiibistatud lemmikloom on kas kantud ühte või mitmesse erinevasse registrisse või pole kantud neist ühtegi. Looma leidnud ja kinni püüdnud isik peab kontrollima erinevaid andmekogusid, et kindlaks teha looma omanik. Ei saa olla kindel, et kõiki registreid alati kontrollitakse, mistõttu ei pruugi lemmikloom, isegi kui ta on registrisse kantud, omaniku juurde tagasi jõuda.

Kuigi avaliku teabe seaduse § 43⁹ lõike 1 punkti 5 ja sama paragrahvi lõike 3 kohaselt on kõigi KOV andmekogude pidamisel kohustuslik kasutada infosüsteemide andmevahetuskihti ehk X-tee, mille roll on luua turvaline kanal, mis võimaldab üheselt tuvastada andmevahetuses osalevaid osapooli ja tunnistada õigeks nende poolt saadetud teabe sisu, on sellega liitunud vaid Spin TEK, millel on loomaomaniku andmete valideerimiseks liidestus rahvastikuregistriga. Siiski on KOVIDel haldusreformi järgselt vaja korrastada ja ajakohastada oma andmekogusid kajastav info riigi infosüsteemi haldussüsteemis ehk RIHAs⁴⁷, sest tegelik andmekogude hulk on hetkel teadmata. Nimelt on RIHAs 51 lemmiklooma andmekogu, kuid osadel liitunud KOVIDel on andmekogusid registreeritud mitu. Samuti on vaja kehtestada registri põhimäärus neil KOVIDel, kellel seda veel ei ole.

Lemmikloomade ebaeetiliste aretajate ja ebaseaduslike kauplejate tuvastamine on keerukas, puudu on ressursidest, sh andmetest, mille abil oleks järelevalveasutustel võimalik selle valdkonnaga

⁴⁶ Europetnet. Countries, 2023. <https://www.europetnet.com/member-organisations.html>

⁴⁷ Riigi infosüsteemi haldussüsteem. Lemmikloomaregister. <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/Ilr>

sihilikumalt tegeleda ning kuna puudub ühtne registripidaja, siis andmeanalüüse üle kogu andmestiku keegi ei teosta. Elanike teadlikkus on siinjuures üks olulisemaid aspekte, mis ebaseaduslikul lemmikloomadega kauplemisel rolli mängib, sest senikaua kuni on ostjaid, on ka lemmikloomi, keda neist lemmikloomavabrikutest müüa. PTA ja loomakaitseorganisatsioonid on üldsusele tutvustanud erinevaid kriteeriume, mida lemmiklooma ostes arvesse võtta. Siiski, lemmikloomade jälgitavuse kohta (lemmiklooma päritolu ja tema omanike vahetumise ajalugu) andmestiku puudumisel, on peaaegu võimatu tuvastada, kus on kutsika- või kassivabrikud ja kes neid peavad. Suureks abiks on siin naabrid, kes saavad lemmikloomade pidamistingimuste rikkumisest asjakohaseid ametkondi teavitada, sest plaanipäraselt järelevalvet eesmärgiga kontrollida, kas peetakse lemmikloomi ja millistes tingimustes, ei ole võimalik ega ka õige kõikides kodudes teostada. Olukorra lahendamisele kaasa aitamiseks saaksid KOVID oma lemmikloomaregistritesse lasta lisada lemmikloomade kohta täiendavalt andmeid, mida järelevalveasutused oma ülesannete täitmiseks vajavad. See eeldab kõikide KOVIDe omavahelist koostööd ja kokkuleppeid lemmikloomade kiibistamise ja registreerimise teemadel.

Mitteregulatiivsete meetmete rakendamisest hoolimata on eespool kirjeldatu põhjal olemas vajadus lemmikloomade kiibistamise ja nende andmete elektroonsesse andmekogusse kandmise kohustuse lisamiseks Eesti õigusesse.

Küll aga on võimalus jätkata kahe lemmikloomaregistri kasutamiseega ilma regulatiivsete muudatuste tegemiseta andmekogude kasutamises. Tegu ei ole liialt koormava lahendusega registre kasutajatele, kuna päring on vaja teha vaid kahest registrist. Lisaks on KOVIDel võimalik koostöös leida teenusepakkuja, kelle andmekogu edaspidi kasutama hakatakse ja leppida kokku, milline peaks olema andmekooslus (sh järelevalveasutustele vajalikud andmed), mida lemmikloomade ja nende omanike kohta sinna kanda. Seejärel saaks lähtuvalt väljaselgitatud vajadustest tellida andmekogu parendamiseks ja kasutusmugavuse tagamiseks arendustöid, taotledes selle jaoks rahastust EL struktuurifondidest, kuid siiani ei ole selline koostöö KOVIDe vahel vilja kandnud.

Praegu eri osapooli rahuldavat lahendust kasutusel ei ole. Lemmikloomade kiibistamise kohustuslikuks muutmiseega ilma andmekogude kasutamiseega seonduvaid probleeme lahendamata kaasneks potentsiaalselt olukord, kus loomaomanik on kohustatud küll lemmiklooma kiibistama, kuid puudub võimalus kiibiga seotavaid andmeid KOVI andmekogusse kanda, sest KOVID ei pruugi sel eesmärgil kasutatavat andmekogu olla. Seetõttu analüüsitakse VTKs ka võimalikke regulatiivseid võimalusi andmekogude kasutamise seoses. Kokkuvõtlik erinevate andmekogusid hõlmavate lahenduste võrdlus on lisas 4.

Lemmiklooma kiibistamise ja kiibi andmete sidumisega lemmiklooma omanikuga lemmikloomaregistrit kasutades, on võimalik hakata lahendama mitmeid probleeme, mis lemmikloomade puuduliku identifitseerimise korraldamisega praegu esinevad. Võimalikud positiivsed mõjud VTKga seatud eesmärkide saavutamisel:

- väheneb omanikuta lemmikloomade arv;
- väheneb hulkuvate/varjupaikades olevate lemmikloomade arv;
- paraneb lemmikloomade heaolu;
- vähenevad KOVIDe kulutused hulkuvate loomadega seotud tegevustele;
- KOVID saavad pakkuda lemmikloomaomanikele vajalikke teenuseid;
- lihtsustub tauditõrjemeetmete (nt marutaudi korral) rakendamine;
- väheneb pettuserisk lemmikloomadega kauplemisel;
- väheneb pettuserisk lemmikloomadega reisides;
- PTA-l ja MTA-l on võimalik tõhustada järelevalvet ja teha ennetustööd;
- efektiivne piirikontroll ja ebaseaduslikult lemmikloomadega kauplejate tuvastamine võib suurendada maksulaekumisi riigikassasse.

IV. Probleemi võimalikud regulatiivsed lahendused

8. Välisriigid, mille regulatiivseid valikuid probleemi lahendamiseks on analüüsitud või on kavas seaduseelnõu koostamisel analüüsida

Lätis on määruse „Kodu- (toa)loomade registreerimise kord“ kohaselt lemmikloomadeks koerad, kassid ja tuhkred. Koerte registreerimine Läti Põllumajanduse Andmekeskuse lemmikloomade registris on kohustuslik, kasside ja valgetuhkrute puhul on see vabatahtlik. Siiski, registrisse on võimalik kanda vaid kiibistatud lemmikloomi, mis tähendab, et Lätis kehtib koerte kiibistamise nõue. Veterinaararst kiibistab, teeb esmase registrikande ja väljastab lemmikloomapassi (edaspidi ka *pass*) ning vaksineerimistunnistuse. Juhul kui lemmikloom on ostetud või saadud kingiks, veendub veterinaararst enne registreerimist, kas loom on juba registrisse kantud. Kui andmeid registrist ei leita, kannab veterinaararst lemmiklooma tema kiibi numbril põhjal registrisse, passi puudumisel väljastab selle ning kannab selle kohta samuti andmed registrisse. Registreerimine tehakse viivitamata kiibistamise järgselt, kuid hiljemalt 72 tunni jooksul ja selle käigus seotakse loomale süstitud kiibi number tema omaniku kontaktandmetega⁴⁸.

Registreerimisele tehtavad ühekordsed kulud katab lemmiklooma omanik või tema poolt volitatud isik. Tasuda tuleb lemmiklooma andmekogus registreerimise eest vastavalt määrusele „Põllumajanduse andmekeskuse avalike tasuliste teenuste hinnakiri“ (9 €)⁴⁹ ja veterinaararsti osutatava registreerimise teenuse eest (5,5 €)⁴⁸. Sellele lisandub veterinaararsti külastuse ja kiibistamise kulu. Koer tuleb registreerida enne omaniku vahetust (müük, kinkimine, tagastamine), koeraga ajutiselt Lätist lahkumise korral, kui koeraga osaletakse näitusel või võistlusel, kui koer saab 4-kuuseks ning 10 päeva jooksul Lätisse saabumisest arvates. Juhul kui koera omanik vahetub enne looma 4-kuuseks saamist, on vaja koer enne tehingut kiibistada ja registreerida⁵⁰.

Lemmiklooma registreerimiseks esitab loomaomanik või tema poolt volitatud isik veterinaararstile isikut tõendava dokumendi, vajadusel volikirja lemmiklooma registreerimise teostamise õiguse tõendamiseks, lemmiklooma passi või vaksineerimistunnistuse ning kõik registrisse kandmiseks vajalikud andmed nii looma kui loomaomaniku kohta. Need andmed on:

a) Looma kohta:

- liik, sünniaeg või vanus, sugu, nimi;
- looma kirjeldus (tõug, värvus, eripärad);
- pidamiskoha aadress;
- lemmikloomale paigaldatud kiibi number, selle asukoht ja sisestamise või lugemise kuupäev;
- tätoveering (olemasolu korral);
- lemmiklooma passi number, väljaandmise kuupäev, passi väljastanud veterinaararsti ees- ja perekonnanimi ning veterinaararsti tööndi number;
- vaksineerimistunnistuse olemasolu (olemasolu korral);
- impordi riik ja kuupäev, kui loom imporditi teisest riigist.

b) Omaniku kohta:

- Füüsilise isiku ees- ja perekonnanimi, isikukood (kui isikule ei ole määratud isikukoodi, märkida kodakondsus, kehtiva isikut tõendava dokumendi number ja väljaandmise

⁴⁸ Ministru kabineta 2022. gada 21. jūnija noteikumi Nr. 359 "Mājas (istabas) dzīvnieku reģistrācijas kārtība".
<https://likumi.lv/ta/id/333571>

⁴⁹ 2023. gada 17. janvārī Ministru kabineta noteikumi Nr. 23 Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 17. septembra noteikumos Nr. 880 "Lauksaimniecības datu centra publisko maksas pakalpojumu cenrādīs".
<https://www.ldc.gov.lv/lv/pakalpojumu-izcenojumi>

⁵⁰ Portal of State Administrative Services. Pet registration and welfare, 26.07.2019.

https://latvija.lv/en/DzivesSituacijas/Maja-un-vide/Majdzivnieki_viss_par_viniem#show3

- kuupäev) või juriidilise isiku nimi ja registreerimisnumber (kui omanikke on enam kui üks, kantakse omanike kokkuleppel andmed vaid ühe omaniku kohta);
- telefoninumber, elektronposti aadress või ametlik elektrooniline aadress, kui isikul see on;
 - pidamisperiood, kui see on teada;
 - loomaomaniku soovil täiendavad (näiteks teise omaniku või lähedase) kontaktandmed, näiteks telefoninumber, e-posti aadress.

Registris saab loomaomaniku kontaktandmeid ajakohasena hoida omanik ise või paluda vajalikud muudatused teha veterinaararstil, samuti saab andmekeskusele esitada avalduse ebakorrektsete andmete parandamiseks⁴⁸.

Registris tuleb kajastada mitmed sündmused, mis lemmikloomaga aset leiavad. Omanik peab lisaks enda kohta käivatele andmetele hoidma ajakohasena ja registreerima andmed järgmiste sündmuste kohta:

- omaniku vahetus;
- pidamiskoha muutus;
- looma kaduma minek või tema leidmine;
- looma surm.

Veterinaararsti kohustus on hoida ajakohasena ja registreerida andmed järgmiste sündmuste kohta:

- marutaudi vastane vaktsineerimine, sh vaktsineerimise kuupäev ja järgmise vaktsineerimise kuupäev;
- steriliseerimise kuupäev (emastel ja isastel loomadel), pärast keemilist steriliseerimist ka kõlblikkusaeg;
- lemmikloomale uue passi väljastamine, sh uue passi väljastamise põhjendus;
- looma eutanaasia⁴⁸.

Lisaks on reguleeritud ka looma omaniku vahetus looma konfiskeerimisel. Sellisel puhul on vajalik eelneva ja uue omaniku sellekohane kinnitus. Muudatuste registreerimiseks on vaja uuel omanikul esitada isikut tõendav dokument⁴⁸.

Soomes sätestatakse loomade identifitseerimise ja registreerimise seadusega (1069/2021)⁵¹, et lemmikloomade identifitseerimist ja registreerimist reguleeritakse liikide kaupa vastava määрусega. Koerte identifitseerimist ja registreerimist reguleeribki Põllumajandus- ja Metsandusministeeriumi määrus 68/2022.⁵² Selle kohaselt on alates 2023. aastast kohustus kiibistada ja registreerida kõik Soomes peetavad koerad, sealhulgas ajutiselt Soomes viibivad koerad sõltuvalt Soomes viibimise ajalisest kestusest⁵³. Kui kasse ja tuhkruid peetakse lemmikloomana ja neid riigist välja ei viida, ei pea neid kiibistama ega registreerima⁵⁴. Muude lemmikloomana peetavate loomaliikide kohta riiklikud nõuded puuduvad.

Koerad tuleb registreerida Soome Toiduameti hallatavas ametlikus koerteregistris⁵⁵. Register avati 2023. aasta mai kuus esmalt eraisikutele, augusti lõpust alates ka juriidilistest isikust loomaomanikele, kes saavad oma koera andmeid registrisse kanda ja registreerida vajalikke muudatusi, näiteks

⁵¹ Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä. 3.12.2021/1069.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20211069>

⁵² Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä. 20.1.2022/68.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2022/20220068>

⁵³ Usein kysyttyä koirarekisteristä, 16.06.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elaintenpito-tunnistaminen-ja-rekisterointi/elainten-merkinta-ja-rekisterointi/koirat-kissat-ja-fretit/koirarekisteri/usein-kysyttya-koirarekisterista/>

⁵⁴ Ruokavirasto. Koirat, kissat ja fretit, 13.01.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elaintenpito-tunnistaminen-ja-rekisterointi/elainten-merkinta-ja-rekisterointi/koirat-kissat-ja-fretit/>

⁵⁵ Koirarekisteri, 04.09.2023. <https://koira.lemmikielainrekisteri.fi/>

omanikuvahetust⁵⁶. Soomes on küll mitmeid eraettevõtjatele või MTÜdele kuuluvaid lemmikloomaregistreid, kuhu saab oma lemmikloomi kanda, kuid koera registreerimine riiklikus koerteregistris on kohustuslik isegi siis, kui koer on kantud mõnda muusse Soomes kasutatavasse lemmikloomaregistrisse. Kui koeral on mitu omanikku, kantakse registrisse vaid ühe omaniku andmed⁵³.

Registreerimisele tehtavad ühekordsed kulud katab koera omanik, omaniku vahetuse korral tasub registris muudatuse tegemise eest uus omanik. Registrisse saab andmeid kanda elektrooniliselt või posti teel saadetava paberdeklaratsiooniga. Elektroonilise registrikande tasu on 10 eurot ja pabervormil registreerimisinfo edastamise korral 19 eurot. Sellele lisandub veterinaararsti külastuse ja kiibistamise kulu vastavalt loomakliiniku või veterinaararsti hinnakirjale⁵³. Koer tuleb registreerida, kui koer saab 3-kuuseks, 4 nädala jooksul riiki saabumisest ja juhul kui koeraga tullakse Soome ajutiselt, kuid kauemaks kui 3 kuuks. Kui koera omanik vahetub enne looma 3-kuuseks saamist või teisest riigist toodud looma puhul enne 4 nädala möödumist riiki saabumisest, on vaja koer enne tehingut kiibistada ja registreerida⁵².

Veterinaararst (või vastava kvalifikatsiooniga isik) kiibistab koera ja väljastab seejärel koera omanikule identifitseerimistunnistuse. Koera omanik vastutab selle eest, et koer oleks kiibistatud ja identifitseerimistunnistusel sisalduvad andmed oleksid kantud koerteregistrisse. Need andmed on:

- a) koera kohta:
 - mikrokiibi kood;
 - sünnikuupäev või sünnikuupäeva puudumisel hinnanguline sünniaeg;
 - tõug või tõu puudumisel sõnaline kirjeldus koera väliste omaduste, soo ja värvi kohta;
 - koera nimi;
 - koera sünniriik, kui see ei ole Soome;
 - mikrokiibi sisestaja nimi ja aadress;
 - mikrokiibi sisestamise kuupäev.
- b) omaniku kohta:
 - koera omaniku nimi ja isikukood;
 - elukoha aadress;
 - e-posti aadress ja telefoninumber.⁵²

Omanikul on kohustus teavitada registrit koera surmast, kadumisest või eutanaasiast ühe kuu jooksul sündmuse toimumisest. Kui koera omanik vahetub, peavad registrit teavitama ühe kuu jooksul nii uus kui ka vana omanik. Muudatustest, mis kestavad vähem kui kolm kuud, ei pea registrit teavitama⁵².

Väljatoodud naaberriikide eeskujul tasub Eestil kaaluda kiibistamise kohustuslikuks muutmist koos lemmikloomaregistrisse kandmisega, üleriigiliselt kasutatava lahenduse loomist kas registrite vahel andmete jagamise või ühtse andmekogu kasutuselevõtu või loomise abil ja andmekogusse kantavate andmete ajakohasena hoidmist vastavalt Eesti hetkeseisu omapärale ja kohalikele vajadustele. Andmekogusse andmete kandmine ei pea sealjuures olema loomaomanikule tasuta, kaaluda võib riigilõivu kehtestamist registrikande tegemise eest.

9. Regulaatiivsete võimaluste kirjeldus

9.1. Eesti kohalike omavalitsuste, veterinaararstide ja loomaomanike valmisolek kohustuslikuks lemmikloomade identifitseerimiseks kiibiga (VTK I osa punkt 1.1)

Igal ELi liikmesriigil on õigus otsustada, millisel moel on märgistatud riigis peetavad lemmikloomad ning kuidas nende kohta arvestust peetakse. Kiibi olemasolu on EL üleselt nõutav ainult koertel, kassidel ja valgetuhkrutel (edaspidi ka *tuhkrutel*), kellega koos reisitakse EL siseselt. Lisaks kiibile peab sellise

⁵⁶ Ruokavirasto. Koirarekisteri, 30.08.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elaintenpito-tunnistaminen-ja-rekisterointi/elainten-merkinta-ja-rekisterointi/koirat-kissat-ja-fretit/koirarekisteri/>

looma kohta olema väljastatud ja täidetud lemmikloomapass. Teiste loomaliikide kohta EL üleselt identifitseerimise nõudeid kehtestatud ei ole, kuid sihtriigiti võivad kehtida erinõuded.

Kiipe paigaldatakse ka nendele lemmikloomadele, kellega ei plaanita reisida. Peamiselt kiibistatakse Eestis koeri ja kasse, kes on kõige sagedamini lemmikloomadena peetavad liigid, kuid ka muid liike: tuhkruid, küülikuid, merisigu ja roomajaid (vt tabel 1).

Tabel 1 Registreeritud lemmikloomade arvud liikide kaupa 26. juuni 2023. a seisuga EVS ja Spin TEK andmetel

Looma liik	Loomade arv EVSis	Loomade arv Spin TEKis	Liigi esindajaid kokku
koer	56739	99322	156061
kass	22188	79453	101641
tuhkur	263	343	606
hobune	9	46	55
küülik	3	51	54
merisiga	2		2
hamster	1	3	4
papagoi		13	13
minisiga		8	8
deegu		6	6
fennekrebane		6	6
pesukaru		4	4
madu		4	4
kährik		2	2
tšintšilja		1	1
muu loom	9		9
<i>Loomi kokku:</i>	<i>79214</i>	<i>179262</i>	<i>258476</i>

Seega on üks võimalus laiendada kohustuslikku kiibiga märgistamise nõuet kõikidele lemmikloomadele, keda saab kiibistada. Loomakaitseseaduse mõttes peetakse lisaks kassidele ja koertele lemmikloomade all silmas närilisi, küülikuid, tuhkruid, puurilinde, roomajaid, kahepaikseid, akvaariumikalu ja selgrootuid. Lemmikloomadena ei käsitleta siinjuures hobuslast, kes õigusaktide kohaselt on põllumajandusloom ja kes tuleb kohustuslikus korras kiibistada ja registreerida põllumajandusloomade registris.

Küsitluste tulemustest selgus, et ligikaudu 73 % KOVidest pooldab ainult koerte ja kasside kiibistamise kohustust, veterinaararstidest toetab seda 55 % ning 38 % vastanud veterinaararstidest leidis, et kiibiga peaks märgistama kõik peetavad lemmikloomad. Peamiselt oli välja toodud, et vajalik oleks ka tuhkruite kiibistamine, sest neid peetakse lemmikloomadena aina rohkem. Oluline on siinkohal märkida, et tuhkruid ei olnud küsitlust koostades eraldi loomaliigina, kelle kiibistamise vajalikkuse kohta seisukohta paluti väljendada, välja toodud. Kõik küsitlusele vastanud ei pruukinud olla motiveeritud kommentaare lisama, mistõttu saadud vastuste põhjal on tuhkruite kiibistamise vajadust koerte ja kassidega võrreldes keeruline võrdväärselt hinnata.

Siiski nähtub tabelist 1, et tuhkruid on kokku kiibistatud ja registreeritud 606 isendit (eeldusel, et isendid ei ole andmekogudes doubleeritud), mis on arvestatav hulk, võrreldes teiste registrisse kantud liikidega, kes ei ole koerad ega kassid. Veterinaararstide hinnangul peetakse tuhkruid järjest rohkem, mistõttu on mõistetav nende ja KOVide soov lisaks koertele ja kassidele ka tuhkruite kiibistamise nõude kehtestamiseks. Eespool mainitu kohaselt peavad olema tuhkruid kiibistatud ka reisimiseks ELi

liikmesriikide vahel. **Seetõttu peame oluliseks** muuhulgas ka piirikontrolli tõhustamise eesmärgil **kehtestada üleriigiline kohustus tuhkrate kiibistamiseks.**

Võttes arvesse olemasolevaid andmeid (vt lk 4-5, sihtrühm 2.1 lemmikloomaomanikud), mille põhjal koer on ligi veerandis ja kass ligi kolmandikus Eesti kodudest ja kokku on neid müüdnud loomatoidu põhjal ~525 000 isendit, sealjuures oletades, et iga andmekogus registreeritud lemmikloom on unikaalne, mitte mõlemas registris esinev, on Eestis kiibistatud ja registreeritud vähem kui 50 % kassidest ja koertest. Tegelik seis on siiski veelgi kehvem, sest osad KOVID ja ka eraisikud registreerinud sama lemmiklooma mõlemas andmekogus. Samuti selgub neist andmetest, et kuigi Eestis peetakse kasse enam kui koeri, on kasse registreeritud koertest vähem.

Kui vaadata varjupaikades uut kodu otsivate lemmikloomade liigilist kooslust, selgub, et varjupaika jõuavad peamiselt kassid, vähemal määral ka koerad, kuid siiski sagedamini võrreldes muude liikidega. 24. septembri 2023. a seisuga oli näiteks Varjupaikade MTÜs, mis koondab 7 erinevat varjupaika üle Eesti, 642 kassi, 41 koera ja 2 pisilooma, Tartu koduta loomade varjupaigas 123 kassi ja 22 koera.^{57,58} Seega, jätkamine KOVIDes levinud praktikaga, mille kohaselt on kohustuslik kiibistada vaid koerad, ei too oodatud tulemust: kannatab lahti pääsenud lemmiklooma heaolu, sest tema tagastamine omanikule pole piisavalt kiire; lemmikloom peab varjupaika sattudes sinna tõenäoliselt pikemaks ajaks jääma, kui ta on korralikult identifitseerimata; KOVIDil on vaja teha suuremaid kulutusi hulkuvate loomadega tegelemisel, sh nende pidamisel varjupaikades.

Võimalik, et koeri jõuab varjupaikadesse vähem just nimelt selle pärast, et enamikes KOVIDes on koerte kiibistamine tehtud kohustuslikuks ja leitud koera omanikku on võimalik hõlpsalt tuvastada. Kasside kiibistamine on üldjuhul jäetud loomaomanikule vabatahtlikuks ning enamik kasse on eeldatavasti just seetõttu kiibistamata. Arvestades veel, et kasse peetakse arvuliselt rohkem kui koeri, ei ole liiast järeldada, et see on ka üks põhjus, miks neid on varjupaikades rohkem. Kassid lahti pääsemise korral on sellisel puhul keeruline, kui mitte võimatu, tuvastada tema omanikku, kuna toakassidel puudub tõenäoliselt ka kaelarhihm omaniku kontaktandmetega. Lisanduvad veel nõ kassikolooniate- või kogukonnakassid, kes kellelegi ei kuulu, aga keda kohalikud inimesed aeg-ajalt toidavad ja kes vahel samuti pesakondade kaupa varjupaikadesse toimetatakse.

Enamik varjupaikadesse jõudvatest loomadest ei leia uut omanikku ega kodu. Varjupaikadesse sattuvate loomade kõrge arvukuse ja nendega tegelevate isikute piiratud rahalise ressursi juures (tegutsetakse peamiselt annetuste toel) ei ole võimalik kõiki lemmikloomi seal kuni omaniku leidmiseni pidada. Seda kinnitasid ka erinevad varjupaigad 2023. aasta juunist septembrini läbiviidud intervjuude käigus. Põhjuseks sealhulgas omanikuta loomi toitvad inimesed, kes küll soovivad nendele loomadele head, kuid annavad teadmatult probleemile hoogu juurde. Tegelikult peab sellistest loomadest andma teada KOVIDile, kes korraldab nende püüdmise ja varjupaika toimetamise.

KOVIDel ja nendega koostööd tegevatel varjupaikadel võib vabaneda kasside kiibistamise nõude olemasolu korral ressursi, et tegeleda ka kassikolooniate ja kogukonnakasside arvukuse kontrolli all hoidmisega, mis pikas plaanis vähendab hulkuvate ja omanikuta loomade arvu ja seeläbi aitab vähendada KOVIDel ja varjupaikadel nende päästmiseks ja ülalpidamiseks tehtavaid kulutusi. Nii jääb KOVIDel teiste teenuste pakkumiseks rohkem nii rahalist kui ka inimressursi. Oluline on „metsikute“ lemmikloomade arvukust piirata ka elanike ja tavapäraselt peetavate lemmikloomade terviseriskide vältimiseks, kuna sellised vabana elavad loomad võivad endaga kaasas kanda erinevaid, ka inimestele ohtlikke haiguseid, nende hulgas marutaudi, millesse haigestumise korral nakatanu sureb, sest ravi sellele puudub. **Neist asjaoludest tingituna leiame, et on asjakohane kehtestada loomaomanikele üleriigiliselt kohustus kiibistada oma peetavad kassid.**

⁵⁷ Varjupaikade MTÜ koduleht. <https://varjupaik.ee/et>

⁵⁸ Tartu koduta loomade varjupaik. <https://www.loomadevarjupaik.eu/>

Kuigi leitakse, et kohustuslik kiibistamine on vajalik, arwab ligi 60 % KOVidest, et loomaomanikud ei ole selleks valmis. Ka 32 % veterinaararstidest leiab, et loomaomanikud pigem ei ole valmis seda kohustust täitma. Lisaks toodi välja ka põhjused, miks inimesed ei ole valmis oma lemmikloomale kiipi paigaldama: vähene selgitustöö kiibistamise vajalikkusest ja kasust loomaomanikule ning kiibistamise hind. Vaatamata kahtlustele loomaomanike valmisolekus oma lemmikloomi kiibistada, on **67 KOVi juba praegu koerte ja kasside pidamise eeskirjaga pannud lemmikloomaomanikule kohustuse kiibistada oma koer, mistõttu on asjakohane koerte kiibistamisega jätkata ning laiendada seda kohustust üleriigiliseks.**

Kiibistamise tavapärane hind loomakliinikutes on 10-20 € (kiibi hind koos paigaldamisega), lemmikloom ja tema omaniku andmete andmekogusse kandmise tasu umbes 15 € ja lisandub visiiditasu. Kui linnades elavad inimesed pääsevad kergemini veterinaararsti vastuvõtule (kiibi paigaldamine on veterinaarne menetlus ja seda tohib teha üksnes veterinaararst), siis maapiirkondades on veterinaararste vähem ning koduviisi teostav veterinaararst lisab protseduuri hinnale kas kõrgema visiiditasu või transporditasu, mis kergitab kiibistamise eesmärgil tehtava veterinaararsti visiidi hinda. Kulude kontrolli all hoidmiseks on võimalik ühendada kiibi paigaldamine kas lemmikloomade vaksineerimisega, mis on koerte ja kasside puhul kohustuslik või lemmikloomade tervisekontrolliks tehtava veterinaararsti külastusega.

Majanduslikult vähekindlustatud peredele võib lemmikloomade kiibistamine paista kuluka teenusena, mistõttu tulebki enne lemmikloomade võtmist läbi mõelda, kas looma pidamiseks on leibkonnas piisavalt nii ajalisi kui rahalisi ressursse. Kiibistamisele kuluv summa on minimaalne võrreldes looma eluea jooksul tema hooldamise ja pidamisega kaasneva kuluga. Jooksvad kulutused koera või kassi ülalpidamiseks on alates mõnekümnest eurost kuni sadade eurodeni kuus ja sõltuvad sealjuures konkreetse looma vajadustest⁵⁹. Lisanduvad esmased kulutused looma võtmisel (sh steriliseerimine/kastreerimine, mänguasjad, jalutusrihmad, liivakastid, transpordipuurid jne) ja vajalike ravi- või hooldusprotseduuride hind. Seda kõike arvestades on kiibistamisele tehtav kulu väike ja ühekordne ning võib aidata omanikul ennetada võimalikke tulevase kulutusi. Nimelt, lemmikloomade varjupaika sattumisel peab omanik tasuma selle looma ülalpidamiskulud varjupaigas veedetud aja eest, kuid kiibistatud loom ei pruugi omaniku kiirel tuvastamisel varjupaika jõudagi.

KOVid on välja toonud, et kindlasti peaks rakendama kiibistamise kohustusele ülemineku perioodi. 44 % loomaomanikest leiab, et ülemineku perioodi ei peaks rakendama, aga 39 % leiab, et ülemineku periood peaks olema minimaalselt pool aastat. Kuna tegu on uue kohustusega paljude loomaomanike jaoks, mis eeldab küll ühekordset, kuid siiski lisanduva kulutuse tegemist ja suurendab ka veterinaararstide töökoormust, **tasub rakendada vähemalt pooleaastast, kuid tõenäoliselt siiski pikemat, kuni paariaastast ülemineku perioodi.**

Enne eelnõu koostamist tasub kiibistamisega seoses kaaluda, kas ja kuidas reguleerida kasutatavate kiipidega seonduvaid nõudeid. Kiibi koodi kandmisel registrisse oleks oluline pettuste ennetamise ja andmekvaliteedi tagamiseks veenduda, kas sellise numbriga kiip on üldse veterinaararstile müüdüd. Kuna kiibid peavad VSi kohaselt olema PTA poolt heakskiidu saanud, peaks olema võimalik sisestada registrisse ainult heakskiidetud kiibi andmeid. See tähendab, et kiipide maaletoojad/edasimüüjad esitaksid registripidajale nende kiipide numbrid, mis on Eestisse toodud ja heakskiidu saanud ning seejärel saaks luua kontrollimehhanismi registrisse kantavate kiipide kontrollimiseks. Andmekvaliteedi tagamisel on oluline, et kiibi numbrit ei kantaks võimalusel sisse käsitsi, sest kiibi number on 15-kohaline ja inimlike eksimuste tekkimise võimalus on suur. Masinaga sisse loetud kiibi numbrid edastamisel väheneb eksimuste võimalus.

⁵⁹ M. Pärli. Suur ülevaade. Lemmikloomad on omanikele kallid, igas mõttes. ERR 01.04.2019. <https://www.err.ee/925149/suur-ulevaade-lemmikloomad-on-omanikele-kallid-igas-mottes>

Kokkuvõtvalt leiame, et koerte, kasside ja valgetuhkrute kiibistamine tuleb muuta lemmiklooma omanikule kohustuslikuks ning selleks on vaja muuta veterinaarseadust ja kehtestada üleminekuperiood.

Kiibistamise nõude kehtestamise korral on vaja kaaluda, milliseks tähtjaks koer, kass ja valgetuhkur tuleb kiibistada. Seda nii kutsika või kassipoja kui ka juba täiskasvanud looma korral, kes ei ole veel kiibistatud. Seda teemat analüüsime täpsemalt punktis 9.2.

9.2. Identifitseerimisandmete kandmine andmekogusse (VTK I osa punkt 1.2)

Lemmikloomale kiibi paigaldamise õigus on ainult veterinaararstil, sest tegemist on veterinaarse menetlusega (LoKS § 9 lg 2). Hetkel on lemmiklooma andmete andmekogusse kandmise õigus Spin TEKis loomaomanikul, KOVi ametnikul ja veterinaararstil, EVSi registris seevastu ainult veterinaararstil. Vaatamata kasutatavast andmekogust, küsib veterinaararst andmekogusse andmete kandmise eest tasu (umbes 15 €), sest tegemist on eraldi tööülesandega. Tasu suuruse tõttu ei soovi osad loomaomanikud seda teenust kasutada, mis jätab Spin TEKiga lepingu sõlminud KOVi elanikust loomaomanikule võimaluse andmed ise andmekogusse kanda, kuid seda alati ei tehta ja seetõttu võib loom olla küll kiibiga märgistatud, kuid tema ja tema omaniku andmeid andmekogus ei ole. Seetõttu ei ole ainuüksi kiibiga märgistamise kohustusest kasu ei loomade kohta arvestuse pidamisel, hulkuvate ja omanikuta loomadega tegelemisel, kadunud lemmiklooma tagastamisel omanikule ega järelevalveasutuste ülesannete täitmisel. **Selleks, et kiibistatud loomade ja nende omanike andmed jõuaksid andmekogusse, tuleb siduda omavahel kaks protseduuri: kiibi paigaldamine lemmikloomale ning kohene andmete andmekogusse kandmine.**

See tagab, et koerte, kasside ja tuhkruute andmed kantakse registrisse ja sellest hetkest on nad ka veterinaarjärelevalve all. Selline nõue raskendab loomade heaolu mitte tagavate „lemmikloomavabrikute“ tegutsemist. Mikrokiibi eemaldamine on keeruline tegevus, mis nõuab kirurgilist sekkumist ja jätab jälje, mis viitab võimalikule pettusele. Identifitseerimise meetodi ühtlustamine tagab järelevalvet teostavatele asutusele ülevaate omanikule kuuluvate loomade arvust ja loob sellega võimaluse riskianalüüsi põhjal suunatud järelevalve tegemiseks.

Veterinaararstidele esitatud küsimusele, kes peaks tegema esmase andmete kandmise andmekogusse, vastas 109 veterinaararstist 72 (66 % vastanutest), et esmase kande peaksid tegema just nemad, 33 veterinaararsti (30 % vastanutest) hinnangul peaks ülesanne jääma loomaomanikule, kuid leiti, et siiani kehtinud süsteem võiks säilida, ehk esmast andmete kannet võiks saada teha nii veterinaararst kui ka loomaomanik. **Kuna kiibi paigaldamise õigus on ainult veterinaararstil, on vastavate andmete andmekogusse jõudmine kõige kindlam siis, kui veterinaararstile panna kohustus pärast kiibi süstimist teha esmane registrikanne.** Veterinaararsti tööaja efektiivseks kasutamiseks oleks võimalus anda registreerimise kohustuse täitmise õigus ka töötajate registris veterinaararsti abilisena registreeritud isikule, kui veterinaararst on andnud selleks vastava volituse.

Registreerimise eest on veterinaararstil õigus ka edaspidi võtta teenustasu, kuid pärast VTK avaldamist ja enne VS muutmise seaduse eelnõu koostamist, on asjakohane läbi rääkida, mis võiks olla selle teenuse tasu piirmäär, veendumaks, et lemmikloomade ja nende omanike andmed ka andmekogusse jõuaksid. Tähtis on, et oleks tagatud veterinaararstidele tasu tehtud tööülesande eest ja tasu suurus oleks samal ajal loomaomanikele jõukohane.

Kuna eesmärk on kiibi paigaldamine siduda kohese andmete registreerimisega, on vaja selgeks teha, mida tähendab „kohene“. Lätis tuleb registreerimine teha viivitamata kiibistamise järgselt, kuid hiljemalt 72 tunni jooksul. **Mida väiksem on aga ajaline lõtk kiibi paigaldamise ja andmete registreerimise vahel, seda tõenäolisem on andmete registrisse jõudmine. Ideaalolukorras teeks veterinaararst või tema volitatud isik registrikande sama visiidi ajal, mil ta paigaldab kiibi.** Nii oleks

loom registreeritud juba loomakliinikust väljudes ning kaduma mineku korral kohe ka registrist leitav. *Reaalse vajaduse selgumisel saab määrata hilisema registreerimise tähtaja, sarnaselt Läti praktikale. See aga selgub sidusrühmadega koostöös pärast VTK avaldamist.*

Nagu mainitud, leidub praegu lemmikloomi, kes on küll kiibistatud, kuid registreerimata. Sellise looma registreerimise võimalus võiks jääda üleminekuperioodil looma omanikule, KOVi ametnikule, lemmikloomaregistri pidajale ja veterinaararstile. Seda põhjusel, et loomaomanik oma lemmiklooma kiibi numbrit teades, saaks looma ise registreerida, mis hoiaks ära üleliigsed rahalised- ja tööajakulud. Kellel aga puudub ligipääs veebiteenustele, võiksid sel ajal saada kasutada lisaks lähedastele ka veterinaararsti ja KOVi ametniku abi oma looma registreerimisel.

Sihtrühmade seas läbiviidud küsitluse tulemusena selgus, et kõige olulisemaks peetakse, et andmekogusse oleks kantud lisaks lemmiklooma kiibi numbrile omaniku nimi, telefoninumber ja elukoha aadress. Lisaks rõhutati vajadust sisestada teise isiku (näiteks omaniku perekonnaliikme) kontaktandmed. Andmekooslus peab aga katma nii loomaomanike, KOVide kui ka järelevalveasutuste vajadusi.

Praegu sisestatakse mõlemasse KOVide poolt kasutatavasse registrisse järgmised andmed:

- Lemmiklooma kohta: nimi, kiibi number, vanus või sünnikuupäev, sugu, loomaliik, tõug või välimuse lühikirjeldus.
- Lemmiklooma omaniku kohta: nimi, isikukood või sünniaeg, telefoninumber, e-posti aadress, elukoha aadress.

KOVid on oma lemmikloomaregistri põhimäärusega kehtestanud registrisse ka muude andmete sisestamise, sh andmed sigimisvõime, marutaudivastase vaksineerimise, surma kuupäeva ja surma põhjuse kohta. Mõnes KOVis on registri põhimäärusega ette nähtud isegi registrisse lemmiklooma pildi lisamise võimalus. Ülaltoodu näitab vaid ühisosa erinevatele platvormidele registreeritavate andmete kohta.

Kuna lemmiklooma omanik ja pidaja võivad olla erinevad isikud (näiteks töökoorte puhul) või omanikke võib olla mitu, siis tasub kaaluda, kas registrisse on vaja kanda lisaks pidajale ka omaniku andmed. Edaspidi on siiski loomaomaniku all silmas peetud just **loomapidajat ehk isikut, kelle juures loom elab** ja kellele kohalduvad lemmiklooma nõuetekohase pidamise, ravi sh kohustusliku vaksineerimise tagamise ja edaspidi ka kiibistamise nõue. Just loomapidaja on see, kellele leitud loom tagastatakse.

○ Lemmiklooma omanikule vajalikud andmed

Loomaomaniku huvi on eelkõige lemmiklooma kaduma mineku korral tema tagasi saamine. Selleks peab olema andmekogusse kantud omanikuga ühenduse saamiseks ja isikutuvastuseks vajalikud andmed ning andmed, millest nähtub looma ja tema omaniku omavaheline seos.

Kuna eraisikutest loomaomanike hulgas on inimesi, kes ei pruugi oma igapäevaelus kasutada elektroonilisi vahendeid, peab lisaks **e-posti aadressile ja telefoninumbri**le registrisse märkima ka **postiaadressi**. Omaniku tuvastamiseks on oluline, et registris oleks märgitud tema **nimi ja isikukood** või sünniaeg, tagamaks, et loom antaks üle õigele inimesele. Omaniku andmete osas tasub võimaldada **enama kui ühe isiku kontaktandmete** lisamist registrisse juba seetõttu, et lemmikloomadel on tihtipeale mitu omanikku. Kui lemmiklooma omanikuks on ettevõtja (sh FIE), peavad registris olema samad andmed, mis eraisiku kohta, kuid lisaks ka **ettevõtte registrikood** või selle puudumisel asjakohane identifitseerimistunnus või isikut tõendava dokumendi nimetus ja number.

Lemmiklooma kohta tuleb registrisse lisada vähemalt eespool loetletud **andmed, mida juba praegu KOVid registreerimisel vajalikuks peavad**. Need on vajalikud veendumaks, et looma kirjeldus vastab konkreetse kiibi numbriga loomale. Kui kiibi number ja looma kirjeldus omavahel kokku ei lähe, siis võib olla registrisse kande tegemisel eksitud ja omanikuga on seotud vale loom, samuti võib see vihjata

ebaseaduslikule tegevusele. Omanikule võib lemmiklooma andmete juures olla oluline veel **marutaudivastase vaksineerimise kuupäev**, juhuks kui vaksineerimistunnistus või lemmikloomapass ära kaob või saab kahjustada, mille tõttu on kadunud ka info järgmise kohustusliku vaksineerimise aja kohta. **Looma kaduma mineku** ja sellele järgneva **leidmise kohta** on samuti omaniku huvides teha andmekogusse sellekohane märge. Mugavaks teeks andmekogu kasutamise see, kui lisada **lemmiklooma kohta pilt** ning tema kadumise kohta märke tegemisel tekiks registri juurde automaatselt kaduma läinud looma kuulutus koos pildiga. Vajadusel saaks lisada täiendavat infot kaduma mineku koha ja looma iseloomu või muude looma tunnuste kohta, mille abil teda on võimalik ära tunda.

- KOVile vajalikud andmed

KOVil on oluline teada, kui palju ja mis liigist lemmikloomi selle KOVi elanikud peavad, et tagada vajalike teenuste pakkumine. Lisaks on oluline omanikuta ja hulkuvate lemmikloomade püüdmise korraldamise ja nende varjupaigas pidamise seotud kulude kohta ülevaate omamine.

Omaniku kohta on KOVi jaoks vajalikud samad andmed, mis on olulised lemmiklooma omanikule endale. Oluline on leitud lemmiklooma omaniku tuvastamine ja looma talle tagastamine.

Looma andmed, mis on vajalikud looma tagastamiseks omanikule, on nii KOVi kui loomaomaniku vaatest samad. Küll aga lisanduvad siia andmed varjupaigas peetavate loomade kohta, kelle esimese 14 päeva pidamiskulud katab õigusakti kohaselt KOV. Nimelt on oluline, et registrist nähtuks **looma püüdmise asukoht, varjupaika saabumise kuupäev, andmed looma kliiniliste läbivaatuste kohta, teave lemmiklooma terviseseisundi, asjakohaste ravimenetluste ning looma varupaigas või hoiukodus hoiustamise kohta, sh tekkinud kogukulu ja selle tasumise andmed.**

- Järelevalveasutustele vajalikud andmed

PTA, MTA ja PPA ülesanded on küll erineva iseloomuga, kuid üldised vajadused nende tegevuste toetamiseks on siiski sarnased. Oluline on andmestiku olemasolu, mis võimaldab siduda omanikku tema lemmikloomaga, vajadusel leitud loom omanikule tagastada, saada infot looma terviseseisundi ja dokumentide kohta (sh lemmikloomapassi andmed), sh nendega liikumisel nii kaubanduslikul kui ka mittekaubanduslikul eesmärgil.

Selleks vajalikud andmed omaniku kohta on eespool kirjeldatud. Looma kohta aga lisanduvad piirikontrolli tegemisel täiendavad vajadused. Kuna lemmikloomadega (eelkõige koerte ja kassidega) reisimisel peab alati olema kaasas lemmikloomapass, siis oleks kasulik, kui lemmikloomade andmeid sisaldavas andmekogus oleks info, kui **loomale on väljastatud pass, sh passi number ja selle väljastanud loomaarsti andmed.** See aitaks kontrollida nii passi, kui ka passis olevate andmete kehtivust. Samuti aitaks see kontrollida loomaarstide passide arvestuse pidamise kohustuse täitmist ning avastada võltsimisi. Kui registrisse kantakse andmed **marutaudi vastase vaksineerimise kohta**, siis oleks register samuti üheks kohaks, kus saaks kontrollida vaktsiini kehtivust ja autentsust. **Kiibi kontrollimisel** saab tuvastada, kas just see loom oli selle kiibiga kiibitud ja ega seda kiipi ei ole mitu korda kasutatud. Samuti on vaja kontrollida, kes on looma omanik, sest reisimist kasutatakse tihtipeale selleks, et toimetada loom uuele omanikule (kaubanduslik liikumine).

Kui piiri ületatakse Eesti lemmikloomaga, kellele on väljastatud Eesti lemmikloomapass, kuid ta andmed puuduvad registrist, siis võib see püstitada kahtluse, kas pass on legaalselt väljastatud ja kas see pass kehtib. Võib tekkida kahtlus, et inimene tegeleb ebaseadusliku kaubandusega. On vaja kaaluda, kuidas MTA või PTA sellises olukorras käituma peaks ja kuidas sellist juhtumit menetleda. Kui lemmikloom on ostetud välismaalt, siis looma **registreerimisel tuleb lisada registriandmete hulka INTRA või CHED-A number** ja kui ta on ostetud Eesti kasvataja käest, siis lisada **PRIA tegevuskoha registrinumber või tegevuskohale väljastatud tegevusloa number.**

Nende vajaduste põhjal oleks lemmikloomade registrile esitatavate ootuste täitmiseks minimaalne kasside, koerte ja valgetuhkrute registrisse kantav andmekoosseis järgmine:

1. juriidilisest isikust loomomaniku puhul nimi ja registrikood, selle puudumise korral asukohariigis asjakohane identifitseerimistunnus (registreerimisnumbriga võrdsustatav numbri- või tähekombinatsioon);
2. füüsilisest isikust ettevõtjast loomaomaniku puhul nimi ja registrikood, selle puudumise korral isikukood või sünniaeg ning isikut tõendava dokumendi nimetus ja number;
3. füüsilisest isikust loomaomaniku puhul ees- ja perekonnanimi, isikukood ja isikukoodi puudumisel korral sünniaeg ning isikut tõendava dokumendi nimetus ja number;
4. loomaomaniku kontaktandmed (telefoninumber, elektronposti aadress ja postiaadress);
5. andmed loomaomaniku nime muutmise ja füüsilise isiku surma kohta;
6. andmed ärinime muutmise ja juriidilise isiku likvideerimise kohta;
7. looma omaniku vahetumise kuupäev;
8. looma nimi, liik, sünnikuupäev, surmakuupäev, steriliseerimise kuupäev, kadumise kuupäev; leidmise kuupäev, sugu, värv, tõug, väljapaistvad või eristatavad omadused või tunnused;
9. mikrokiibi kood;
10. mikrokiibi paigaldamise kuupäev;
11. mikrokiibi paigaldanud veterinaararsti ees- ja perekonnanimi ning tegevusloa number;
12. Eestisse alaliselt toomise puhul looma päritoluriik ja veterinaarsertifikaadi number koos vajalike dokumentidega;
13. Eestis alaliselt välja liikumise puhul sihtriik ja veterinaarsertifikaadi number koos vajalike dokumentidega;
14. asjakohane teave lemmiklooma tervises seisundi, vaksineerimiste ja ravi kohta;
15. andmed kliiniliste läbivaatuste kohta;
16. andmed looma varjupaigas või hoiukodus hoiustamise kohta sh tekkinud kogukulu ja selle tasumise andmed;
17. lemmiklooma foto.

Andmed punktides 14-16 on asjakohased vaid varjupaigas peetavate loomade kohta.

Omaniku soovi korral või KOVis lemmikloomade pidamise eeskirjaga täiendava loomaliigi kiibistamise nõude kehtestamisel peab olema võimalik registreerida ka **muid kiibistatud lemmikloomi**.

12-nädalaselt on koer, kass ja tuhkur üldiselt valmis võõrutamiseks ehk iseseisvalt oma emast hakkama saamiseks ja see on varaseim soovituslik uuele omanikule looma loovutamise aeg. Kuigi kiibistada võib varem, on esmane marutaudivastase vaksineerimise soovitatav aeg samuti 12. elunädalal ja seetõttu saaks selle ühendada kiibistamisega. Leiame, et lemmiklooma 12-nädalaseks saamine on optimaalne tähtaeg lemmiklooma kiibistamiseks ja registreerimiseks. Loomade üleandmine saab edaspidi olema lubatud alles pärast kiibistamist ja looma kohta andmete andmekogusse kandmist, et tagada lemmikloomadega kaubandusliku tegevuse läbipaistvus. See tähendab, et näiteks kassipoja andmete registrisse kandmisel tekib seos selle lemmiklooma ja lemmiklooma omanikuga, kelle juures kassipoeg on sündinud. Tähtaeg vanema, kuid eelnevalt kiibistamata looma kiibistamiseks ja registreerimiseks sõltub seaduse muudatuse jõustumise tähtajast, kuid seda tuleks teha esimesel võimalusel. Samuti tuleb kehtestada Eestisse alaliselt toodava looma registreerimise tähtaeg koos termini „alaliselt“ sisustamisega.

Veterinaararst peaks registreerima sündmused, mis on seotud veterinaarsete menetlustega (esmane registreerimine kiibi paigaldamise järel koos looma tuvastamiseks vajaliku infoga: kiibi number, looma liik, tõug, sugu, sünniaeg jm, väljastatud lemmikloomapassi andmed, looma vaksineerimise, steriliseerimise või kastreerimise ja eutanaasia kuupäev). **Muude sisestatud andmete ajakohasena hoidmise eest peab vastutama lemmiklooma omanik** (näiteks omaniku vahetus, omaniku elukoha aadressi või teiste kontaktandmete muutumine, lemmiklooma pilt vanuse muutudes, surma aeg, v.a eutanaasia korral), et mitte liigselt koormata veterinaararste selliste andmete

ajakohastamisega, mis ei ole seotud nende tööga. Samuti tasub kaaluda andmete ajakohasena hoidmiseks nõuet, mille kohaselt looma omanik kinnitab teatud ajaperioodi tagant registreeritud andmete õigsust ja ajakohasust.

Lemmikloomade jälgitavuse tagamiseks ja ebaseaduslike võõrandamiste vältimiseks peaks andmekogus omaniku vahetamise protsessi algatama vana omanik ja lõpuni viima ehk looma enda nimele võtmise kinnitama uus omanik. Siin aga kerkib küsimus, kuidas toimida olukorras, kus kiibistatud loom läheb kaduma ja satub varjupaika, 14 päeva möödudes vana omanik loomale järele ei tule (kas ei saada temaga kontakti või ei ole tal looma tagasi saamise vastu huvi) ja leitakse selle aja möödudes kas uus omanik või loom jääb varjupaika edasi. Kuidas sellisel puhul omaniku vahetus registris toimuma peaks, eriti kui eelmise omaniku nõusolekut ei ole mingil põhjusel (sh omaniku surma korral) võimalik saada. Lahendamist vajab loomapidamisõiguse edasi kandumine kirjeldatuga sarnastel puhkudel.

Efektiivselt toimiva süsteemi eelduseks on lemmiklooma kaduma minekust ja leidmisest teavitamine või selle kohta märke tegemine andmekogus. Seda peaks tegema looma omanik esimesel võimalusel, kui looma kadumist märgatakse ja märke maha võtma, kui loom on omaniku kätte tagasi jõudnud. On võimalus, et vaheomanikuks võib saada looma varjupaigas pidamise ajaks varjupaik või KOV, kuid 14 päeva möödudes, kui looma otsustatakse varjupaigas edasi pidada, peaks looma uueks omanikuks saada varjupaik. 14 päeva peaks olema piisav aeg, et omanik oma lemmiklooma kadumist märkab ja teda otsima hakkab. Olukordades, kus loomaomanik on teada ja soovib oma loomale järele tulla, kuid ei saa seda eri põhjustel ise teha või enda poolt volitatud isikut lemmikloomale järele saata ettenähtud 14 päeva jooksul, peaks ta tegema varjupaigaga kokkuleppe looma pidamisaja pikendamiseks, et registris looma omaniku muutust ei toimuks.

Kui aga varjupaika satub lemmikloom, kes on kiibistamata, kuid tema omanik tuvastatakse, on kiibistamise nõude kehtestamise korral vajalik lemmikloom (koer, kass, tuhkur) enne omanikule tagastamist kiibistada. Kiibistamise ja registreerimise eest tasub looma omanik enne looma varjupaigast tagasi saamist. Samamoodi tuleks käituda ka loomakliinikusse kiibikohustusega lemmiklooma sattumise või tervisekontrolli toodud looma korral. Järelevalve käigus sellise lemmiklooma kiibistamise ja/või registreerimise nõude täitmata jätmisel tuleb PTA-l teha omanikule sellesisuline ettekirjutus koos tegevustele tähtja määramise ja järelkontrolli tegemisega.

Hulkuvate kiibistamata lemmikloomade leidmise korral **tasub kiibistamise kulud looma omanik** – varjupaik saab omanikule looma tagastamise või loomale uue omaniku leidmise korral lasta kiibistamisele kulunud summa kompenseerida. Tegu on praegu toimiva praktikaga ning seda ei ole põhjust muuta, kuna lemmiklooma kiibistamine ja registreerimine on omaniku ja tema lemmiklooma huvides, et tema leidmise korral oleks võimalik lemmikloom omanikule võimalikult kiirelt tagastada. Selliste rikkumiste tuvastamisel on PTA-l õigik rikkumist menetleda vastavalt VS-le.

Lemmiklooma andmeid peaksid saama kontrollida loomaomanikud, veterinaararstid, PPA, MTA ja PTA ametnikud, KOVid ja tegevuslooga varjupaigad. Erinevatele kasutajagruppidele on vaja luua turvaline ühendus ning ligipääs vaid ettenähtud ja vajalikele andmetele, autentides end registrisse sisenemisel Smart-ID, ID-kaarti või Mobiil-ID-ga ning riigi keskse autentimisteenuse (TARA) kaudu. Tähtis on tagada andmekogule ligipääsu kasutusmugavus ja selleks peavad olema olemas mitmekülgsed sisse logimise võimalused.

Kokkuvõtvalt leiame, et tagamaks kõikide kiibistatud lemmikloomade andmete jõudmine andmekogusse, tuleb siduda omavahel kaks protseduuri: kiibi paigaldamine lemmikloomale ning kohene andmete kandmine registrisse. Andmekogusse lisatavad andmed peavad katma erinevate osapoolte vajadused, olema ajakohased ja tagama loomade jälgitavuse. Selleks on vaja muuta veterinaarseadust.

9.3. Lemmikloomaandmeid haldavate andmekogude kasutamise seotud võimaluste kaardistamine (VTK I osa punkt 1.3)

Praegu on võimalik KOVide kasutatavates lemmikloomaregistrites teostada otsinguid ühe andmekogu siseselt. Kiibistatud looma omaniku leidmiseks tuleb teha otsing mõlemas lemmikloomaregistris: EVSi lemmikloomaregistri otsingumootor võimaldab tuvastada vaid EVSi lemmikloomaregistrisse kantud lemmiklooma omanikku, Spin TEKi platvormil on võimalik tuvastada vaid Spin TEKiga liitunud KOVides registreeritud lemmiklooma omanikku.

Seetõttu on sidusrühmad väljendanud soovi ühtse andmekogu järele, mis mõistetavalt vähendaks segadust loomaomanikes, pakkudes neile kindlat kohta oma lemmiklooma andmete haldamiseks, selge arusaama oma lemmiklooma registreerimise asukoha kohta ja järelevalveasutustele ühtse andmestiku riskianalüüsipõhise järelevalve teostamiseks. Samuti annaks see parema ülevaate lemmikloomade liikumise kohta riiki sisse ja riigist välja, mis on oluline loomataudide leviku tõkestamisel, ebaetilise aretustegevuse piiramisel ja võimaldab vältida maksudest kõrvalehoidumist nii riigisiseste kui piiriüleste tehingute korral.

Ühtne saaks olla nii üleriigiline (riigisiselt kasutatav, kuid ei kuulu riigile, ei ole riigi poolt loodud, rahastatav ega hallatav) kui ka riigi andmekogu (riigile kuuluv, riigi loodud, hallatav ja rahastatav). Lemmikloomade registreerimiseks kasutatavad andmekogud on praegu vaid eraettevõtjatel ja seetõttu tasub analüüsida, milliseid võimalusi näeme olemasolevate andmekogude kasutamise tõhustamiseks, kuid analüüsime ka uue, riigile kuuluva andmekogu loomist. Mõlema variandi puhul on vaja arvestada, et andmekogu kasutamine kindlustaks VTK punktis 1 seotud eesmärkide saavutamise.

Punktides 9.1 ja 9.2 tehtud analüüsi tulemusel on üldised andmekoguga kaetavad vajadused järgmised:

- KOVidele teenuse pakkumine lemmikloomade kohta arvestuse pidamisel;
- Leitud lemmiklooma tagastamine tema omanikule (seotud KOVi ülesandega omanikuta ja hulkuvate loomade püüdmise ja pidamise korraldamisel);
- Järelevalve tegemine (sh lemmikloomade pidamisel ja nendega kauplemisel).

Samuti peab eesmärkide saavutamiseks olema tagatud andmekogule ligipääs järgmistele gruppidele:

- Veterinaararstid;
- Lemmikloomaomanikud;
- KOVid;
- Varjupaigad;
- Järelevalveasutused (eelkõige PTA ja MTA, kuid ka PPA üldkorrakaitseorganina).

9.3.1. Olemasolevate andmekogude kasutamise tõhusamaks muutmise - üleriigilise andmekogu koondumine ühele KOVide valitud platvormile

Küsitlusele vastanud KOVid leidsid, et üle Eesti oleks oluline kõigil KOVidel kasutada sama andmekogu. Seega võimalik lahendus oleks koondada KOVide lemmikloomade andmekogud ühtseks üleriigiliseks kasutatavaks andmekoguks. See tähendab, et andmekogu peavad edasi kõik KOVid ühtse lahendusena üheskoos kasutamiseks valitud platvormil (näiteks hanke käigus leitud teenusepakkujat), mille kasutamiseks sõlmivad KOVid lepingu andmekogu teenuse pakkujaga.

Lahenduse teostamiseks ülevaate saamise eesmärgil konsulteeriti KOVidele lemmikloomade andmeid koondava andmekogu teenuse pakkujatega. Eeldatava hinnapakumise esitas vaid Spin TEK ja seetõttu tugineb analüüsis sellele. Saadud info kohaselt läheb praegusel viisil KOVide ühise andmekogu ülalpidamine maksma ühes kuus 6000 €, millele lisandub käibemaks. See teeks kokku 79-le KOVile kogukuluks (planeeritava 22 % käibemaksumäära juures) 87 840 €/a.

Ülalpidamiskulu sisse on arvestatud:

- lemmikloomaregistri osa - üle-eestiline infosüsteem, mis koondab Eesti KOVide lemmikloomade ja loomaomanike andmed ühisesse andmebaasi;
- e-teenuste portaal loomaomanikele - portaal on mõeldud loomaomanikele, kes pääsevad ligi enda ja oma lemmikloomaga seotud registriandmetele;
- varjupaikade osa – varjupaiga pidajad kannavad sinna andmed kõigi püütud loomade kohta, püütud loomadega tehtud toimingud ja kasutatud ravimid koos maksumusega. Sisestatud andmed annavad ülevaate varjupaigas toimuvast. Andmete põhjal saab luua erinevaid aruandeid ning nende alusel toimub igakuine arveldamine vastava KOViga;
- klienditugi (5 päeva nädalas 9.00-17.30), andmete turvaline majutus, igaõised varukoopiad, tarkvara ajakohastamine jm tehnoloogilised uuendused.

Täiendavate kuludena nägi Spin TEK vajadust muuta vaid autentimist (TARA lisamine) ja mõningal määral õiguste süsteemi. Mõlema arenduse mahuks hinnati 60 tundi, mis tähendaks kokku 120 tundi arendust hinnaga 7800 € + km (arenduse tunnihind 65 € + km). Ettevõtja hinnangul on KOVID nende pakutava lemmikloomaregistri teenusega rahul.⁶⁰

Lahendusvõimalused:

- A) KOVID leiavad lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks ühe elektroonilise andmekogu teenuse pakkuja ja liituvad selle teenusepakkujaga. VTKga seatud eesmärkide saavutamiseks on vaja kehtestada õigusaktiga (VS või selle allakt) riigiülesed nõuded registrisse kantavale andmekooslusele (vt punkt 9.2), et tagada lisafunktsionaalsus PTA-le, MTA-le, KOVIDele ja loomaomanikele (täpsemalt punktis 9.3.2). Samuti on oluline, et järelevalveasutustele oleks tagatud ligipääs kõigi KOVIDe ja varjupaikade andmetele, vajadusel saab selle nõude kehtestada õigusaktiga.

Rahastusallikatena vajalike lisaarenduste tegemiseks saavad KOVID taotleda EL-i struktuurifondidest rahastust ja/või registrikande tegemise eest on võimalik kehtestada riigilõiv. KOVID tasuvad igakuist teenustasu andmekogu teenust pakkuvale ettevõtjale.

- B) Õigusaktiga (VS) kehtestatakse KOVIDele kohustus kasutada lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks elektroonilist andmekogu. KOVID leiavad lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks ühe elektroonilise andmekogu teenuse pakkuja ja liituvad selle teenusepakkujaga. VTKga seatud eesmärkide saavutamiseks on vaja kehtestada õigusaktiga (VS või selle allakt) riigiülesed nõuded registrisse kantavale andmekooslusele (vt punkt 9.2), et tagada lisafunktsionaalsus PTA-le, MTA-le, KOVIDele ja loomaomanikele (täpsemalt punktis 9.3.2). Samuti on oluline, et järelevalveasutustele oleks tagatud ligipääs kõigi KOVIDe ja varjupaikade andmetele, vajadusel saab selle nõude kehtestada õigusaktiga.

Rahastusallikatena vajalike lisaarenduste tegemiseks taotleb riik EL-i struktuurifondidest rahastust ja/või registrikande tegemise eest on võimalik kehtestada riigilõiv. Riik tasub KOVIDe eest igakuise teenustasu andmekogu teenust pakkuvale ettevõtjale. Selleks kuluva summa võrra vähendatakse KOVIDe eelarvet.

⁶⁰ Kadri Kaugeranna e-kiri Spi TEK AS-le 20.09.2023

Ei ole teada, kas KOVID, kes ei ole praegu andmekogu teenuse pakkujaga liitunud, seda variandi A puhul ehk riikliku nõude kehtestamiseta teeksid, vaatamata sellele, et juba praegu on VS § 32 lõike 5 kohaselt kohustus kanda kiibistatud koera, kassi ja valgetuhkru andmed andmekogusse. Isegi elektroonilise andmekogu kasutamise nõude kehtestamisel ei saa olla kindel, et KOVID omavahel jõuaksid ühisele seisukohale teenusepakkuja leidmiseks, sest KOVIDe vajadused ja võimalused lemmikloomaregistri kasutamiseks on erinevad.

Eeldusel, et KOVID hakkavad ühtsel platvormil lemmikloomade kohta arvestust pidama, suureneb neil KOVIDel, kes ei ole andmekogu teenuse pakkujaga veel lepingut sõlminud ja kellel on leping teise teenusepakkujaga, administratiivne koormus (lemmikloomade pidamise eeskirja muutmine, teavitustöö KOVIDis, andmete registrisse kandmine, võivad tekkida probleemid ühest andmekogust teise andmete üle tõstmisega jne). Samuti oleks see ettevõtja Eesti väikese turu kontekstis monopoolses seisundis ning vajaks selle ja suure hulga Eestis elavate inimeste isikuandmete eraettevõttele andmise tõttu KOVIDe järelevalvet, mis omakorda suurendab nendes KOVIDes, kes ei ole liitunud andmekogu teenuse pakkujaga lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks, ametnike töökoormust.

Isikuandmete töötlemisel peab üks asutus olema vastutav töötleja, kes otsustab, milleks, kuidas, kus ja millisel moel andmeid töödeldakse. Kui KOVIDil endal ei ole võimalik seda ülesannet täita, siis saab teenusepakkujaga lepingu sõlmida ja teenusepakkujast saab volitatud töötleja. Jätkates praeguse praktikaga, kus igal KOVIDil on eraldi leping, oleks KOVID enda piirkonna elanike andmete vastutav töötleja, mis tähendab, et praktika KOVIDes ei oleks ühtlane, sest kõigis KOVIDes ei pruugi olla selle ülesande täitmiseks vajalike teadmiste ja oskustega ametnikke, samuti ei pruugi ühtida tööpõhimõtted. Volitatud töötleja peab vastama reale rangetele nõuetele. Niivõrd suure olulisusega registri puhul tasub kaaluda riiklikku lahendust, kus üks riigiasutus vastutab ja juhib lemmikloomade ja nende omanikega seotud andmete töötlemist.

9.3.2 Uue, riigi andmekogu loomine

KOVIDe seas läbiviidud küsitlusest selgus, et mitmed vastanud KOVID on seisukohal, et riik peaks andmekogu küsimuse ise lahendama. Lisaks on ELVLi kaudu edastatud KOVIDe soov riigi lemmikloomaregistri loomiseks. Sellisel puhul jätkaksid KOVID arvestuse pidamist lemmikloomade kohta ja hulkuvate loomade püüdmise ja pidamise korraldamist oma haldusterritooriumil, sest tegu on kohaliku elu, sh heakorda puudutava küsimusega, mida riigil enda kanda ei ole asjakohane võtta. Kohalike elanike vajadusi oskab kõige paremini hinnata siiski KOVID. Samuti jääb KOVIDele otsustusõigus oma haldusterritooriumil lemmikloomade pidamise eeskirjaga lisaregulatsioonide kehtestamiseks, võttes vajadusel arvesse piirkondlikke erisusi.

Riigi lemmikloomaregistri visioon VTKga seatud eesmärkide täitmiseks:

Registris oleks kaks peamist moodulit

1. baasmoodul lemmiklooma omaniku tuvastamiseks sisaldab andmeid looma ja tema omaniku kohta, lisaks ka piirikontrolli tegemiseks vajalikud andmed. Andmeid peavad saama sisestada veterinaararstid (looma ja tema omaniku andmed esmasel registreerimisel, veterinaarsete menetluste andmed, EL lemmikloomapassi andmed), ja lemmikloomade omanikud (omaniku vahetus, enda kontaktandmete ja oma lemmiklooma andmete ajakohastamine, looma kadumise märkimine ja lemmiklooma surm). Andmete nägemiseks või päringu tegemiseks peab tagama ligipääsu veterinaararstidele ja loomaomanikele, aga lisaks veel KOVIDele, varjupaikadele ja järelevalveasutustele. Igal grupil peab olema ligipääs tagatud vaid sellistele andmetele, mis on vajalikud nende ülesannete täitmiseks.
2. varjupaigamoodul KOVIDe ülesannete täitmiseks sisaldab lisaks baasmooduli andmetele ka varjupaigale ja KOVIDile olulist infot. Varjupaik ja varjupaiga veterinaararst sisestavad lemmiklooma kohta järgmised andmed: looma leidmise asukoht ja

kuupäev, varjupaigas viibimise aeg päevades, loomale teostatud tervisekontrolli andmed, menetluste ja manustatud ravimite info, looma vanale või uuele omanikule loovutamise kuupäev, uue omaniku andmed ja vajadusel muud olulised andmed. Lemmiklooma omanikku seob selle mooduliga oma looma kadunuks märkimine. Selle mooduli andmetele on vaja tagada ligipääs ka KOVile ja PTA-le. Kaalumist vajab, kas küsida varjupaikadelt registri kasutamise eest tasu, samuti kas muuta varjupaikadele riigi andmekogus sisalduva varjupaiga mooduli kasutamine kohustuslikuks, et tõhustada varjupaikade üle teostatavat järelevalvet.

Lisafunktsioonid, mida loodav register peab tagama, on järgmised:

- Omaniku vahetuse registreerimine (Vajalik loomade päritolu ja jälgitavuse tagamiseks, mis omakorda võimaldab tuvastada „lemmikloomavabrikuid“ ja nende pidajaid. Selle eelduseks on, et enne loomaga tehtavat tehingut (kinkimist, ära andmist, müümist, ostu) peab olema lemmikloom kiibistatud ja vastavad andmed registrisse kantud. Omaniku vahetuse kinnitavad iga kord nii uus kui vana omanik ja registrisse jääb järelevalveasutustele selle kohta ajalugu. Siinjuures on oluline mainida, et looma omanik saab olla ainult täisealine inimene ja looma omaniku all peame silmas peamist loomapidajat, kes vastutab lemmiklooma nõuetekohase pidamise, marutaudivastase vaksineerimise, vajaliku ravi tagamise jms eest.);
- Kadunud loomade portaal varjupaiga mooduli juures (Lemmiklooma omanik märgib oma looma kadunuks, vajadusel lisab seda tehes lisainformatsiooni oma lemmiklooma kohta, näiteks kaduma mineku piirkond, looma tunnused, mida looma kohta veel registris ei ole, kuid mis võivad olulised olla ja seejärel genereeritakse registri juures avalik kuulutus kadunud looma kohta. See oleks keskne koht, kus oleksid kõik kadunud loomade kuulutused ja mida saavad kasutada nii KOVid, veterinaararstid kui ka varjupaigad leitud looma tagastamiseks omanikule. Praegu pannakse kuulutused üles erinevatesse Facebooki gruppidesse, varjupaikade kodulehtedele ja mujalegi. Tegu oleks toetava meetmena lemmikloomaomanikele.);
- KOVide tasuta teenuste info (Varjupaigas peetud loomale teostatud ravi või muude teenuste osutamise eest ja pidamisega seotud kulutuste kohta, mille eest on tasunud KOV, jääb märge registrisse. Nende samade menetluste eest ei pea tasuma lemmiklooma uus omanik ja selles saaks ta veenduda varjupaigas enne omaniku vahetust ehk enne varjupaigast loomaga lahkumist. Selle funktsionaalsuse eesmärk on vältida pahatahtlikku tegevust, mille korral lastakse varjupaigas peetud loomale tehtud kulutuste eest tasuta nii KOVil kui ka uuel omanikul, kellele loom varjupaigast loovutatakse.);
- MTA-le andmestik piirikontrolli tegemiseks (ebaseadusliku piiriületuse ja kauplemise tuvastamiseks).

Võimalikud asukohad riigi andmekogu loomiseks on ReM allasutuste, PRIA või PTA, infosüsteemide juurde. Riigi andmekogu loomine võimaldaks tänasest lemmikloomade vihjepõhisest järelevalvest üle minna riskipõhisele ning probleeme ennetavale järelevalvele (näiteks anda järelevalvele asjakohast infot marutaudivastase vaksineerimise nõude täitmise kohta), samuti tegeleda efektiivsemalt loomaomanike teavitamisega (näiteks meeldetuletused läheneva vaksineerimise või registris olevate andmete õigsuse kinnitamise aja kohta) registripidaja ja järelevalve teostaja koostöös. Samuti võimaldab KOVidega koostöö luua sellise lemmikloomaregister, mis täidab KOVide vajadusi oma ülesannete täitmisel. Ühtne ja selge register loob eeldused andmete kõrgele kvaliteedile (eelkõige registriandmete vastavus tegelikule olukorrale). Arvestades, et lemmikloomade registrisse kantakse kohustuslikus korras sadade tuhandete loomaomanike isikuandmed, on oluline, et registri pidaja tagab andmete turvalise käitlemise.

Loodud on antibiootikumide kasutamise andmekogu, kuhu on plaanis aastast 2030 hakata esitama lemmikloomadel kasutatavate antibiootikumide koguseid toimeainepõhiselt, mistõttu lemmikloomade arvu teada saamine on oluline, et teha järeldusi sellesse andmekogusse kantavate andmete kohta. Lemmikloomi on kohustuslik vaksineerida marutaudi vastu selleks, et Eesti säilitaks marutaudi vaba staatuse, mis on oluline eelkõige rahvastiku tervishoiu heaks. Vastavalt taudialasele olukorrale toimub peetavate loomade kaubanduslik liikumine nii kolmandatesse riikidesse kui ka EL siseselt. Riigi andmekogu võimaldaks seda infot koguda ja koondada. Ühtsed nõuded andmete registrisse kandmisel võimaldaks riigil saada usaldusväärsema ülevaate marutaudivastase vaksineerimise tegelikust olukorrast ning samuti võimaluse luua teavitusteenused loomapidajatele selle nõude täitmise vajaduse kohta.

Esmane indikatiivne hinnapakumine lemmikloomade teenuste ja andmestike lisamiseks PRIA põllumajandusloomade registri juurde on hinnanguliselt suurusjärgus 435 000 €, edaspidi lisanduks iga-aastane ülalpidamiskulu ca 178 000 €. Arvestada tuleb ka hetkel olemasolevatest andmekogudest andmete ülevõtmiseks kuluva summaga. Põllumajandusloomade registrisse kantakse alates 21.04.2021 andmeid tegevuskohtade kohta, kus peetakse tavapäraselt lemmikloomadena (sh kassid, koerad ja valgetuhkrud) peetavaid loomi kaubanduslikul eesmärgil. Lisandmooduli loomine PTA infosüsteemi juurde mahub eeldatavalt samasse suurusjärku, kuid PTA toetab lemmikloomaregistri loomist PRIA juurde.

PRIA põllumajandusloomade registril on liides TRACES infosüsteemiga, mis võimaldaks jälgida lemmikloomade liikumisi liikmesriikide vahel ning arvestada vastava infoga lemmikloomaregistri pidamisel. Tagada on vaja loodava lemmikloomaregistri ühendus rahvastikuregistriga, riikliku veterinaararstide registriga, PTA infosüsteemidega MEIS ja JVIS ning Europetnetiga. Tulevikus saaks vajaduse ja täiendava ressursi tekkimisel luua seoseid teatud loomakliinikutes kasutatavate tarkvara lahendustega andmete automaatseks üleslaadimiseks lemmikloomaregistrisse (veterinaararstide halduskoormuse vähendamiseks), kodanikuportaaliga Eesti.ee loomaomaniku ja tema looma andmete ajakohastamiseks ning saamaks andmeid võimalikest muudest andmekogudest või infosüsteemidest.

Uue registri loomisega tekib negatiivne mõju praegustele lemmikloomaregistri teenust pakkuvatele ettevõtjatele. Riigi lemmikloomaregistri loomisel tekiks kohustus kõik koerad, kassid ja tuhkrud riigi registris registreerida, mis tähendab, et KOVIDel ei oleks enam asjakohane lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks teisi süsteeme kasutada. Samuti ei saa nõuda loomaomanikelt, et nad lisaks riigi registrisse andmete esitamisele esitaks samad andmed teistkordselt ka mõnda muusse KOVI kasutuses olemasse registrisse. Neil põhjustel peame vajalikuks, et KOVID hakkavad loodavat uut registrit kasutama oma ülesannete täitmisel.

Riigi registri loomine aitab kaasa Vabariigi Valitsuse tööplaanis välja toodud eesmärgile viia kohalike omavalitsuste ja riigi IT-süsteemid ja -teenused ühtsesse personaalse riigi süsteemi. Lisaks aitab see parandada riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust.

Rahastusallikad: andmekogu loomiseks taotleb riik EL-i struktuurifondidest rahastust. Tööjõukulud andmekogu ülalpidamiseks ja hooldamiseks peavad tulema riigieelarvest. Kuna riigi registri kasutamine oleks KOVIDele tasuta, siis KOVIDe lemmikloomaregistrite pidamiseks kuluva summa võrra vähendatakse KOVIDe eelarvet. Lisaks on võimalik kehtestada registrikande tegemise eest riigilõiv, mille suurus selgub ärianalüüsi käigus riigi lemmikloomaregistri ülalpidamiskulu täpsemal kindlakstegemisel. Vaatamata neile rahastusallikatele võib tekkida vajadus lisarahastuseks riigieelarvest, kuid see selgub samuti ärianalüüsi käigus.

Kuivõrd register on vajalik nii KOVIDe kui riigi jaoks, peame oluliseks ka KOVIDe panust loodava uue registri ülalpidamisel ja leiame, et see ei avalda negatiivset mõju KOVIDe eelarvele. Tõenäoliselt

väheneb kiibistamise ja registreerimise kohustuse rakendumisel varjupaika jõudvate loomade arv ja sellega ka KOVi kulud hulkuvate loomade pidamise korraldamisele, sest looma omaniku tuvastamine muutub kiiremaks ja lihtsamaks.

Kokkuvõtvalt: kuigi uue andmekogu loomine on kulukas ja aeganõudev, leiame, et eelistatud lahendus selliste riiklikult oluliste andmete koondamiseks, oleks luua riigi lemmikloomaregister PRIA juurde. See võimaldaks lahendada mitmeid lemmikloomadega seotud probleeme, võimestada järelevalveasutusi vajalike funktsionaalsuste ja andmestikuga, registrit vajaduspõhiselt edasi arendada ja tagada lemmikloomaomanike isikuandmete õigus- ja eesmärgipärane kasutamine ja turvalisus.

10. Regulaatiivsete võimaluste põhiseadusega ning Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega määratud raamid

ELis reguleerib lemmikloomade mittekaubanduslikku liikumist Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuni 2013. a määrus (EL) nr 576/2013, mis kehtib 21. aprillini 2026. a.

Koerte ja kasside ning valgetuhkrute kaubanduslikku pidamist ja nende liikumist reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. a määrus (EL) 2016/429 (edaspidi *määrus 2016/429*), Euroopa Komisjoni (edaspidi *EK*) 28. juuni 2019. a delegeeritud määrus (EL) 2019/2035, millega täiendatakse määrust 2016/429 maismaaloomade pidamise ettevõtteid ja haudejaamu ning teatavate peetavate maismaaloomade ja haudemunade jälgitavust käsitlevate eeskirjadega ja ka EK 17. detsembri 2019. a delegeeritud määrus (EL) 2020/688, millega täiendatakse määrust 2016/429 maismaaloomade ja haudemunade EL sisest liikumist käsitlevate loomatervisenõuetega. Alates 21. aprillist 2026. a kehtivad need määrused ka lemmikloomade mittekaubanduslikule liikumisele. Lemmikloomaga reisimise korral on üks eeldustest, et lemmikloom on kiibistatud, seega riigisisese kiibistamise ja andmete registreerimise kohustuse kehtestamine lihtsustab loomaomanikul lemmikloomaga võimaliku EL sisest reisimist.

Marutaudivastast vaktsineerimist käsitleb määruse 2016/429 alusel välja antud EK delegeeritud määrus (EL) 2020/689 (edaspidi *määrus 2020/689*), millega täiendati määrust 2016/429 teatavate loetellu kantud ja esilekerkivate taudide seire, likvideerimisprogrammide ja taudivaba staatuse eeskirjadega. Määruse 2020/689 artikli 34 kohaselt võib pädev asutus marutaudiviiruse nakkuse likvideerimisprogrammide raames anda seda vajalikuks pidades korralduse identifitseerida ja registreerida (ehk kanda identifitseerimisvahendi andmed andmekogusse) koerad, kassid ja valgetuhkrud. Sellest tulenevalt on kiibistamise kohustuse kehtestamise kaalumise koerte, kasside ja valgetuhkrute osas kooskõlas EL õigusega määratud raamidega.

VS seab loomaomanikule kohustuse identifitseerida peetav koer, kass ja valgetuhkur. Täpsemad nõuded lemmikloomade pidamisele, sh märgistamise viisile oma haldusterritooriumil kehtestab kehtiva õiguse kohaselt KOV ning mitmes KOVis on lemmikloomade, eelkõige koerte kiibistamine kohustuslik juba praegu. Lemmikloomade kohustuslik kiibistamine ja registreerimine võib endast kujutada teatud ulatuses omandipõhiõiguse riivet, samas ei sea see piiranguid isiku õigusele ja vabadusele lemmiklooma pidada. Kuna saavutatav eesmärk (lemmiklooma heaolu kaitse⁶¹) on

⁶¹ Loomade heaolu kaitse on üldisest huvist kantud õiguspärane eesmärk (kohtuotsused *Viamex Agrar Handel ja ZVK*, C-37/07 ja C-58/06, EU:C:2008:18, punkt 22, ja *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ja Andibel*, C-219/07, EU:C:2008:353, punkt 27), mis on osa Euroopa Liidu põhiväärtustest (Komisjoni 15. veebruari 2012. a teatises nr COM(2012) 6 final/2 Euroopa Parlamendile, Nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele loomade kaitset ja heaolu käsitleva Euroopa Liidu strateegia kohta aastateks 2012-2015 on välja toodud: „Loomade heaolu on laia avalikkust puudutav probleem. Loomade kohtlemine on seotud eetikaga ja see on osa liidu põhiväärtustest. Seega on oluline suhelda laste, noorte ja laia avalikkusega, et suurendada teadlikkust loomade austamisest ning edendada omanike vastutustunnet.”)

õiguspärane, siis on teatav riive õigustatud. Punktis 7.1 välja toodud mitteregulatiivsed võimalused, mida seni on rakendatud lemmikloomade heaolu tagamiseks VTKs käsitletava teema ulatuses, ei ole ootuspärast tulemust andnud. Seetõttu on vajalik uute kohustuste kehtestamine loomaomanikele. Järeldame, et muudatustega planeeritav omandipõhiõiguse riive on vastavuses proportsionaalsuse põhimõttega, sest rakendada planeeritavad meetmed on sobivad, vajalikud ja mõõdukad.

V. Regulatiivsete võimaluste mõjude eelanalüüs ja mõju olulisus

11. Kavandatavad muudatused ja nende mõjud

Regulatiivsete muudatuste rakendamisega ei kaasne otseseid ja olulisi mõjusid mõjuvaldkonnas haridus, kultuur ja sport⁶², seega käesolevas peatükis seda valdkonda ei käsitleta.

Kuna lemmikloomade kiibistamine ja registreerimine on oma olemuselt üksteisest otseses sõltuvuses ja nende rakendamine toimuks ühtse tervikuna, analüüsitakse nende kahe muudatuse mõjusid samuti koos.

11.1 Eesti kohalike omavalitsuste, veterinaararstide ja loomaomanike valmisolek kohustuslikuks lemmikloomade identifitseerimiseks kiibiga ja identifitseerimisandmete kandmine andmekogusse (VTK I osa punktid 1.1 ja 1.2)

11.1.1 Sotsiaalsed mõjud

Kiibistades koera, kassi ja tuhkru ning registreerides seejärel lemmiklooma ja tema omaniku andmed andmekogus, kaasneb sellega mõju inimeste õigustele, sest see eeldab isikuandmete töötlemist ja mõjutab seega **isikuandmete kaitset**. Füüsilise isiku kohta vajaminevad andmed (nt kontaktandmed, isikukood/sünnikuupäev) saab valideerida rahvastikuregistris, mis eraldi andmete kogumist ei eelda ning isik ei pea oma andmeid ka mitmekordselt riigile esitama. Eeldame, et isikuandmete töötlemise ulatust, konteksti ja eesmärke arvesse võttes (isikuandmeid on vaja eelkõige omaniku ja tema lemmiklooma vahel seose loomiseks eesmärgiga omanikule loom kaduma mineku korral tagastada, erijuhtudel järelevalveasutustele piiriületuse õiguspärasuse ja loomapidamisnõuete kontrollimiseks, KOVil ei ole loomaomanikele teenuste pakkumisel vaja nende isikuandmeid teada, ainult KOVis peetavate lemmikloomade arvukust liigipõhiselt) ei kaasne füüsiliste isikute õigustele ja vabadustele suur ohtu. Isikuandmeid ei edastata välisriikidesse, samuti ei töödelda eriliigilisi isikuandmeid. Praegused lemmikloomaregistri teenust pakuvad ettevõtjad on oma andmekogud kasutusele võtnud enne 2016. aastat, mis tähendab, et isikuandmete selliselt töötlemine on kasutusel juba enne isikuandmete kaitse üldmääruse kehtima hakkamist ja seetõttu ei ole nõutud täiendava andmekaitsealase mõjuhindangu tegemine sellise andmetöötluse analüüsimiseks⁶³.

Muudatused mõjutavad enam toimetulekuraskustes olevate loomaomanike **sotsiaalset heaolu** ja maapiirkondades elavate inimeste **võrdseid võimalusi** veterinaarabi teenuste kättesaadavusel. Eestis omatakse hinnanguliselt ühte või mitut lemmiklooma pooltes peredes. Vaesusriskis elas Eestis Statistikaameti andmete kohaselt 2021. aastal ca 22,8 %⁶⁴ elanikkonnast, kuid see ei tähenda seda, et need pered ei pea lemmiklooma. Lemmikloomade kiibistamise kohustuslikuks muutmine mõjutab kindlasti seda osa elanikkonnast tugevamalt. Lemmiklooma kiibistamine (umbes 20 € lemmiklooma kohta) võib osutada kulukamaks neile, kellel on lemmikloomi rohkem kui üks ja neile, kes elavad

⁶² Riigikantselei koduleht. Mõjude hindamine, 32.01.2023. <https://riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/mojude-hindamine>

⁶³ Andmekaitse Inspeksiooni koduleht. Mõjuhindangu tegemine, 04.12.2019. <https://www.aki.ee/et/eraelu-kaitse/mojuhinnangu-tegemine>

⁶⁴ Statistikaameti koduleht. Suhteline vaesus, 01.10.2023. <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/heaolu/sotsiaalne-torjutus-ja-vaesus/suhteline-vaesus>

maapiirkonnas, kus veterinaararsti visiidi kuludele lisanduvad võimalikud koduviisi tegemiseks vajalikud sõidukulud, kui veterinaararst kutsutakse koju, mitte ei minda lemmikloomaga ise veterinaararsti juurde. Siiski vähendab kiibistamine võimalikke kulutusi looma kaduma mineku korral (leitud lemmikloomaga varjupaigas pidamisega seotud kulud katab loomaomanik), sest hulkuma läinud loom ei pruugi varjupaika jõudagi, vaid omanik leitakse registriandmete abil üles ning loom toimetatakse ta leidmisel kohe koju tagasi. Mitmed veterinaararstid pakuvad sh ka linnalistes piirkondades järelmaksu võimalust veterinaararsti teenuste eest tasumiseks. Looma nõuetekohane ülalpidamine, hooldamine ja ravi on kulukas, kuid looma tervist ja heaolu silmas pidades vältimatult oluline, sellega on oluline sellega arvestada juba enne lemmikloomaga võtmist.

Väiksema elanike arvuga asulates või linnades ja maapiirkondades võib esineda probleeme veterinaararsti leidmisega. Lemmikloomade kohta asjakohase arvestuse pidamine annab KOVidele andmeid, mis näitavad vajadust loomakliinikus pakutavate teenuste jaoks selles piirkonnas. Lisaks kiibistamisele ja registreerimisele vajavad lemmikloomad mitmekülgset hooldust (näiteks vaksineerimine) ja terviseabi, mida saab pakkuda vaid veterinaararst. Seega annab planeeritud muudatuste elluviimine täiendavaid võimalusi loomakliinikute avamiseks piirkondades, kus praegu veterinaararstid ei pruugi ettevõtlusega alustamist pidada tulusaks. See aga avaldaks omakorda positiivset mõju **tööhõivele** neis piirkondades. Samuti on veterinaararsti kättesaadavusel oluline mõju Eesti loomapidamiskultuuri parendamisel, sest veterinaararst saab loomaomanikke harida sobivate loomapidamistingimuste rakendamise ja kasutuselevõtmise osas. Lemmikloomade tervisliku seisundi paranemine vähendab selles piirkonnas omakorda inimeste **haigestumise või tervisekahjustuse riskitegurite** esinemist (väheneb inimestele ohtlike zoonootiliste haiguste esinemine ja tegeldakse aktiivsemalt taudiennetusega).

Lemmikloomade kiibistamine on üleriigiliselt kohustuslik neile, kes soovivad oma koera, kassi ja/või valgetuhkruga reisida Eestist välja. Piirkonniti on Eestis 79 KOVist 67 teinud lemmikloomaga kiibiga märgistamise oma territooriumil kohustuslikuks. See tähendab, et neis KOVides on loomaomanike käitumisega seotud sotsiaalse muutuse juhtimine jõudnud KOVi töökorralduse praktikasse ja seaduse tasandil kiibistamise kohustuslikuks muutmine olulist lisamõju sihtrühmadele ei avalda. Kiibistamise kohustuse laienemine tervele Eestile mõjutab kõiki isikuid, kes peavad lemmikloomana koera, kassi ja/või tuhkru või plaanivad seda tulevikus teha. Võttes arvesse, et lemmikloomaga kiibistamine on kogu ülejäänud loomapidamisega seotud kulude seas looma eluea jooksul ühekordne väljaminek ja kui kohustuse jõustumisele anda üleminekuperiood, on mõju olulisus pigem väike ja avaldub eelkõige neile loomaomanikele, kes ei ole veel oma lemmikloomaga lasknud kiibistada.

11.1.2 Mõju majandusele

Kiibistamise ja registreerimise kohustusega kaasneb **mõju ettevõtlusele** peamiselt veterinaararstide vaates, vaatamata sellele, kas tegutsetakse tavapärasel loomakliinikus või varjupaiga omas. Riigipoolse kohustusega asjakohased andmed kiipimisejärgselt registreerida, suureneb veterinaararstide töökoormus, kuid ka nõudlus neile teenustele, sest vähemalt pooled Eestis peetavatest koertest ja kassidest on kiibistamata ja registrisse kandmata (vt punkt 9.1). Eelhinnangu kohaselt võib kiibistamise toodete ja teenustega seotud tulude kasv olla kesk-pikas (3-5 aastat) perspektiivis kiirem ja seejärel stabiliseeruda või langeda.

Ettevõtjatest on mõjutatud ka kiipide tootjad ja edasimüüjad. Mingil määral suureneb kiipide tootmine, kuid kuna Eestis tootjad puuduvad, siis mõju maailmamastaabis on vähene. Samas kiipide edasimüüjate tulu suureneb, sest kiipide vajadus kasvab. Seega neile on mõju positiivne.

Kulud lemmikloomi omavatele **leibkondadele või üksikisikutele** on piirkonniti erinevad ja sõltuvad konkreetsest KOVist ja seal ettenähtud lemmikloomade kiibistamise kohustuse täitmisest. Nagu eelnevalt mainitud, võib maapiirkondades olla veterinaararsti teenustele ligipääs piiratud või veterinaararsti külastus kulukas. Samas erineb ka linnalistes piirkondades tegutsevate loomakliinikute

vastuvõtutasu suurus mitmekümne euro võrra, sest konkurentsi (st hea ligipääsetavuse) olemasolu või kliiniku bränd ja selle maine võimaldavad küsida kõrgemat tasu. Leibkondade majanduslike võimaluste (tulude) ja kiibistamist vajavate lemmikloomade arvu kohta eraldi uuringud puuduvad, kuid eeldame eri hinnangute kohaselt, et leibkondade kulud on (sõltuvalt tulutasemest) väikesed või keskmised, kiibistamine (umbes 20 €) ja registreerimine (umbes 15 €) (hinnakirja seab teenusepakkuja) seaduse mõjueesmärgi (ühiskonna hüve) saavutamise kontekstis. Mõju leibkondadele on ühekordne ja hajutatav.

Kohustusega kaasnev lisakulu võib mõjutada **tarbimiskäitumist**, mis puudutab lemmiklooma võtmise (st nii ostmist kui ka tasuta/kingituseks saamist) otsust. Kaalutletud otsuse tegemine lemmiklooma võtmise ja tema ülalpidamise võimaluste kohta on oluline samm **lemmiklooma edasise tervise ja heaolu** tagamisel. Lemmiklooma pidamisel võivad igakuised kulud ulatuda mitmesaja euronit (sööt, mänguasjad, kassidel liiv, koertekoolis käimine jmt). Lisanduvad korraliste marutaudivastaste vaktsineerimiste- ja muudest võimalikest tervisehäiretest tulenevad ravikulud. Kohustuse jõustumine aitaks kaasa Eesti loomapidamiskultuuri parandamisele, sest sellega tuletatakse inimestele meelde head loomapidamistava.

Andmekogusse kantud andmete ajakohastamine näiteks loomaomaniku kontaktandmete muutumisel, omaniku vahetuse registreerimisel kui ka teatud loomal teostatud veterinaarsete menetluste kohta info lisamisel ja uuendamisel toob endaga kaasa **halduskoormuse** tõusu andmete osas, mida riik keskselt (eelkõige: rahvastikuregistrisse ja äriregistrisse) ei kogu. Lemmikloomi omavatele leibkondadele, kelle loomad on kiibistatud ja andmekogusse kantud, antud muutus otseseid kulusid ei põhjusta, kuid identifitseerimisandmete registrisse kandmise protseduuriga varem mitte kokku puutunud loomaomanikel suureneb seaduse jõustumise järel lühiajaliselt halduskoormus ja ühekordne kiibistamise ning andmete andmekogusse kandmise kulu (infokohustuse täitmisega seotud ajakulu). Hetkel on tegemist soovitusliku toiminguga ning seetõttu täidavad seda kohustust eelkõige kohusetundlikumad loomaomanikud.

Mõju veterinaararstide koormusele ja sissetulekule on mõõdukas. Vähesel määral suureneb veterinaararsti töökoormus veterinaarsete menetluste kohta andmete andmekogusse kandmisel, kuid tegemist on teenusega, mille eest võetakse loomaomanikult tasu ja seega eeldame, et lisanduv töökoormus ja sissetulek on omavahel tasakaalus. Veterinaararstidele halduskoormus märkimisväärselt ei suurene, kuna kiibistamise ja registreerimise kohustuslikuks muutmisele rakendub üleminekuperiood.

Mõju **mittetulundussektorile** on väike, sest varjupaikade tavapraktikas on juba praegu enne looma loovutamist tema kiibistamine ja registreerimine tavapärane. Positiivse mõjuna võib avalduda varjupaikade töökoormuse langus. Kasside kiibistamise ja registreerimise kohustuse järgimisel (enamik varjupaikadesse jõudvatest loomadest on kassid) jääb varjupaikade mureks peamiselt vaid omanikuta loomadele omanike leidmine, sest omanikuga ja juba kiibistatud loomad jõuavad kiiresti koju tagasi.

11.1.3 Keskkonnamõjud

Kui lemmikloomad on kiibistatud ja registreeritud, siis seoses loomaomanike vastutuse kasvuga paraneb eeldatavasti ka lemmikloomade haiguste ja parasiitide profülaktiline ravi ning väheneb näiteks (õue)kassidega levivate paelusside sattumise võimalus laste mänguväljakute liivakastidesse. Hinnanguliselt on muudatuse üldine mõju loodus- ja elukeskkonnale siiski vähene.

11.1.4 Riigivalitsemine

Muudatus võimaldab KOVidel eesmärgipärasemalt pidada arvestust oma territooriumil peetavate lemmikloomade kohta. Sellest saadavate andmete põhjal on võimalik **loomaomanikele vajalike teenuste kvaliteeti** kas parandada, nende pakkumist tõhustada või hakata pakkuma uusi vajalikke teenuseid, mida veel ei ole võimaldatud. Samuti võimaldab see kulude optimeerimist – KOVID ei pea

teistes KOVIDes elavate loomaomanike lemmikloomi või lemmikloomi, kellel on tegelikult omanik olemas, oma raha eest ülal pidama, sest kiibi numbri põhjal on võimalik tuvastada, kes on omanik ja millises KOVIDis ta elab. See aitab kaasa ka **KOVIDe omavahelisele koostööle**.

Koerte, kasside ja tuhkrute kiibistamise ja registreerimise kohustuse lisamisel väheneb **KOVIDe enesekorraldusõigus** sellest aspektist, milliste liikide kohta (minimaalselt) ja kuidas on arvestuse pidamine kohustuslik. Kiibistamise riikliku kohustuse kehtestamist on KOVID valdavalt ise soovinud ja eeldatavalt on see neile positiivse mõjuga. Kuigi praeguseks on enamik KOVIDest otsustanud, et vaid koerte kiibistamine ja registreerimine on vajalik, jääb igale KOVIDe õigus ka edaspidi oma territooriumil laiendada liikide nimekirja, kellele see nõue kehtib. Küll aga ei ole enam asjakohane pidada lemmikloomade kohta arvestust andmekogus, mis ei ole elektroonne (täpsemalt sellega kaasnevatest mõjudest punktis 11.2). Olemuslikult **KOVIDe ülesanded** ei muutu, sest tegu on kohaliku elu ja heakorra küsimusega.

Muudatuse rakendamise järel väheneb **KOVIDe kulu** hulkuvate loomade püüdmisele ning ülalpidamisele. Mõju KOVIDe eelarvele eelhindangute kohaselt kas pole või on positiivne, isegi juhul kui esialgu plaanitakse lemmikloomade kiibistamist mingil määral loomaomanikele kompenseerida. Samas võib täheldada eri piirkondade eripära, väiksemate KOVIDe kulutused võivad suurenedada, kuid need kulud on võimalik hajutada üleminekuperioodil mitme aasta peale ja seega on mõju nii töökorraldusele kui ka kuludele suhteliselt väike.

PTA ja MTA **töökorraldusele** omab muudatus olulist mõju, sest võimaldab vihjepõhisest järelevalvest minna üle andme- ja riskipõhisele järelevalvele.

11.1.5 Infotehnoloogia ja ühiskond

Muudatus eeldab elektroonilise andmekogu kasutuselevõttu lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks kõigis KOVIDes. See muudab küll mitmed funktsioonid nii veterinaararstidele, varjupaikadele kui ka KOVIDele **infotehnoloogiast sõltuvaks**, kuid siiani on see ka kõige efektiivsem abivahend mitte ainult KOVIDele, vaid ka varjupaikadele hulkuvate loomadega tegelemisel. Kuna loomaomanik ei pea ise oma lemmiklooma registreerima, siis ei teki siin ka negatiivset mõju eakamate või väheste arvutikasutusoskustega elanike seas, kes võiksid muidu hätta jääda. Andmete ajakohastamisel saavad samuti olla abiks KOVID ametnikud ja PRIA puhul maakondlikud teenindusbürood (asuvad kõigis maakondades), kelle igapäeva töö osa on ka tehnoloogiliste vahendite ja interneti kasutamine. Samuti on neil haldusmenetluse seaduse §-st 36 tulenev selgituskohustus. PRIA kõigis teenindusbüroodes on olemas tehniline taristu ja personal lemmikloomaomanike abistamiseks.

11.1.6 Mõju riigikaitsele ja välissuhetele

Enamikes EL liikmesriikides on kohustuslik koerte kiipimine ja registreerimine, kasside jaoks on selle kohustuse kehtestanud vaid seitse riiki⁶⁵. Kuna ebaseaduslik kaubandus on suur probleem kogu ELis, siis andmekogusse looma ja tema omanike andmete kandmine aitab kindlasti kaasa piirikontrolli tegemisele lemmikloomadega liikumisel ja lemmikloomavabrikutega seotud probleemistiku lahendamisele Eestis. Muudatus aitab kaasa Eesti kohta **positiivse kuvandi** loomisele ja **usaldusväärse majanduskeskkonna** edendamisele ELis.

11.1.7 Mõju siseturvalisusele

Muudatuse rakendamine tagab andmestiku olemasolu, mis suurendab MTA-I ja PTA-I võimekust **ennetada, takistada või lahendada süütegusid**, sh piirikontrolli teostamist ebaseadusliku lemmikloomadega kauplemise tuvastamiseks.

⁶⁵ EU Dog & Cat Alliance. National Legislation, 01.10.2023. <https://www.dogandcatwelfare.eu/national-legislation/>

11.1.8 Regionaalareng, sh linna-, maa- ja rannapiirkonnad

Mõjud kirjeldatud punktides 11.1.1 ja 11.1.2.

11.2 Lemmikloomaandmeid haldavate andmekogude kasutamisega seotud võimaluste kaardistamine (VTK I osa punkt 1.3)

11.2.1 Sotsiaalsed mõjud

Iga punktis 9.3 kirjeldatud valik (ühtse andmekogu kasutusele võtmine kõigis KOVIDes) toob endaga kaasa kõigi loomaomanike **võrdsed võimalused** oma lemmiklooma potentsiaalseks tagasi saamiseks tema kaduma mineku korral, sest kõigis KOVIDes peetakse lemmikloomade kohta arvestust samadel alustel. Lemmikloomi võetakse tihti kui pereliikmeid, seega teadmine, et lemmikloom on oma omanikuga seotud ja leidmise korral on kindel võimalus ta tagasi saada, võib mõjuda positiivselt lemmikloomaomanike heaolule ning vaimsele tervisele.

Isikuandmete kaitse aspektist on ühise andmekogu kasutamisel kõigi loomaomanike (sh ettevõtjate) kohta nõutud andmed eelkõige sellised, mis on vajalikud looma omanikuga kontakti saamiseks (telefoni number, aadress, e-posti aadress) ja tema tuvastamiseks (nimi, isikukood/registrikood). Loomaomaniku aadress on KOVIDele vajalik teadmaks, kui palju on loomaomanikke ja milliseid teenuseid ja millises KOVI piirkonnas pakkuda. Järelevalveasutustel on võimalik looma ja tema omaniku vahelist seost selleks vajaduse tekkimisel (näiteks korralise kontrolli või vihje korral) kontrollida, sh nendega liikumisel nii kaubanduslikul kui ka mittekaubanduslikul eesmärgil. Enamik andmeid, mida andmekogus töödeldakse, on lemmiklooma andmed. Siiski peab tagama, et andmekogule ligipääsu omavad isikud pääseksid ligi vaid nende tegevuseks eesmärgipärasele andmehulgale. Eeldame, et isikuandmete töötlemise ulatust, konteksti ja eesmarke arvesse võttes (isikuandmeid on vaja eelkõige omaniku ja tema lemmiklooma vahel seose loomiseks eesmärgiga omanikule loom kaduma mineku korral tagastada, erijuhtudel järelevalveasutustele piiriületuse õiguspärasuse ja loomapidamisnõuete kontrollimiseks) ei teki füüsiliste isikute õigustele ja vabadustele suur ohtu. Isikuandmeid ei edastata välisriikidesse (Europetnet on üleeuroopaline lemmikloomaregistreid ühendav otsingumootor, mis annab otsingu tulemusena andmed lemmikloomaregistri kohta, kus lemmikloom on registreeritud, kuid mitte looma omaniku kohta), samuti ei töödelda eriliigilisi isikuandmeid. Praegused lemmikloomaregistri teenust pakuvad ettevõtjad on oma andmekogud kasutusele võtnud enne 2016. aastat, mis tähendab, et isikuandmete selliselt töötlemine on kasutusel juba enne isikuandmete kaitse üldmääruse kehtima hakkamist ja seetõttu ei ole nõutud täiendava andmekaitsealase mõjuhinnangu tegemine sellise andmetöötluse analüüsimiseks.

11.2.2 Majanduslikud mõjud

Ettevõtlusele on mõju positiivne juhul kui valituks osutub üleriigiliselt ühtsena kasutatav variant. Sellisel puhul leiavad KOVID ettevõtja, kelle teenust kasutama hakatakse. See tagab kindla ja stabiilse tulu valituks osutuvale ettevõtjale, kuna KOVIDele jääb kohustus lemmikloomade kohta arvestust pidada. Samuti vajavad mõlema ettevõtja teenused teatavaid parendusi, mille telliksid kas KOVID või riik. Riik ettevõtja partnerina suurendaks ka selle ettevõtja usaldusväarsust. Teisele ettevõtjale on mõju negatiivne, sest tema teenust tõenäoliselt enam ei kasutataks. See aga vähendaks konkurentsi lemmikloomade andmeid koondavate andmekogu teenuste pakujate seas ja takistaks uute ettevõtjate turule tulekut ning KOVIDele teenuse pakumise võimekust. Samuti võib tekkida probleem ettevõtluskeskkonna läbipaistvuses, kui ettevõtjate vahel puudub tervislik konkurents. Valitav ettevõtja oleks monopoolses seisundis nii teenuse pakumise kui ka hinnakujunduse poolest ja vajaks KOVIDe järelevalvet.

Riigi lemmikloomaregistri loomine ja selles registris registreerimise kohustuslikuks muutmine mõjutaks otseselt mõlema ettevõtja tulusid, kes praegu KOVIDele teenust pakuvad, sest nende teenuseid enam tõenäoliselt ei kasutataks. Lemmikloomaregistri teenuse pakumine ei ole kummalegi

KOVidele teenust pakkuvale ettevõtjale nende ainus või põhitegevusala, kuid võib siiski endaga kaasa tuua teatava mõju ettevõtja toimetulekule. Samuti ei oleks riigi registri loomine motiveeriv turule tulekuks teistele ettevõtjatele, kes sellist teenust pakkuda sooviksid.

Leibkondadele põhjustab kaudset mõju, kui leibkonnas ei olda võimeline kasutama IT lahendusi lemmiklooma andmete muutuste kandmiseks vastavasse andmekogusse. Siiski puudutab see vaid väheseid leibkondi ja peamiselt olukorras, kus toimub lemmiklooma omaniku vahetus, sest esmase kande andmekogusse peale kiibi paigaldamist, teeb veterinaararst. Otsene mõju kaasneb riigilõivu kehtestamisel registrikande tegemise eest. Selle võimalik suurus selgub ärianalüüsi käigus enne eelnõu avaldamist.

Infokohustuse kulu suureneb mõningal määral nii loomaomanikele, varjupaikadele kui veterinaararstidele, kuna lemmiklooma kohta tuleb tõenäoliselt hakata esitama pisut enam andmeid (selgub enne eelnõu koostamist, sest täpne andmekooslus vajab sihtrühmadega läbirääkimist). Siiski aitab lisanduvate andmete kogumine kaasa **lemmikloomade heaolu** tagamisele ning ebaeetilise aretustegevuse tuvastamisele.

MTÜde kuludele-tuludele ning halduskoormusele antud muutus otsest mõju eeldatavalt ei põhjusta. Varjupaigad, kes on liitunud Spin TEKi pakutava platvormiga, sisestavad juba praegu leitud loomade kohta VTKs väljapakutud andmeid (varjupaiga mooduli andmed) iga looma kohta koostatud kaardile eraldi ja kasutavad platvormi KOVidele arvete esitamiseks. Pakutud lahendusvariandid muudavad eeldatavalt MTÜde tegevuse KOVidele ja loomaomanikele läbipaistvamaks, mis omakorda tõstab nende usaldusväarsust oma valdkonnas. See omakorda mõjub positiivselt edaspidisele koostööle KOVidega.

11.2.3 Riigivalitsemine

Riigieelarvele on mõju esimese lahenduse puhul (üleriigilise andmekogu koondumine ühele KOVide koostöös valitud platvormile) väike või puudub, vaatamata sellele, kas KOVid leiavad ise ühte teenusepakkuja või kui teha elektroonilise andmekogu kasutamine KOVidele kohustuslikuks, pärast mida nad peavad leidma nõuetekohase teenusepakkuja. Lisanduvate arenduste jaoks taotletakse raha EL-i struktuurifondidest. KOVile pandud ülesandeid muudatus ei mõjuta, küll aga nende täitmise korraldust. Mõjutatud on enim need KOVid, kes ei ole veel elektroonilise andmekogu teenusepakkujaga lepingut sõlminud lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks. Mõju suurus sõltub sellest, millise ettevõtja teenuse kasutamine osutub valituks. Koordineeriv ülesanne jääb siin tõenäoliselt ELVL-le. Siiski paraneb eeldatavalt ülesande täitmise ja elanikele teenuse pakkumise kvaliteet, isegi kui KOV ametnikud vajavad esialgu uuel moel tööülesande täitmiseks sisselamisaega. KOVide tulu suureneb, kui otsustatakse kehtestada KOV riigilõiv registrikande tegemise eest.

Kuigi eelduste kohaselt riigieelarve tuludes ja kuludes märkimisväärseid muudatusi ei teki, võib mõningane mõju siiski **riigieelarvele** kaasneda. Uue andmekogu loomiseks tehtavate IT-arenduste kulude katteks (umbes 435 000 €) on plaanis taotleda rahastust EL-i struktuurifondidest. Andmekogu ülalpidamisega kaasnevad töjõukulud (umbes 178 000 €/a) on vaja katta riigieelarvevahenditest. Osaliselt (umbes 90 000 €/a) saab katta tekkivad kulud KOVide rahastusest, võimalik on kehtestada registrikande tegemise eest (omanikuks registreerimine, sh omaniku vahetus) riigilõiv, mille täpne suurus selgub ärianalüüsi käigus. Võib tekkida vajadus lisarahastuseks riigieelarvest, kuid ka see selgub ärianalüüsi käigus. Tõenäoliselt riigieelarve tulud ei suurene. Loodava andmekoguga on vaja luua seosed rahvastikuregistriga, äriregistriga, riikliku veterinaararstide registriga, PTA infosüsteemidega JVIS ja MEIS, TRACES süsteemiga, Europetnetiga. Võimalike muude andmekogude või infosüsteemidega andmevahetuse loomise vajadus selgub ärianalüüsi käigus. Uue andmekogu kasutusele võtmisel tuleb võimalusel migreerida andmed teistest praegu kasutusel olevatest lemmikloomade andmeid koondavatest andmekogudest, et mitte tekitada juba enda lemmiklooma

kiibistanud ja registreerinud loomaomanikele lisakohustusi. IT-arendustega seotud kulude hinnanguline maksumus ja kulukomponendid:

Tarkvaraarendus (analüüs + programmeerimine + testimine + andmete migreerimine)	294 624,00 €
Serveri maht fotode hoidmiseks (1 foto looma kohta)	34 000,00 €
Majanduskulu arvutite ja monitoride rentimiseks + Europetnet liitumise kulu	2 800,00 €
Personalikulu	102 758,40 €
Lemmikloomaregistri maksumus (kõik kulud kokku) esimesel (arenduse) aastal	434 182,40 €
Tarkvara hoolduskulu	34 000,00 €
Serveri maht fotode hoidmiseks (1 foto looma kohta)	34 000,00 €
Arvutite ja litsentside rent aastas + Europetnet aastamaks	6 800,00 €
Personalikulu	102 758,40 €
Lemmikloomaregistri maksumus (kõik kulud kokku) järgnevatel aastatel	177 558,40 €

Planeeritavad lahendused on kooskõlas Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukavaga aastani 2030³⁷ (peatükk 3.2), mille üheks alameesmärgiks on lemmikloomade heaolu parandamiseks vajalike meetmete koostamine ja rakendamine.

Muudatus tooks endaga kaasa **lisanduva tööülesande** PRIA-le kui uue andmekogu haldajale, kelle ülesandeks jääb tagada andmekogu kvaliteetne töös hoidmine, rakendamise tagamine ja vajalike lisaarenduste tellimine koos klienditoe pakkumisega. Andmekogu loomine aitab kaasa riigiasutuste omavahelisele koostööle (nt piirikontrolli teostamine PTA ja MTA koostöös) ja andmekogu planeeritud võimaluste tööle rakendumine (mitmekülgset lemmikloomade heaolu tagamine) aitaks kaasa nende riigiasutuste positiivsele kuvandile Eesti ühiskonnas.

Lahendus ei muuda **KOVide ülesandeid** ega neile pandud ülesannete mahtu, lemmikloomade kohta arvestuse pidamise ja omanikuta ning hulkuvate loomade püüdmise ja pidamise korraldamine jäävad ka edaspidi KOVidele. Küll aga muutub **töökorraldus**, sest kõik KOVid peavad kasutusele võtma uue andmekogu, sh ka need KOVid, kes ei pea praegu arvestust elektroonses andmekogus. Ometigi aitab see lihtsustada ülesannete täitmist ja töökorralduse muudatused on eesmärgipärased. KOVid panustavad osaliselt uue andmekogu ülalpidamiskuludesse (umbes 90 000 €/a kõigi KOVide peale kokku), kuid mõju KOVide eelarvele on minimaalne. Riigi andmekogu kasutusele võtmisel paraneb eeldatavalt ülesannete täitmise ja elanikele teenuse pakkumise kvaliteet, isegi kui KOV ametnikud vajavad esialgu uuel moel tööülesande täitmiseks sisseelamisega. Riigi andmekogu kasutusele võtmine tagab kõigis KOVides samadel alustel teenuse (leitud lemmiklooma tagastamine omanikule) kättesaadavuse.

11.2.4 Infotehnoloogia ja ühiskond

Vaatamata sellele, kas kasutada edasi olemasolevate teenusepakujate andmekogusid või luua uus riigi andmekogu, on vaja teha **IT-arendusi**. Loomaomaniku huvi on eelkõige lemmiklooma kaduma mineku korral tema tagasi saamine. Selleks peab olema andmekogusse kantud omanikuga ühenduse saamiseks ja isikutuvastuseks vajalikud andmed ning andmed, mis tõendavad looma ja tema omaniku omavahelist seost. KOVil on oluline teada, kui palju ja mis liigist lemmikloomi elanikud peavad, et tagada vajalike teenuste pakkumine. Lisaks on oluline omanikuta ja hulkuvate lemmikloomade püüdmise korraldamise ja nende varjupaigas pidamisega seotud kulude kohta ülevaate omamine. Omaniku kohta on KOVi jaoks vajalikud samad andmed, mis on olulised lemmiklooma omanikule endale. Oluline on leitud lemmiklooma omaniku tuvastamine ja looma talle tagastamine. PTA, MTA ja PPA ülesanded on küll kohati erineva iseloomuga, kuid üldised vajadused on siiski sarnased. Oluline on andmestiku olemasolu, mis võimaldab siduda omanikku tema lemmikloomaga, vajadusel leitud loom omanikule tagastada ning saada infot looma terviseseisundi ja dokumentide kohta (nt

lemmikloomapassi andmed) sh nendega liikumisel nii kaubanduslikul kui ka mittekaubanduslikul eesmärgil.

E-teenus muutuks iga valikuvariandi puhul kõigis Eesti osades kvaliteetseks ja kättesaadavaks kõigile KOVidele ja elanikele. Olemasolevate teenusepakujate teenuse edaspidisel kasutamisel tellivad kas KOVid või riik vajalikud lisaarendused ja nende teostamise koos edasise andmekogu haldamise ja hooldamisega vastavalt ettevõtjalt. Riigi andmekogu loomisel jääb edaspidi andmekogu haldama ja hooldama PRIA. Arenduste teostaja tuvastatakse hanke korras ja varaseim tähtaeg riigi andmekogu valmimiseks oleks eeldatavasti 2027. aasta. Seda eeldusel, et VTKga planeeritud VS muudatus jõustub 2026. aastal. Tegelik ajaraam arenduste teostamiseks sõltub aga tagasisidest VTK-le ja poliitilisest tahtest.

Muudatus eeldab elektroonilise andmekogu kasutuselevõttu lemmikloomade kohta arvestuse pidamiseks kõigis KOVides. See muudab küll mitmed funktsioonid nii veterinaararstidele, varjupaikadele kui ka KOVidele **infotehnoloogias sõltuvaks**, kuid siiani on see ka kõige efektiivsem abivahend mitte ainult KOVidele, vaid ka varjupaikadele hulkuvate loomadega tegelemisel. Kuna loomaomanik ei pea ise oma lemmiklooma registreerima, siis ei teki siin ka negatiivset mõju eakamate või väheste arvutikasutusoskustega elanike seas, kes võiksid muidu hätta jääda. Andmete ajakohastamisel on samuti abiks KOVi ametnikud ja PRIA teenindusbürood, kelle igapäevatöö osa on ka tehnoloogiliste vahendite ja interneti kasutamine, seega negatiivse mõju esinemine infoühiskonna teenuste pakkumise, kättesaadavuse, kasutamise ega sisu osas ei ole ette näha. Samuti on neil haldusmenetluse seaduse §-st 36 tulenev selgituskohustus.

Lahendus mõjutab **riigi infosüsteeme**. Uue riigi andmekogu loomisel on vaja luua seosed rahvastikuregistriga, äriregistriga, riikliku veterinaararstide registriga, PTA infosüsteemidega JVIS ja MEIS, TRACES süsteemiga ning Europetnetiga. Võimalike muude andmekogude või infosüsteemidega andmevahetuse loomise vajadus selgub ärianalüüsi käigus. Infosüsteemi kasutajatele tekib ühtne e-teenuse keskkond, kõik osapooled saavad kasutada süsteemi mugavalt (sisse logimine), lemmikloomadega seotud andmestik on ühes andmekogus. E-teenuse kättesaadavus on kvaliteetne ja ligipääsetav kõigile Eestis elavatele isikutele, sõltumata nende elukohast. Riigi registri loomine aitab kaasa Vabariigi Valitsuse tööplaanis välja toodud eesmärgile viia kohalike omavalitsuste ja riigi IT-süsteemid ja -teenused ühtsesse personaalse riigi süsteemi. Lisaks aitab see parandada riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning tagada andmete turvaline hoidmine. Proaktiivselt saab riik pakkuda elanikele võimalust uuendada registris oma lemmikloomade andmeid.

Andmekogu lahendused ei mõjuta **andme- või küberturvet**, kuid nende nõuetega (Eesti infoturbestandardiga) tuleb arvestada andmekogu teenuse pakkumisel, vaatamata sellele, kas KOVidele pakub edaspidi teenust eraettevõtja või riik.

12. Muudatuste koondmõju ettevõtete ja/või kodanike halduskoormusele

12.1 Eesti kohalike omavalitsuste, veterinaararstide ja loomaomanike valmisolek kohustuslikuks lemmikloomade identifitseerimiseks kiibiga ja identifitseerimisandmete kandmine andmekogusse (VTK I osa punktid 1.1 ja 1.2)

Andmekogusse kantud andmete ajakohastamine näiteks loomaomaniku kontaktandmete muutumisel, omaniku vahetuse registreerimisel või ka teatud loomal teostatud veterinaarsete menetluste kohta teabe lisamisel ja uuendamisel toob endaga kaasa halduskoormuse tõusu. Lemmikloomi omavatele leibkondadele, kelle loomad on kiibistatud ja andmekogusse kantud, antud muutus otsesid kulusid ei põhjusta, kuid identifitseerimisandmete registrisse kandmise protseduuriga varem mitte kokku puutunud loomaomanikel suureneb seaduse jõustumise järel lühiajaliselt halduskoormus ja ühekordne kiibistamise ning andmete andmekogusse kandmise kulu (infokohustuse täitmise seotud ajakulu).

Veterinaararstidele halduskoormus märkimisväärselt ei suurene, kuna kiibistamise ja registreerimise kohustuslikuks muutmisele rakendub üleminekuperiood. Mõju mittetulundussektorile on väike, sest varjupaikade tavapraktikas on juba praegu enne looma loovutamist tema kiibistamine ja registreerimine tavapärane.

12.2 Lemmikloomaandmeid haldavate andmekogude kasutamisega seotud võimaluste kaardistamine (VTK I osa punkt 1.3)

Infokohustuse kulu suureneb vähesel määral nii loomaomanikele, varjupaikadele kui veterinaararstidele, kuna lemmiklooma kohta tuleb tõenäoliselt hakata esitama pisut enam andmeid (selgub enne eelnõu koostamist, sest täpne andmekooslus vajab sihtrühmadega läbirääkimist). **MTÜde** halduskoormusele antud muutus otsest mõju eelhindamise kohaselt ei põhjusta.

13. Muudatuste rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse eeldatavad kulud ja tulud

Kiibistamise ja registreerimise kohustuse rakendamise järel väheneb KOVide kulu hulkuvate loomade püüdmisele ning ülalpidamisele. Mõju KOVide eelarvele on eeldatavasti positiivne, isegi juhul kui esialgu plaanitakse lemmikloomade kiibistamist mingil määral loomaomanikele kompenseerida. Need kulud on võimalik hajutada üleminekuperioodil mitme aasta peale ja seega on mõju kuludele väike.

KOVidele jäävad andmekogu kasutuskulud samaks, kui kasutatakse edasi olemasolevaid andmekogusid. Kui kõik KOVid liituvad sama teenusepakkujaga, siis võib selle tulemusel teenuse hind madalamaks muutuda (eeldatav hind umbes 90 000 €/a kõikide KOVide peale kokku). Teisalt neil KOVidel, kes siiani ei ole andmekoguga ühinenud, tuleb ette näha eelarves vahendid andmekogu ülalpidamiseks. Kui kõik peamiselt peetavad lemmikloomad on registreeritud, siis vähenevad KOVi kulud hulkuvate loomade pidamisele, kuna eeldatavalt muutub looma omaniku tuvastamine kiiremaks ja lihtsamaks.

Kuigi eelduste kohaselt riigieelarve tuludes ja kuludes märkimisväärselt muudatusi ei teki, võib mõningane mõju siiski riigieelarvele kaasned. Uue andmekogu loomiseks tehtavate IT-arenduste kulude katteks (umbes 435 000 €) on plaanis taotleda rahastust EL-i struktuurifondidest. Andmekogu ülalpidamise kulu (umbes 178 000 €/a) on vaja katta riigieelarve vahenditest. Osaliselt (umbes 90 000 €/a) saab katta tekkivad kulud KOVide rahastusest, võimalik on kehtestada registrikande tegemise eest (omanikuks registreerimine, sh omaniku vahetus) riigilõiv, mille täpne suurus selgub ärianalüüsi käigus. Võib tekkida vajadus lisarahastuseks riigieelarvest, kuid see selgub samuti ärianalüüsi käigus. Tõenäoliselt riigieelarve tulud ei suurene.

14. Edasine mõjude analüüs

Täiendava analüüsi viime läbi VTK valmimise järel juhul, kui oleme jõudnud erinevate osapooltega kokkuleppele tulevase kasutusele võetava andmekogu lahenduse osas. Samuti siis, kui eelnõu koostamisel selgub, et kavandatava regulatsiooniga kaasneb oluline mõju, mida varem ei prognoositud. Analüüs teostatakse enne eelnõu kooskõlastamisele esitamist eelnõude infosüsteemi.

VI. Kavandatav õiguslik regulatsioon ja selle väljatöötamise tegevuskava

15. Valitav lahendus

15.1 Eesti kohalike omavalitsuste, veterinaararstide ja loomaomanike valmisolek kohustuslikuks lemmikloomade identifitseerimiseks kiibiga (VTK I osa punkt 1.1)

Eelistatud valik on olemasoleva regulatsiooni muutmine, tehes kogu riigis kohustuslikuks koerte, kasside ja valgetuhkrute kiibistamine, rakendades üleminekuperioodi.

15.2 Identifitseerimisandmete kandmine andmekogusse (VTK I osa punkt 1.2)

Eelistatud valik on lisada veterinaararstile kohustus peale lemmiklooma kiibistamist teha esmane kanne kiibistatud lemmiklooma ja tema omaniku andmete kohta andmekogusse. Looma ja enda andmete ajakohasena hoidmise eest vastutab looma omanik ja veterinaarsete menetluste korrektse kajastamise eest vastutab veterinaararst.

15.3 Lemmikloomaandmeid haldavate andmekogude kasutamisega seotud võimaluste kaardistamine (VTK I osa punkt 1.3)

Eelistatud valik on luua uus riigile kuuluv keskne andmekogu PRIA peetava põllumajandusloomade registri juurde.

15.1. Töötatakse välja uus tervikseadus

15.2. Muudatused tehakse senise seaduse struktuuris

X

16. Puudutatud ja muudetavad õigusaktid

- Veterinaarseadus
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus
- Loomakaitse seadus
- Riigilõivuseadus
- Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2002. a määrus nr 130 „Hulkuvate loomade püüdmise, pidamise ja nende omaniku kindlakstegemise ning hulkuvate loomade hukkamise kord“
- KOVide koerte ja kasside pidamise eeskirjad
- KOVide lemmikloomade registri põhimäärused

17. Edasine kaasamise plaan – keda, millal ja kuidas kaasatakse

VTK esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Justiitsministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Siseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile ja Välisministeeriumile.

VTK edastatakse teadmiseks Riigikogule ja arvamuse esitamiseks järgnevatele asutustele ning huvirühmadele:

- Andmekaitse Inspeksioon;
- Põllumajandus- ja Toiduamet;
- Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet;
- Maksu- ja Tolliamet;
- Eesti Linnade ja Valdade Liit MTÜ;
- Spin TEK AS;
- Eesti Väikeloomaarstide Selts MTÜ;
- Eesti Loomaarstide Ühing MTÜ;
- Eesti Kennelliit MTÜ;
- Eesti Loomakaitse Selts MTÜ;
- Eesti Loomakaitse Liit MTÜ;
- Loomus MTÜ;
- Varjupaikade MTÜ;
- Loomade Hoiupaik MTÜ;
- Pesaleidja MTÜ;
- Cats Help MTÜ;
- Assisi Franciscuse Selts MTÜ;
- Tartu Kassikaitse MTÜ;
- Pörröpallo OÜ.

Lisakaasamine on planeeritud teha 2024. a II poolaastal eelnõu koostamisega koos.	
18. Põhjaliku mõjuanalüüsi toimumise aeg	
Täiendava analüüsi viime läbi VTK valmimise järel juhul, kui eelnõu koostamisel selgub, et kavandatava regulatsiooniga kaasneb oluline mõju, mida varem ei prognoositud. Analüüs teostatakse enne eelnõu esitamist eelnõude infosüsteemi.	
19. Eeldatav eelnõu avaliku konsultatsiooni ja kooskõlastamise aeg	I-II kvartal 2025
20. Õigusakti eeldatav jõustumise aeg	Aastal 2026
21. Vastutavate ametnike nimed ja kontaktandmed	<p>Kadri Kabel, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna nõunik, tel 625 6546, kadri.kabel@agri.ee;</p> <p>Kadri Kaugerand, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna loomatervise ja -heaolu valdkonna juht, tel 625 6205, kadri.kaugerand@agri.ee;</p> <p>Aare Kasemets (peatükid 11 ja 12), Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi strateegia- ja finantsosakonna nõunik, tel 625 6132, aare.kasemets@agri.ee;</p> <p>Arvo-Mart Elvisto, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist, tel 625 6151, arvo-mart.elvisto@agri.ee;</p> <p>Katrin Tuula, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik, tel 625 6166, katrin.tuula@agri.ee.</p>

Lisa 1

Küsitlus lemmikloomade mikrokiibiga märgistamisest

Kestus: 3.–21.03.2021

Vastajad: lemmikloomaomanikud

Vastajaid: 3059

01. Kas Sul on lemmikloom?

Jah	2906
Ei	153

02. Milline lemmikloom Sul on?

Kass(id)	1948
Koer(ad)	1736
Muu(d) loom(ad)	232

03. Kas pead oluliseks, et lemmikloom oleks märgistatud mikrokiibiga?

Pea oluliseks	2592
Pigem pea oluliseks	364
Pigem ei pea oluliseks	40
Ei pea oluliseks	35
Ei tea; raske öelda	28

04. Kas pead oluliseks, et lemmiklooma mikrokiibi andmed oleks kantud ühtsesse andmekogusse?

Pea oluliseks	2796
Pigem pea oluliseks	186
Pigem ei pea oluliseks	19
Ei pea oluliseks	4
Ei tea; raske öelda	19

05. Millal võiks toimuda koerte ja kasside kohustuslikule mikrokiibistamisele üleminek?

Alates kohustuse jõustumisest	1359
Poole aasta jooksul alates kohustuse jõustumisest	1185
1-3 aasta jooksul alates kohustuse jõustumisest	408
3-5 aasta jooksul alates kohustuse jõustumisest	34
5-10 aasta jooksul alates kohustuse jõustumisest	38

06. Kas lemmiklooma mikrokiibiga märgistamine on Sinu silmis kulukas?

Jah	384
Ei	2392
Ei tea; raske öelda	283

Lisa 2

Küsitlus lemmikloomade mikrokiibiga märgistamisest

Kestus: 5.–19.03.2021

Vastajad: Veterinaararstid, EVS ja ELÜ juhatus

Vastajaid: 109

01. Kas peate vajalikuks, et lemmikloomade mikrokiibiga märgistamine oleks kõigis omavalitsustes kohustuslik?

Pea vajalikuks	89
Pigem pea vajalikuks	14
Pigem ei pea vajalikuks	1
Ei pea vajalikuks	3
Ei tea, raske öelda	1
Muu (täpsustage)	1

Kommentaariid:

**Loomaarstina ei ole mul sellest midagi.*

02. Kas nõustute eeldusega, et lemmikloomapidajad üle Eesti on valmis lemmikloomade kohustusliku mikrokiibiga märgistamise kohustust täitma?

Nõustun	24
Pigem nõustun	44
Pigem ei nõustu	30
Ei nõustu üldse	5
Ei tea, raske öelda	5
Muu (täpsustage)	1

Kommentaariid:

**Osad ei ole nõus.*

03. Millistele lemmikloomadele peaks kehtima kohustuslik mikrokiibistamise nõue?

Ainult koertele	6
Koertele ja kassidele	60
Kõigile lemmikuna peetavatele loomadele, keda saab mikrokiibistada	42
Muu (täpsustage)	1

Kommentaariid:

**Koerad, kassid, tuhkrud, oleks ideaalne, aga alustuseks vaid koerad ja kassid oleks ka hea.*

04. Kas peate oluliseks lemmikloomale paigaldatud mikrokiibi andmete registreerimist andmekogus?

Pea oluliseks	102
Pigem pea oluliseks	5
Pigem ei pea oluliseks	1
Muu (täpsustage)	1

Kommentaariid:

**Ilma registreerimata ei ole mikrokiibil mõtet. Sama hästi võib kõrvad roheliseks ka värvida, infot see ei anna.*

05. Millised on andmed, mida kindlasti peaks mikrokiibi registreerimisel loomaomanikult küsima?

Loomaomaniku või peamiselt looma pidava isiku nimi	95
Loomaomaniku aadress	63
Looma aadress, kui ta viibib teisel aadressil kui omanik	45
Telefoninumber	103
Meiliaadress	72
Muu (täpsustage)	7

Kommentaariid:

**Ideaal maailmas looma veregrupp võiks ka olla.*

**Isikukood.*

**Lisaks eelpool mainitule, tulevikus võiks võimalik registreerida ka haiguseid, ravisid jne.*

**looma nimi, sünniaeg, omaniku isikukood.*

**Looma sünniaeg, sugu, isa ja ema.*

**Loomaomaniku isikukood.*

**Võimalikult palju kontaktandmeid juhuks kui üks kanal ei tööta ja ausalt öeldes oleks tore ka hea ka mõni varukontakt.*

06. Kes peaks tegema esmase andmete kandmise andmekogusse?

Loomaarst	72
Loomaomanik	33
Muu (täpsustage)	4

Kommentaariid:

**Loomakliinikus kas arst või arsti abiline.*

**Nii loomaomanik kui ka -arst.*

**Riiklik asutus või tasu eest loomaarst.*

**Võimalus võiks olla mõlemil.*

07. Kas olete rahul Eestis kasutusel olevate andmekogude pakutavate teenustega?

Olen rahul	26
Ei ole rahul	45
Ei tea, raske öelda	26
Muu (täpsustage)	12

Kommentaariid:

**Kuna ligipääs on vaid loomaarstil, siis see on kliinikutööd põhjustanud väga palju raskusi. Ligipääs võiks olla ka abilistel!*

Lemmikloomaregistr.ee olen, aga llr.ee ei ole.*

**Lemmikloomaregistriga rahul, llr registriga ei ole, sest keeruline andmeid kätte saada sealt.*

**llr. ee ainult kursis, viimases kogu aeg uuendused ja osadele omanikele raske täita.*

**LLR.ee liiga keeruliseks läinud oma taotlusega omaniku andmete kontrollimiseks*

**Neid on ilmselgelt liiga palju!*

**Olen rahul lemmikloomaregistriga, aga mitte LLRiga, kust ei saa lihtsalt andmeid otsida. Jätan pigem otsimata, sest ID-kaarti pole.*

**On vaja saada ligi ka mobiilse IDga. Liiga aegunud ID kaardiga ligisaamine!!!*

**Peaks olema üks ühtne andmekogu, ja see peaks olema kergesti otsinguks ligipääsetav.*

**Peaks olema üks üleriigiline register.*

**Praegune Lemmikloomaregister.ee on aegunud nt. liiga paberikeskne, võiks olla nutikama lahendusega.*

**Vaja oleks üht ja ainust registrit ja sellest kiibinumbri alusel looma otsimine peab olema kiire ja lihtne!*

08. Mis maakonnas Te tegutsete?

Harjumaa	39
Hiiumaa	1
Ida-Virumaa	4
Jõgevamaa	1
Järvamaa	2
Läänemaa	3
Lääne-Virumaa	4
Põlvamaa	4
Pärnumaa	8
Raplamaa	5
Saaremaa	3
Tartumaa	30
Valgamaa	2
Viljandimaa	3

***LLR (ka LLR.ee või llr.ee) on Spin TEK ASi pakutav platvorm KOVidele lemmikloomaregistri teenuse kasutamiseks*

Lisa 3

Küsitlus lemmikloomade mikrokiibiga märgistamisest

Kestus: 5.–19.03.2021

Vastajad: KOVID

Vastajaid: 30

01. Kas peate vajalikuks, et lemmikloomade mikrokiibiga märgistamine oleks kõigis omavalitsustes kohustuslik?

Täiesti nõus	20
Pigem nõus	7
Pigem ei nõustu	2
Ei nõustu üldse, täielikult vastu	1
Ei tea, raske öelda	0

02. Kas arvate, et lemmikloomapidajad üle Eesti on valmis lemmikloomade kohustusliku mikrokiibiga märgistamise kohustust täitma?

Täiesti nõus	3
Pigem nõus	6
Pigem ei nõustu	18
Ei nõustu üldse, täielikult vastu	0
Ei tea, raske öelda	2
Muu	1

Kommentaarisid:

**Peaks olema üleminekuperioodiga*

**Väiksemates KOVIDes tuleks ilmselt teha selgitustööd ja alguses pakkuda esimestele KOVi kulul tasuta (soodustingimustel) kiipimist.*

03. Kas mikrokiibiga peaks märgistama ainult koeri või peaks sama nõue kehtima kassidele?

Ainult koeri	1
Koeri ja kasse	22
Mikrokiibiga märgistamist vajavad kõik lemmikutena peetavad loomad	7
Muu	1

Kommentaarisid:

**Lisaks loomad, keda saab kiipida nt tuhkrud, küülikud, jne*

**Valik võiks olla vabatahtlik*

**Tuhkrud*

04. Millised on andmed, mida kindlasti peaks mikrokiibi registreerimisel loomaomanikult küsima? (sai valida mitu vastusevarianti)

Loomaomaniku/peamiselt looma pidava isiku nimi	29
Loomaomaniku aadress	26
Kui loom viibib teisel aadressil kui omanik, siis looma aadress	19
Telefoninumber	29
Meiliaadress	22

Kommentaariid:

*Pilt lemmikloomast.

*Kõige kiirem ühendus omaniku teavitamiseks on telefoni teel (kõne või sõnum).

*Soovituslikult ka teine kontakttelefon (nt keegi pereliige), juhaks kui põhitelefoni ei vasta.

*Isikukood.

*Lisa kontaktnumber.

05. Kas praegu KOVidel kasutusel olevate andmekogude võimalused on piisavad?

Täiesti nõus	6
Pigem nõus	12
Pigem ei nõustu	7
Ei nõustu üldse, täielikult vastu	2
Ei tea, raske öelda	3

06. Miks teie hinnangul ei ole kõik kohalikud omavalitsused muutnud lemmikloomade mikrokiibiga märgistamist kohustuslikuks? (sai valida mitu vastusevarianti)

Ei peaks olema KOV kohustus	14
Lemmikloomade mikrokiibiga märgistamine on loomaomanikule kulukas	11
KOV ei leia nõuete täitmiseks piisavalt ressursi	10
Muu	11

Kommentaariid:

*Inimesed liiguvad ringi ja puudub sissekirjutus, KOV põhiseest registrist ei pruugi leida andmeid.

*Keeruliseks teeb asjaolu, et loom tuleb viia loomakliinikusse. Loomaarsti väljakutsumine tõstab maksumust oluliselt.

*KOV võib muuta kohustuslikuks, aga loomaomanikud ei pea vajalikuks kiibistada.

*Kui nõue kehtestatakse, siis kohaliku omavalitsuse ametnikel on puudub võimekus pidada järelevalvet või teostada kontrolli, puuduvad piisavad ressursid (aeg, mikrokiibi lugeja (oskus seda kasutada ja enamustel KOVdel puudub lugeja)).

*Maapiirkonnas on paljudele inimestele see arusaamatu tegevus.

*Hea lahenduse puudumine.

*Ei peeta oluliseks.

*Mikrokiibistamise kohustuslikkuse nõue peaks tulema riigi poolt.

*Veterinaariga koostöö peab edukaks mikrokiibiga märgistamise korraldamiseks olema. Ja seda ilmselt kõigis piirkondades ei ole.

*Keeruline tagada kontrolli ja järelevalvet.

*See on ressursi raiskamine.

07. Miks teie hinnangul ei ole kõik kohalikud omavalitsused liitunud lemmikloomade andmekogu teenust pakkuvate lahendustega? (sai valida mitu vastusevarianti)

Kõik KOVid ei ole leidnud sobivat teenusepakkujat	6
Pakutav andmekogu teenus on liiga kallis	7
KOVid võiksid kokku leppida ühises lahenduses	18
Muu	11

Kommentaariid:

*Ei ole andmekogudega kursis

- *Ilmselt ei peeta tähtsaks või vajalikuks.*
- *KOVidel ei ole piisavalt tööjõuressurssi*
- *Hea lahenduse puudumine*
- *Lahendus peaks baseeruma riigi poolt pakutaval ühtsel platvormil, kuhu valitakse nt tänastest registripidajatest parim teenusepakkuja ja kuhu saaksid ühineda kõik omavalitsused.*
- *Võiks olla ühine riiklik register.*
- *Hädavajalik on seda teha ühises lahenduses, et oleks tagatud andmete olemasolu*
- *Andmekogu küsimus tuleks lahendada riiklikul tasandil*
- *Ei oska kommenteerida - KOV, kus töötan on leidnud sobiva teenusepakkuja ning kasutab lemmikloomade andmekogu*
- *Erinevaid registreid on palju, kokkuleppeid ühise osas pole suudetud teha. Väiksemate omavalitsuste jaoks kulukas.*

Lisa 4

Võimalikud lemmikloomaregistri lahendused

	Luuakse uus riiklik register	Kasutusele võetakse ainult ühe ettevõtja pakutav platvorm		KOV registrid kahel platvormil (hetkeseis)
		KOV registrid Spin TEK AS platvormil	KOV registrid EVS platvormil	
Seadustest tulenevatele nõuetele vastavus				
AvTS (avaliku teabe seadus) - Registri põhimäärus - Liitumine X-teeaga	Loodaks arvestades AvTS ja IKS ning asjakohaseid infoturbe nõudeid.	Vastab RIHA nõuetele, olemas liitumine X-teeaga, loomaomaniku andmed tulevad rahvastikuregistrist. Paljudel liitunud KOVidel kehtestatud registri põhimäärus.	EVS ei vasta seaduse nõuetele (puudub X-teeaga liitumine), vastavusse viimiseks vaja teha investeeringuid, sh arendustööd. Loomaomanikud esitavad oma andmed paberil, isikuandmeid ei valideerita rahvastikuregistris. Olemas registri põhimäärus.	EVSiga lepinguline KOV peab lemmikloomade üle arvestust seadustest tulenevatele nõuetele mittevastavas registris . Spin TEK lepinguline KOV peab lemmikloomade kohta arvestust seadustest tulenevatele nõuetele vastavas registris .
IKS (isikuandmete kaitse seadus)		Otsingut saab teha vaid isik, kes saanud KOVilt selleks õiguse. Otsingu tegija peab end autentima (ID-kaart), avalik otsing puudub. Loomaomanike isikuandmed on kaitstud .	Otsingut saavad teha kõik inimesed. EVSi registris lemmiklooma omanike isikuandmed avaliku otsinguga tuvastatavad. Oht isikuandmete kuritarvitamiseks .	
Kulu				
	Riigi ülesanne ja kulu Uue registri loomine (PTA või PRIA juurde): 435 000 € + ülalpidamiskulu 178 000 €/a. Summa sisaldab personalikulu.	KOV ülesanne ja kulu 79 KOVi kohta kulu kokku ~90 000 €/a. *Summa sisaldab üle-eestilise otsinguga lemmikloomaregistris, loomaomanike portaali, varjupaikade moodulit, kasutajatuge). *Spin TEKil vaja luua paindlikumad autentimise viisid ja liituda EuroPetnetiga, mille osas oodatakse riigi rahalist tuge.	KOV ülesanne ja kulu Omapoolset pakkumist ei ole kõigile KOVidele teenuse osutamise kohta esitatud. *Tasuvad EuroPetNetiga liitumise tasu. *EVSil vaja viia end seadustest tulenevate nõuetega kooskõlla, selleks vaja teha lisaarendusi. Vajaminevaid rahalisi ja tööjõukulusi EVSile ei oska hinnata.	Riigile kulusid ei teki. Registrid jätkuvalt KOV ülesanne ja kulu. EVSil vaja viia end nõuetega vastavusse, selleks vaja teha lisaarendusi. Vajaminevaid rahalisi ja tööjõukulusi ei oska hinnata.
Muu kulu	Riigi ülesanne ja kulu Kõik registreeritud loomade andmed vaja uude registrisse migreerida (administratiivne	KOV ülesanne KOVidel, kes pole liitunud, suureneb liitumisel lühiajaliselt administratiivne koormus	KOV ülesanne KOVidel, kes pole veel liitunud, suureneb liitumisel lühiajaliselt administratiivne koormus	

	koormus). SpinTEKi andmed valideeritud ja eeldatavaalt hea kvaliteediga. EVSi andmete kvaliteet teadmata ja võib tekkida migreerimises probleeme. *andmete saamine nõuab KOVide või loomaomaniku luba KOV ülesanne KOVide lemmikloomade pidamise eeskirjad vaja muuta.	(lemmikute pidamise eeskirja muutmine, registri põhimääruse kinnitamine, teavitustöö KOVis, andmete kandmine registrisse). *79st KOVist 66 liitunud Spin TEKiga. Arenduskulud Spin TEKil oleks vaja võimaldada paindlikumad autentimise viisid.	(lemmikute pidamise eeskirja muutmine, teavitustöö KOVis, andmete kandmine registrisse). *79st KOVist 6 liitunud EVSiga, neist liitunud KOVidest 5 on liitunud ka Spin TEKiga. Arenduskulud EVSil vaja viia end nõuetega vastavusse ja teha lisaarendusi. Vajaminevaid rahalisi ja tööjõukulusid EVSile ei oska hinnata.	
Kasutusse võtmise aeg				
	2027. aastal (eeldusel, et vastav seaduse muudatus jõustub 2026. aasta alguses)	Praegu kasutuses.	Praegu kasutuses, kuid vajab seadustest tulenevate nõuetega kooskõlla viimist.	Praegu kasutuses, kuid EVS platvorm vajab seadustest tulenevate nõuetega kooskõlla viimist.
Muud asjaolud				
	Eeldab õigusruumi muutmist	Võimalik rakendada õigusruumi muutmata KOVide kokkuleppel, VTK eesmärkide saavutamiseks vaja muuta õigusruumi.	Võimalik rakendada õigusruumi muutmata KOVide kokkuleppel, VTK eesmärkide saavutamiseks vaja muuta õigusruumi.	Õigusruumi ei muudeta.
	Kõik lemmikloomad on ühes registris	Kõik lemmikloomad on ühel platvormil	Kõik lemmikloomad on ühes registris	Lemmikloomad kahel platvormil
	Lemmikloomade registreerimisel EVS ja Spin TEK platvorme enam ei kasutataks	Lemmikloomade registreerimisel kasutatakse vaid üht praegustest teenusepakkujatest.	Lemmikloomade registreerimisel kasutatakse vaid üht praegustest teenusepakkujatest.	Lemmikloomade registreerimisel kasutatakse kahte teenusepakkujat
		Monopoolne seisund ettevõtjal (Spin TEKi hinnang: klient on hinnatundlik, mis ei võimalda hinda tõsta, kuna soov on teenust pakkuda)	Monopoolne seisund ettevõtjal (EVS ei ole sisendit andnud hinnatundlikkuse osas)	
	Lemmikloomade kohta arvestuse pidamise kohustus (sh hulkuvad loomad ja varjupaikade lepingud) jääb KOVidele.	Lemmikloomade kohta arvestuse pidamine (sh hulkuvad loomad ja varjupaikade lepingud) jääb KOVidele.	Lemmikloomade kohta arvestuse pidamine (sh hulkuvad loomad ja varjupaikade lepingud) jääb KOVidele.	Lemmikloomade kohta arvestuse pidamine (sh hulkuvad loomad ja varjupaikade lepingud) jääb KOVidele.